T A R T U R I I K L I K Ü L I K O O L

NSV LIIDU AJALOO KATEEDER.

PARTEI ORGANISEERIV OSA TALLINNA TÖÖSTUSES SEITSEAASTAKUL (a.1959-1965)

(diplomitöö)

R. Sinimägi

Juhendaja sm. V.Väljas.

NSVL ajal. kat.
Inv. nr. 1949

Tallinn 1966

SISSEJUHATUS

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel toimub meie maal kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine. Nõukogude rahvas viib oma kangelasliku tööga ellu inimkonna igipõlist unistus kõige õiglasemast ühiskonnast - kommunismist. Meie teed valgustavad marksismi-leninismi ideed. Selle tee on kindlaks määranud peajoon, mille partei töötas välja kollektiivselt oma XX, XXI, XXII ja XXIII kongressidel, oma uues programmis ja viimastel pleenumitel.

Leninliku partei peajoon on meie maal kommunismi eduka ehitamise vääramatu alus. Sellest joonest kõrvalekaldumatult kinni pidades saavutavad partei ja nõukogude rahvas väärtuslikke võite majandusliku ülesande lahendamises - kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomises.

Edusammud kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomises on lahutamatult seotud tohutu tööga, mida partei teeb töötajate kommunistlikul kasvatamisel. Nõukogude inimeste järjest suurenev teadlikkus ning kõigutamatu ustavus marksismi-leninismi ideedele avalduvad kujukalt nõukogude rahva töösaavutustes, sotsialistliku võistluse hoo ja ulatuse pidevas kasvus, kommunistliku töö liikumises, meie töötajate loovas suhtumises

töösse.

Iga päev saabub uusi rõõmusõnumeid käikulastud uute ettevõtete ja uute tooteliikide töösse juurutamise jne. kohta.

Kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil, millal gigantses ulatuses laienevad ühiskondliku tootmise ja elu kõigis sfäärides toimuvate muudatuste mastaabid, kasvab NLKP osatähtsus, suureneb tema organisatsioonide vastutus majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö ülesannete eduka täitmise eest. Parteilise juhtimise tugevnemine majanduse ja teistel elualadel on meie suure ürituse edukuse aluseks.

Ühendades rahvahulkade loomingulist aktiivsust ja suunates seda ühisele suurele eesmärgile, juhindub partei makrksismi-leninismi teooriast. Ta analüüsib põhjalikult majandusliku, poliitilise ja kultuurielu keerukaid protsesse, töötab selle alusel välja õigeid otsuseid. Kujukaks näiteks sellest on meie partei viimased pleenumid ja XXIII kongress, kus lähtuti teaduslikest seisukohtadest ning igakülgselt ja põhjalikult arutati kujunenud olukorda majanduslikus ülesehitustöös.

Meie tööstus areneb sotsialistlike tootmissuhte alusel. Meie tööstuse mastaapide ja võimaluste tohutu kasv esitab töötajatele uusi kõrgendatud nõudmisi, tõstab päevakorda palju keerukaid ülesandeid, mille lahendamine on võimalik töötajate loomingulise aktiivsuse tõusu kaasabil. Ja siit kerkibki parteiorganisatsioonide

ette ülesanne - suunata kõigi töötajate initsiatiiv ja jõud ettevõtte sisemiste reservide avastamisele ja kasutuselevõtmisele. Seda saab teha ainult siis, kui maksimaalselt kasutatakse teaduse uusi saavutusi ja ollakse kõige tihedamas kontaktis töötajate laiade hulkadega.

Tallinna ettevõtte parteiorganisatsioonidel on selles osas juba häid kogemusi. Linna ettevõtetes on loodud hulgaliselt ühiskondlikke konstrueerimisbüroosid, majandusliku analüüsi büroosid, leiutajate ja ratsionaliseerijate nõukogusid, ühiskondlikke normeerimisbüroosid, paljude brigaadide ja jaoskondade juhtimine on üle antud ühiskondlikele nõukogudele, tootmise juhtimisel on kindla koha omandanud alalised tootmisnõupidamised ja kvaliteedi tõstmisel etendavad olulist osa ületehaselised ja jaoskondade (tsehhide) kvaliteedipäevad. Kõigi nende ühiskondlike organisatsioonide suur tähtsus ei seisa ainult selles, et nad aitavad tootmist edasi viia, vaid selles, et n e n d e s o r g a n i t e s ü h e n d a t a k s e t ö ö t a j a t e t e a d m i s e d j a k o g e m u s e d , i n i m e s e d h a r j u v a d s e a l ü h i s k o n d l i k u s k o r r a s o m a k ä i t i s t j u h t i m a j a k a a s t ö ö t a j a i d k a s v a t a m a , s e a l t o i m u b i n i m e s t e s k o m m u n i s t l i k u t ö ö s s e s u h t u m i s e k a s v a t a m i n e .

See, on uue inimese kasvatamine. Kasvatusprotsess ei ole mingi lühiajaline toiming, vaid pikaajaline pidev sihikindel töö inimestega. Selle ülesande edukas lahendamine kajastub tagasimõjuna tootmises, inimeste suhtumises nendesse majanduslikesse ülesannetesse, mida püstitab partei meie rahva ette.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise s.ö. esimeseks verstapostiks oli NLKP XXI kongressil vastuvõetud seitseaastaku ülesanded. Seitseaastak (a.1959--1965) oli üheks omapäraseks perioodiks meie partei ja rahva elus. Juba see, et loobuti (seda aga täiesti põhjendamatult) väljakujunenud traditsioonilisest viie aasta kaupa planeerimisest, et sel perioodil hakkas kohati maad võtma puht subjektivistlik suhtumine majanduslikesse ülesannetesse, jättis oma jälje vaadeldavasse perioodi, räägib enda eest.

Kuid vaatamata sellele parteiorganisatsioonid tegid ära suure töö rahvahulkade mobiliseerimisel, ja seetõttu vaadeldav periood omab küllaltki suurt ajaloolist tähtsust kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel. Seitseaastak sai omamoodi hüppelauaks nende ülesannete lahendamisele, millised püstitati NLKP kolmandas programmis ja partei XXIII kongressil.

Millised olid siis seitseaastaku tähtsamad ülesanded?

Tähtsamaks ülesandeks majanduse alal oli meie maa tootlike jõudude igakülgne arendamine, tootmise juurde-

kasv kõigis majandusharudes rasketööstuse eelisarengu baasil, mis võimaldab luua kommunismi materiaal-tehnilist baasi.

Seitseaastaku põhiprobleemiks oli - võita maksimaalselt aega - sotsialismi ja kapitalismi vahelises rahulikus majanduslikus võitluses.

Meie partei on tähtsamate küsimuste puhul, mis puudutavad kommunismi ülesehitamist, alati pöördunud rahva poole. Ka seitseaastaku plaani vastuvõtmisele eelnesid sajad tuhanded töötajate üldkoosolekud, kus asjalikult arutati NSVL rahvamajanduse arendamise kontrollarvude teese, tehti palju kasulikke parandusi ja ettepanekuid.

NLKP XXI kongressil võeti vastu otsus - suurendada kogutoodangut 8o % võrra 1965.aastaks 1958.a. võrreldes.

A-grupis - s.o. tootmisvahendite tootmises - suurendada toodangut vastavalt 85-88 protsenti ja B-grupis - s.o. tarbeesemete tootmises - 62-65 protsenti.

Kogutoodangu juurdekasvuks määrati aastate keskmisena 8,6 %, A-grupis 9,3 % ja B-grupis 7,3 %.[1)]

Suured ülesanded seati kontrollarvudes meie vabariigi ette. Laiendada tuli põlevkivi-, keemia-, masinaehitus- ja tekstiiltööstust, elektrifitseerimist, suurendada liha ja piima tootmist.

---

1) NLKP XXI kongressi resolutsioon, T.1959, lk. lo.

Rahvamajanduse arenguks planeeriti meie vabariigis 8 miljardit rubla. Kogutoodang pidi suurenema ca 1,8 korda. Juurdekasv masinaehituses planeeriti 2,3 korda, põlevkivi tootmises 1,8 korda, tsemendi tootmises 6 korda, elektrienergia tootmises 5 korda jne.[1)]

Nagu nähtub eelpool toodust, ülesanded, millised seati meie vabariigi ette olid päris suured. Nendest ülesannetest suur osa langes Tallinna tööstusele kui vabariigi suuremale tööstuskeskusele. Vabariigi pealinna töötajad, koos kõigi meie vennasrahvastega õlg-õla kõrval tegid suuri töökangelastegusid homse päeva nimel.

Tallinna tööliste ennastsalgavat võitlust kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel juhib pealinna parteiorganisatsioon. Igas ettevõttes, tehases, tsehnis ja igas töölõigus on Tallinna kommunistid suure töörinde eesliinil. Nad innustavad oma isikliku eeskujuga kõiki töötajaid - enda täna rohkem kvaliteetsemat toodangut kui eile ja homme töötada paremini kui täna.

Selles suures üldrahvalikus võitluses seitseaastaku ennetähtaegse täitmise eest on sündinud uued liikumisvormid, uued algatused, mis haarasid sadu tuhandeid töölisi, tehnikuid ja insenere. Kõiki neid sidus üllas eesmärk - luua oma kätega kommunismi materiaal-tehnilist baasi.

I) XXI съезд КПСС, М. 1959, стр. §22

Tallinna parteiorganisatsioon tegi suurt tööd rahvahulkade mobiliseerimisel seitseaastaku ülesannete ennetähtaegseks täitmiseks. Käesolevas töös püütaksegi valgustada neid põhiprobleeme, mille lahendamisele parteiorganisatsioonid koondasid oma jõu. Nendest probleemidest leiavad käsitlemist seitseaastaku ennetähtaegse täitmise eest peetava võitluse käik, selles võitluses üleskerkinud töötajate uued organiseerimisvormid ja parteiorganisatsiooni osa tööstuse parteilisel juhtimisel. Need küsimused on lahutamatult seotud aga Tallinna majandusliku arengu perspektiivse kavandamise ja seitseaastakul aset leidnud majanduslike muudatustega.

Käesolevas töös püütakse vaadelda ja analüüsida ka teiste ühiskondlike organisatsioonide osa, millised töötavad parteiorganisatsioonide vahetul juhtimisel, nende tegelikku mõju tootmise organiseerimises ja läbiviimises seitseaastaku jooksul. Tuleb kohe märkida, et need olid esimesed katsed, arglikud kobamised ja vaoajamised, ning õige koha leidmine tootmisprotsessis seitseaastakul, See oli n.ö. sissejuhatuseks sellele tegevussfäärile, mis avanesid partei, ja teiste ühiskondlike organisatsioonide ja majandusorganite ees NLKP Kk septembripleenumile järgnenud uutes tingimustes.

Nimetatud pleenumil töötas partei Keskkomitee välja vajalikud abinõud tööstuse juhtimise parandamiseks,

planeerimise täiustamiseks ja tööstusliku tootmise majandusliku stimuleerimise intensiivistamiseks. Tsentraliseeritud juhtimine kooskõlastatakse ettevõtete majanduslike õiguste ja initsiatiivi laiendamisega. Ettevõtted määravad ise tootmistegevuse vajalikke näitajaid nagu töötajate arvu, keskmist palka, tööviljakust, materjali kulunorme jne. Seega nüüd on töötajad veelgi rohkem huvitatud ettevõttes nende küsimuste kõige otstarbekamast lahendusest ja on otseselt huvitatud (ka materiaalselt) töötulemuste parandamisest. Tööliste aktiivne osavõtt tootmise juhtimisest võimaldab operatiivselt lahendada elulisi ja pakilisi tootmisküsimusi, võimaldab kiiresti arvestada muutuvat majanduslikku olukorda ja manööverdada reservidega.

Parteiorganisatsioonide ja ühiskondlike organite tähelepanu keskpunkti koonduvad nüüd tööstuse ökonoomika tähtsamad probleemid, majandusmeetodite õige valik, töötajate algatusvõime/loova aktiivsuse igakülgne arendamine. Selles osas on juba Tallinna tööstusettevõtted parteiorganisatsioonide juhtimisel seitseaastakul omandanud terve rea positiivseid kogemusi.

Tutvudes põhiliselt rea ettevõtete ("Ilmarine", M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas, "Volta", Masinaehitustehas jt.) partei-algorganisatsioonide ja teiste ühiskondlike organisatsioonide tööga, samuti EKP Tallinna Linnakomitee, EKP Kalinini Rajoonikomitee jt. ra-

joonikomiteede töö ja vastavate materjalidega seitse-aastakul, valmiski käesolev töö, milles autor püüab analüüsida ja üldistada töötajate algatusi ja näidata partei suunavat ja organiseerivat osa, Tallinna töös-tuses ülalnimetatud perioodil.

Mis puutub "näitamisesse", siis see väljend on saanud teatava negatiivse varjundi seoses sellega, et paljud uurijad "näitasid" sündmusi ja nende arengut sel-liselt, nagu nad üht või teist nähtust näha tahtsid. Au-tor teadlikult väldib sellist "näitamist" ja püüab ob-jektiivselt analüüsida ja üldistada parteiorganisatsioo-nide tööd ülalnimetatud perioodil.

Käesolevat probleemi vaatleme järgmistest aspekti-dest: kõigepealt selgitame välja, millised olid Tallinna tööstuse arengu perspektiivid, struktuurilised nihked ja saavutused vaadeldaval perioodil. Seejärel vaatleme, mi-da parteiorganisatsioonid tegid majandusliku võitluse eesliinil, kuidas nad organiseerisid töötajate võitlust seitseaastaku ülesannete täitmise eest. Sellega on tihe-dalt seotud töötajate uued algatused seitseaastaku enne-tähtaegse täitmise eest, milles kommunistid etendasid avan-gardset osa. Ja lõpuks analüüsime Tallinna parteiorganisat-siooni organisatsioonilist tööd tööstusettevõtete juhti-misel.

II p e a t ü k k .

TALLINNA TÖÖSTUSE ARENGU PERSPEKTIIVID, STRUKTUURILISED NIHKED JA SAAVUTUSED VAADELDAVAL PERIOODIL.

1. Seitseaastaku põhiülesanded tööstuse osas.

Vabariigi majanduselus etendab Tallinn, kui ajalooliselt väljakujunenud tööstuskeskus, väga suurt osa. Tallinn on oma soodsa asendi ja ühendusteede ning tööstuse suure kontsentratsiooni ja omapärase profiili tõttu muutunud ka mitmekülgseks kaubanduslikuks keskuseks. Selle tõttu aastast aastasse laienevad Tallinna majanduslikud sidemed paljude meie maa eri rajoonidega, rahvademokraatia maadega, arenevate koloniaalorjusest vabanenud riikidega ja rea kapitalistlike maadega. Seega Tallinna majanduslikud sidemed omavad nii kohalikku, üleliidulist kui ka rahvusvahelist tähtsust. Seda Tallinna majanduse üht omapära tuleb järelikult arvestada linna tööstuse planeerimisel.

Tallinna tööstust iseloomustab äärmiselt suur mitmekesisus.

Linnas paikneb raske- ja kergetööstus ja terve rida teisi tööstusharusid. Ühelt poolt toodame raskeid masinaid ja kergeid ülitäpseid aparaate ning teiseltpoolt

siidkangaid, trikooesemeid jne. Kõike seda tuleb arvestada tööstuse ja selle toodangu planeerimisel.

Milleks kujunesid linna arenguperspektiivid tööstuse alal? Vaatleme seda probleemi veidi lähemalt.

1958.a. suvel töötatakse välja direktiivorganite poolt seitseaastaku projektülesande variant. Need projektülesanded arutatakse tööstusettevõtete töötajate üldkoosolekutel läbi ja tehakse vastavaid parandusi ning täiendusi.

Näiteks Tallinna Mehaanikatehase lahtine parteikoosolek otsustas kiita heaks "Kontrollarvude teesid" ja pidas vajalikuks, et uuesti vaadatakse läbi toodangu kasvutempo aastaiks 1959-1965 ja esitas omapoolsed universaallaadijate valmistamise kontrollarvud[1] seitseaastaku aastate lõikes alljärgnevalt:

Aastad	Laadijate arv
1959	15
196o	2oo
1961	25o
1962	35o
1963	5oo
1964	8oo
1965	1ooo

1) EKPA F.5, nim. 42, sü 21, lk. 72.

Niisuguseid näiteid võib tuua väga palju. See iseloomustab kujukalt rahva patriootilist tundepuhangut, mida kutsus esile "Kontrollarvude teeside" arutamine.

Kõrgemalseisvad organid kaalusid esitatud ettepanekud läbi ja muutsid vastavalt plaane, kuid kahjuks mitte pidades rangelt silmas rahvamajanduse kõigi osade ja elementide vahelist proportsionaalsust. Seda fakti kinnitab kas või üleliidulises ulatuses ilmnenud ebakõla tööstuse ja põllumajanduse vahel ja samuti ka liialdused arengutempodes "A" ja "B" grupi vahel, ning väärad kalkulatsioonid paljudes erinevates rahvamajandusharudes. Loomulikult kajastusid need vead mõningal määral ka vabariigi ja Tallinna arenguperspektiivide planeerimisel.

Ümbertöötatud seitseaastaku projekti kinnitab ENSV Ministrite Nõukogu oma määrusega nr. 318, 27.augustil 1958.a. Vastavalt kinnitatud projektile oli ettenähtud Tallinnas suurendada tööstustoodangut 7o % võrra.[1)]

Millised olid kaalutlused, mis pidid tagama selle suure ülesande täitmise?

Tallinna tööstustoodangu suurendamiseks ettenähtud ülesande täitmiseks oli kaks teed. Esiteks. Suurendada olemasolevaid tehaseid ja ehitada juurde uusi tööstusettevõtteid. Ja teiseks. Toodangu juurdekasv saa-

---

1) ENSV Ministrite Nõukogu määrus nr. 318, 27.aug. 1958.a.

vutada peamiselt tööviljakuse edasise tõusu arvel uue tehnika juurutamise, tootmisprotsesside mehhaniseerimise ja automatiseerimise teel.

Loomulikult teine tee on ökonoomsem, sest kulutused uue tehnika juurutamisele, tootmisprotsesside mehhaniseerimisele ja automatiseerimisele on väiksemad kui kapitaalmahutused uute tootmisvõimsuste rajamiseks. Samuti tuli arvestada seda, et 1.) Tallinnasse ei ole otstarbekas rajada uusi tööstusi, mis nõuavad suurt materjalikulu, sest meil puuduvad looduslikud tingimused, kõrgeväärtusliku kütteaine (kivisõe) ja tooraine (maagi) varud. 2)Arvestada tuli ka kõrge kvalifikatsiooniga töölisklassi olemasolu Tallinnas, milline on juba ajalooliselt väljakujunendud ning areneb ja kasvab vanade traditsioonide alusel. See võimaldab kergesti rakendada töölisi uute toodete - mitmesuguste eriti suurt täpsust nõudvate aparaatide ja seadmete tootmisele, milles metalli ja küttekulu on väga minimaalne. Niisuguste seadmete tootmine on igati majanduslikult põhjendatud ja nende tootmise kiirendatud arendamine Tallinnas on õigustatud. Ja 3.) Ei saa jätta silmapaari vahele toodangu realiseerimise võimalusi ja tingimusi, millised on meil võrdlemisi soodsad.

Seitseaastaku ülesande järgi ettenähtud toodangu tõus kavandatakse saavutada <u>tööviljakuse arvel uue tehnika juurutamise, tootmisprotsesside mehhaniseerimise ja tootmise automatiseerimise baasil.</u> Praktiliselt asetatakse üles-

ande täitmisse raskuspunkt tehnilisele progressile ja tööviljakusele.

Teatavasti möödunud viisaastakul oli Tallinnas toodangu mahu poolest esikohal kergetööstus. Seitseaastakul oli aga ettenähtud, et metallitöötlemise ja masinaehituse toodang ületaks kergetööstuse toodangu hulka ca 1,5 korda. Selline tõus eeldab masinaehituse ja metallitöötlemise kiiret arengut. Ainuüksi masinaehitustehaste toodang pidi kasvama 1959.-1965.aastate jooksul 2,3 kordseks.[1] Rasketööstuses organiseeritakse uued tootmisharud ja uute toodete valmistamine.

Täiesti uueks tootmisharuks on elavhõbealaldite tootmine. See uus toode etendab seitseaastaku ülesannetes erakordselt tähsat osa. Ta on üheks revolutsioneerivaks hoovaks meie transpordipoliitikas. Seitseaastaku plaanis oli üleliidulise tähtsusega rahvamajanduse seisukohalt raudteetranspordi elektrifitseerimine. Elektriliinid hakkavad tuhandete linnade ja asulate kõrval andma kõrgpinge voolu ka elektrivedureile. Saabuvat voolu on vaja madaldada ja muuta alalisvooluks. Neid ülesandeid täidavadki Tallinnas toodetavad transformaatorid ja elavhõbealaldid. Seitseaastaku jooksul pidi nende tootmine suurenema 6,5 korda.[2]

Selleks rekonstrueeriti M.I. Kalinini nim. Vaguni-

---

1) A. Veimer, B. Veimer, NSV Liidu tööstus seitseaastakul, T, 1959, lk. 86.

2) E. Kull, Masinaehitus Eesti NSV-s, T. 1960, lk. 92.

remonditehas elevhõbealaldite tootmiseks.

Seitseaastaku uueks hinnatud toodanguks Tallinnas on pooljuhid. Plaanis nähti ette pooljuhttakistuste tehase ehitamine. Seda otsustati teha endise tikuvabriku hoone baasil. Tehasele planeeriti aastas üle 3 ooo ooo detaili tootmine.[1)]

Tunduvalt laiendatakse tootmist Tallinna ühes nooremas tööstusettevõttes - Ekskavaatoritehases. Viimane suutis juba 1958.a. jooksul toota 456 ekskavaatorit. Seitseaastaku plaanis nähakse ette mitmekesise toodangu väljalaset, nagu rootoreksakavaatorid, uusimad transeeekskavaatorid ja kraavikaevamismasinad jne. Üldse suureneb toodangu väljalase enam kui kaks ja pool korda.[2)]

Tallinna Masinaehitustehas on spetsialiseerunud mitmesuguste nafta- ja gaasitööstuse mehhanismide ja seadmete tootmisele, milliseid kasutatakse laialdaselt üleliidulises ulatuses kui ka meie vabariigi põlevkivitööstuses. Vagun-elamud, mis võitsid üleliidulise tunnustuse, nägid n.ö. ilmavalgust alles seitseaastaku esimesel aastal.

Seitseaastaku plaanilistes ülesannetes nähti ette suurendada ka Masinaehitusetehase toodangut rohkem kui kaks korda.[3)]

---

1) Tallinna TSN TK PO, T.3,lk. 12.
2) E. Kull, Masinaehitus Eesti NSV-s, lk. 86.
3) Samas, lk. lol.

Tehas "Volta" planeeriti toodangu juurdekasv ligi kahekordseks, mida võimaldab tootmisprotsesside automatiseerimine ja automaatliinide käikulaskmine.[1)]

Tehase "Ilmarise" põhiliseks toodanguks oli ettenähtud peamiselt katlaagregaatide valmistamine. Seoses laiaulatusliku soojuselektrijaamade ehitamisega, kasvas eriti kiiresti vajadus katlaautomaatika järele. Vastavalt sellele seati tehase kollektiivi ette ülesanne - suurendada toodangu väljalaset 1,6 korda.[2)]

Vastavalt plaanidele antakse ekspluatatsiooni tehase "Eesti Kaabel" uus peakorpus. Tootmispinna laiendamine võimaldab suurendada toodangu väljalaset ümbes kolm korda.[3)]

Tunduvalt kasvab Tallinnas toodetavate mitmesuguste aparaatide ja mõõteriistade hulk, mitmekesisemaks muutub toodangu väljalase. Kavatsetakse valmistada niisuguseid uusi tooteid nagu soojusmõõtjaid, soojusregulaatoreid, raadio mõõteriistu, elektronseadeldisi jne.

Tunduvalt laiendatakse puidutöötlemist, mööbli tootmine suureneb 7o % võrra ja vineeri tootmine umbes 3 korda.[4)] Samuti suureneb V. Kingissepa-nimelises Tselluloosi ja Paberikombinaadis toodangu väljalase. Uudistoodanguna hakatakse kombinaadis väljalaskma jäätmete ärakasutamisel söödapärmi, mis on loomakasvatuses väga hinnatud lisasööt.

---

1) E. Kull, Masinaehitus Eesti NSV-s, lk. 87.
2) Samas, lk. 91.
3) Samas, lk. 99
4) A. Veimer, B. Veimer, NSV Liidu tööstus...,lk.91.

Seoses kavandatava ulatusliku elamuehitusega ja üldise kapitaalehituse kiire kasvuga, nähakse ette ehitusmaterjalide tootmise suurendamine rohkem kui 6o % võrra.[1)]

Pearõhk asetatakse suurpaneelide, monteeritavate raudbetoondetailide ja uue ehitusmaterjal - silikaltsiidi - tootmisele. Samuti organiseeritakse ruberoidi ja pergamiini ulatuslik valmistamine.

Tallinna Ehituskeraamika tehases nähakse keraamiliste põrandaplaatide ulatuslikku tootmist, sest seda odavat ehitusmaterjali vajatakse väga palju ehitusplatsidel.

Seitsme aasta jooksul tuleb riiklike kapitaalmahutuste ja elanike poolt ehitada üle 8oo ooo m^2 elamispinda. hakkavad kerkima sellised nägusad ja heakorrastatud elamurajoonid nagu Pelgurand, Lasnamäe, Mustamäe jt. Ainuüksi Mustamäele planeeriti püstitada seitsme aasta jooksul elamuid umbes 3oo ooo-4oo ooo ruutmeetrilise elamispinnaga.[2)]

Asudes vaatleme seitseaastaku ülesandeid kergetööstuse ja toiduainete tööstuse osas, peame siingi märkima suurt edasiliikumist.

Riidevabriku "Keila" toodang suureneb rohkem kui kahekordseks. Tootma hakatakse kõrgekvaliteedilist täiskammvillriiet. Lisaks ülikonna riietele, hakatakse väljalaskma ka villaseid kleidiriideid.

---

1) Tallinna TSN TK PO, T.3, lk. 13.
2) D. Bruns, Tallinn täna ja homme, T. 1962 lk. 7o-71.

Ka tekstiilkäitiste "Punane Koit" ja "Marat" toodang suureneb. Olgu märgitud, et viimasele ettevõttele hakatakse ehitama uut tootmishoonet. Sellega juba ainuüksi "Marati" toodang suureneb ca 5 milj.trikootoote võrra aastas.[1)]

Märkimist väärib kummitoodete vabriku "Tegur" uudistooted, nagu vahtkummi, mida saab praktiliselt kasutada mööbli valmistamisel ning kummilinoleum, mis leiab laialdast kasutamist ehitus- ja remonttöödel.

Selline on üldjoontes Tallinna tööstuse seitseaastaku plaan. Tuleb märkida, et ülesanded ei olnud kerged, nende täitmine nõudis parteiorganitelt suurt organiseerimistööd, järjekindlat võitlust vananenud töövormide ja meetodite vastu, visa võitlust uute progressiivsete töövõtete, uute algatuste ja liikumiste laialdase juurutamise eest.

2. Struktuurilised nihked tööstuses.

Eespool me tutvusime nende ülesannetega, nende perspektiividega, millised seati pealinna töötajate ette ja paratamatult kerkib nüüd esile küsimus, millised olid siis nihked Tallinna tööstuses vaadeldaval perioodil.

Võtame vaatluse alla kõigepealt tööstusettevõtete struktuuri muudatused. Nii vabariigi tööstust tervikuna

---

1) Tallinna TSN TK PO, T.3, lk. 14.

kui ka Tallinna tööstust iseloomustas äärmine killustatus, tööstusettevõtted olid nõrgalt spetsialiseeritud ja koopereeritud. Olemasolevaid tootmisvõimsusi kasutati ära ebamajanduslikult, arvestamata jäeti summade ja materjalide kulu. Kõik see avaldas pidurdavat mõju Tallinna tootmise arengule.

Suur murrang toimus Tallinna tööstuse arengus aastail 1958-1961, seega vahetult seitseaastakule eelneval ja vaadeldava perioodi kolme esimesel aastal.

Milles siis seisnes see murrang ja mis seda iseloomustab?

Need eespool nimetatud aastad olid Tallinna masinaehitus- ja metallitööstuse, kerge- ja toiduainetetööstuse, seega kogu linna tööstuse toodangu kiire kasvu ja tehnilise progressi tormilise arenemise aastad.

Need olid kvantitatiivsed muudatused tööstuses, mis näitasid kuidas toimub arenemisprotsess, milliseks võib kujuneda meid huvitav vaadeldav protsess ja seega näitas, milline oli selle arenguprotsessi mehhanism.

Kvantitatiivsed muutused Tallinna tööstuses arenesid pidevalt, järk-järguliselt, kuid see ei tähendanud aeglast liikumist, vaid tormilist arengut, mille aluseks oli tootmise kontsentratsioon ja spetsialiseerumine.

Ei ole õige väita, et tootmise kontsentratsioon ja spetsialiseerumine on omane ainult kapitalismile. Need nähtused on iseloomulikud ka sotsialismile. Tootmise

kontsentreerumise ja spetsialiseerumise eesmärgiks meil on kogu rahvamajanduse (üldistatuna aga kogu rahva) vajaduste maksimaalne rahuldamine, lähtudes majanduslikult majandamise kõige otstarbekamatest meetoditest ja vormidest.

Milline on siis olukord Tallinnas?

Kui 1957.a. oli Tallinnas 161 tööstusettevõtet, siis 1965.a. lõpul oli neid 102.[1] Paljud endised käänbusettevõtted (juba tänapäeva tootmise mastaabis) ühendati suurteks tootmiskoondisteks - firmadeks. Näiteks kergetööstuses oli meil 9 jalatsi- ja nahavabrikut, siis peale ühendamist nende arv väheneb 4-le, kusjuures vabariigi võimsamaks ja tugevamaks tootmiskoondiseks sellel alal kujunes "Kommunaar." Eriti märgatav oli tööstuse kontsentratsioon õmblustööstuses, kus 17 õmblustööstuse ettevõtte asemel moodustati 5 tugevat vastava ala ettevõtet (V. Klementi nim. Õmblusvabrik, "Baltika", "Võit", "Lembitu,"). 4 väikese kondiitrivabriku baasil moodustati jällegi majanduslikult väga tugev ja võimas ettevõte tootmiskoondise "Kalev" näol.

Tootmise kontsentreerimine ei hõlmanud üksnes kergetööstust, vaid hõlmas ka teisi Tallinna tööstusharusid. Nii ühendati 1959.a. Tallinna Mehaanika Tehas Tallinna Masinaehitustehasega. Naela- ja traadi tehase "Metallist" ja tehase "Montaaž" baasil loodi 1960.a. jaanu-

---

1) TLK JA, T.4, lk. 20.

aris Tallinna Metallitoodete Tehas.

1962.a. lõpul ühendati Tallinna Ekskavaatoritehasega Paide Teedemasinate Tehas ja Mõisaküla Mehaanikatehas (end. veduridepoo). Samal aastal ühendati veel "Volta" tehasega rida elektrotehnilise tööstuse väikeettevõtteid vabariigis.

Siit võime teha järelduse, et Tallinnas toimus tootmise kontsentratsioon väga julgelt ja laiaulatuslikult. Tööstuses asetleidnud struktuuriliste muudatuste tagajäjel pealinna tööstusettevõtted muutusid majanduslikult tugevamateks ja nad suutsid operatiivsemalt lahendada tootmisega seoses olevaid küsimusi.

Tootmise kontsentratsiooniga on tihedalt seotud ettevõtete spetsialiseerumine. Tõsi küll, ettevõtete spetsialiseerumine oli põhiliselt juba varem väljakujunenud, kuid vaadeldaval perioodil see protsess ikkagi veel jätkus. Selle tagajärjel pealinna tööstuse spetsialiseerumise tase tõusis väga kõrgeks. Seda näitab tehase "Volta" toodangu analüüs, milline alates 196o.a. spetsialiseerus täielikult vahelduvvoolu-elektrimootorite tootmisele. Väga kitsa tootmisprofiiliga olid elektrotehnilise tööstuse ettevõtted nagu M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas ja "Punane Ret".

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvudes aastaiks 1959-1965 märgitakse, et sel perioodil tagab masinaehitustööstus "masinate loomise ja tootmise teaduse

ja tehnika viimaste saavutuste ja avastuste rakendamise baasil, eriti raadioelektroonika, ülijuhtivuse, ultraheli, raadioaktiivsete isotoopide, pooljuhtide, tuumaenergia jne. baasil."[1)]

See asjaolu on määravaks Tallinna Mõõduriistade Katsetehase toodangu profiilile, mille toodangu valmistamine baseerus raadioaktiivsete isotoopide kasutamisel.

Mis puutub masinaehitusettevõtetesse siis "Ilmarise" profiiliks oli kujunenud energeetika seadmete valmistamine, Masinatehasel[2)] mittestandardsete seadmete, vagunelamute jne. valmistamine ja Ekskavaatoritehasel aga ekskavaatorite ja teeehitusmasinate tootmine.

Need tööstuse organiseerimise kaks vormi, rakendatuna praktiliselt ellu, avaldasid määravat mõju tööstuse edasisele arengule.

See väljendus kujukalt seitseaastakul aset leidnud toodangu struktuurilistes nihetes.

Analüüsides Tallinna tööstusettevõtete toodangu struktuurilisi muudatusi mõningates juhtivates ettevõtetes , ~~siis~~ saame järgmise pildi.

---

1) NSV Liidu rahvamajanduse kontrollarvud aastaiks 1959-1965, Tallinn, 1959, lk. 31.

2) 1965.a. muudeti Masinaehitustehase nimetust. Edaspidi tekstis kasutan nime nii, nagu ta sel perioodil oli.

Toodangu struktuuri muudatused mõningate Tallinna juhtivate ettevõtete tähtsamate toodete osas.[1)]

Ettevõtte ja toote nimetus	Mõõt-ühik	Toodang (tegelik) 1962	1965	Toodangu kasv (langus)%
M.I.Kalinini nim. Elav-hõbealaldite Tehas				
Jõutransformaator	tuh.kW.	2684	3287	123
Elavhõbealaldid	tuh.kW.	2733	4o72	149
Ränipooljuht alaldid	tk.	-	32155	
Tehas "Volta"				
Elektrimootorid kuni loo kW.	tuh.tk.	236,1	258,o	1o8
Elektritriikraud	tuh.tk.	184	100,2	55
Elektriradiaatorid-	tk.	4002	15.157	376
Tehas "Eesti Kaabel"				
Kaablitooted vase kaa-lus	tuh.t	6,8	8,9	131
Installatsioonijuhe	tuh.km.	29,o	41,5	143
Raadiojuhe	tuh.km.	31,8	52,5	165
Masinatehas				
Naftaaparatuur	tuh. t	7,o	7,8	111
Vagunelamud	tk.	556	1o79	193
Keskkütte radiaator	tuh. m^2	14,3	-	-

1) Tabeli lähteandmed võetud "Tallinna majanduse ja kultuuri arengust" a. 1958-1965.

Nagu tabelist selgub, rea meie juhtivate tehaste toodangu struktuuris toimuvad mõningad muudatused. Nii nähtub, et M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehase toodangus varem põhinomenklatuuris olnud toodete väljalase suurenes keskmiselt 136 % võrra. Lisaks sellele hakati seitseaastaku lõpul väljalaskma uut toodangut - räni pooljuht alaldeid, millise katsetootmise organiseerimise ja tootmisse juurutamisega tehases tegeldi pikemat aega. Tuleb märkida, et see toode kujuneb uueks, eelduste kohaselt väga perspektiivseks ja nõutavaks toodanguliigiks. Ja ilmselt toob see muudatus endaga kaasa edaspidi tehase uue spetsialiseerumise pooljuhtalaldite tootmisele.

Seitseaastak tegi mõningaid olulisi muudatusi tehase "Volta" toodangu struktuuris. Kui põhitoodangu, s.o. elektrimootorite osas, ilmnes kasvutendents, siis kõrvaltoodangu osas toimusid märgatavad nihked. Kõigepealt tuleks märkida elektritriikraudade tootmise väga järsku langust. (55 %) Ilmselt on see langus seotud toote esialgse ebaõige planeerimisega. Olgu märgitud, et 1965.a. plaanis oli algul ettenähtud toota elektritriikraudu 2oo tuh. tükki aastas.[1] Hiljem aga kui selgus, et tarbimine siiski pidevalt väheneb, vähendati toote valmistamise plaani loo tuh. tk-le aastas.[2]

Tunduvalt kasvas elektriradiaatorite arv, kuid ilm-

---

1) R. Renter, Eesti NSV rasketööstus ja selle arenemisperspektiivid, T. 1964, lk. 47.

2) Tallinna majanduse ja kultuuri areng, T. 1966.

selt tabab seda toodet sama saatus, mis triikraudugi.

Kahju on, et meie vastava ala spetsialistid ei ole suutnud luua midagi sellist, mille järgi oleks selline nõudmine nagu külmutuskappide ja pesupesemismasinatele. Vastavalt, et "Volta" elektriradiaatoreid ootab selline nõudmine.

"Volta" konstruktorid peavad leidma sellise toote, mille järgi oleks nõudmine. See võiks olla universaalne elektriline köögikombain või midagi taolist.

Mis puutub Masinaetehase ja "Eesti Kaabel" toodangusse, siis siin erilisi muudatusi ei ole.

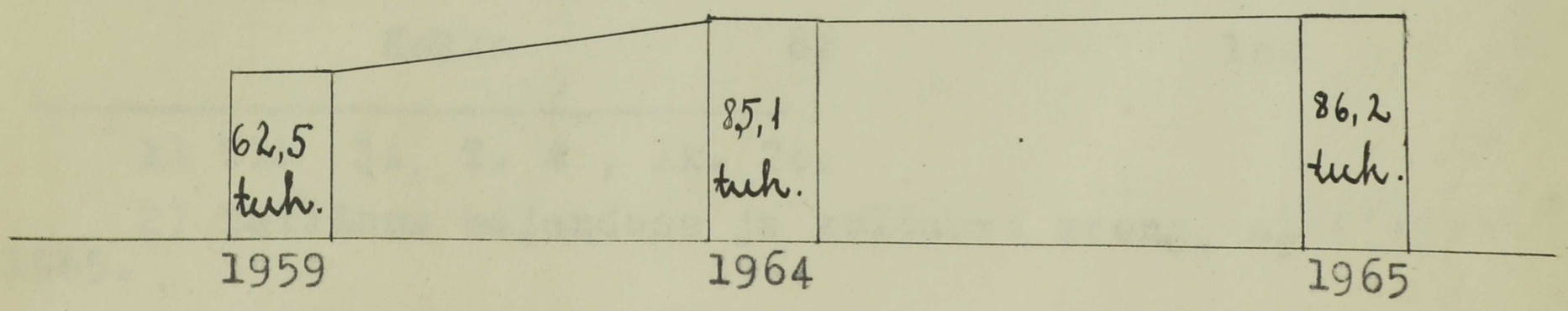
Vaadeldavate ettevõtete andmetele toetudes võib teha järelduse, et eriti suuri kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid muudatusi toodangu struktuuris me ei leia. Selle otseseks põhjuseks on juba enam-vähem väljakujunenud ettevõtete tootmisprofiil.

Tallinna tööstuse struktuuriliste nihete juures tuleb peatuda ka nendel muudatustel, mida need nähtused kutsusid esile linna töötajate koosseisus.

Kõigepealt tuleb märkida, et Tallinna töötajate arv seitseaastakul tegi suure hüppe.

Vaatleme allpool toodud dünaamikat.

Tallinna tööliste arvu kasvu dünaamika.[1)]

1) Andmed saadud Tallinna TSN TK Statistika Valitsusest ja on lähedased tõenäolisele arvule.

Seitsme aasta jooksul suurenes Tallinna tööliskaader 23,7 tuhande inimese võrra. Eriti tormiliselt kasvas töölisarmee seitseaastaku alguses, seoses tootmise laienemisega.

Töötajate struktuurilises nihkes vaadeldaval perioodil näeme küllaltki olulisi muudatusi. Üheks selliseks iseloomulikuks jooneks on tööliste konsentreerumine. Kui olemasolevatel andmetel 1957.a. oli 103 ettevõttes töötajate arvuks kuni 400 töölist[1], siis olukord muutub järsult seitseaastaku lõpuks. Seda muutust kajastab alljärgnev tabel.

Tallinna töötajate kontsentratsioon
(seisuga 1.jaan. 1966)[2]

Töötajate arv	Ettevõtete arv	%
kuni 100	4	4,8
101-200	10	12,2
201-300	6	7,3
301-400	6	7,3
401-500	6	7,3
501-1000	27	32,9
1001-2000	17	20,9
2001 ja enam	6	7,3
Kokku	82	100

1) TLK Ja, T. 4 , lk. 20.

2) Tallinna majanduse ja kultuuri areng, a. 1958-1965.

Nagu kõnelevad vaatlusandmed 82 ettevõttest on väikese töötajate arvuga (kuni 4oo) ettevõtete arv vähenenud 1o3-lt 26-le[1]. Kui aga vaadata töötajate kontsentratsiooni tööstusettevõtetes töötajate arvu järgi ja opereerides ligilähedaste arvudega, võib siiski julgelt väita, et 85-89 % Tallinna töötajatest on koondunud 5o suurettevõttesse (töötajate arvuga 5oo ja enam). Põhjust ei tule aga kaugelt otsida. Selleks oli tööstuse ulatuslik kontsentratsioon, millest oli juba eespool juttu.

Seitseaastaku plaanide täitmisel, kui ka viisaastaku plaanide elluviimisel etendab määravat osa tehnilise progressi ulatuslik rakendamine ja tööviljakuse pidev kasv. Need on seotud suurte sotsiaalsete ja rahvamajanduslikult väga tähtsate probleemidega, millede lahendamise eeltingimuseks on töötajate haridusliku taseme tõstmine.

Kuidas on olukord Tallinnas?

Millised muudatused on seitseaastakul toimunud töötajate hariduslikus tasemes? Teame, et Tallinnas on avatud 16 töölisnoorte kooli, milles 1964/65. õ.-a. õppis 8764 inimest,[2] ning kõrgemates õppeasutustes õpib samuti tuhandeid töötajaid. Millist mõju on see avaldanud töötajate hariduslikule tasemele? Kahjuks ei ole seda küsimust uuritud ja seetõttu ei ole ka tehtud pidevalt

---

1) Kuigi ülaltoodud arvestusest on välja jäetud ca 2o ettevõtet, need antud põhijäreldust siiski ei mõjuta.

2) Tallinna majanduse ja kultuuri areng, a. 1958--1965.

vajalikke vaatlusi.

Ei ole saladuseks see, et vabariigi ja pealinna töötajaid loetakse kõrge kvalifikatsiooniga kaadriks. Järelikult eeldab see ka meie töötajate head hariduslikku taset.

Olemasolevast riikliku statistika andmetest, millised tehti rahvaloendusel 15.jaan. 1959. a. selgub, et Tallinnas oli haridustase alljärgnev:

Hariduse tase Tallinnas 1959.a.[1)2)]

Haridus	Inimeste arv
Kõrgem	12 383
Lõpetamata kõrgem	5 293
Kesk-eri	19 873
Kesk	35 228
Mittetäielik	63 319
Alg- ja lõpetamata 7 kl.	86 890
Kokku	222 986

Nagu tabelist näeme, põhiline töötajate kontigent (150209 inimest) omab mittetäielikku haridust. Seega võttes aluseks ülaltoodud andmed, võib järeldada, et Tallinna tööliste hariduslik tase on siiski suhteliselt madal.

---

1) Итоги Всесоюзной переписи населения 1959 года, М 1962, стр. 29

2) Andmete hulka ei ole arvestatud noorsugu alla 16.aasta.

Et saada lõplikku kinnitust eeltoodule, tegin momentvaatluse reas Tallinna tööstusetttevõtetes. Vaatluse alla võtsin metallitööstusest tehase "Ilmarine" ja elektrotehnilisest tööstusettevõtetest tehased "Volta" ja M.I. Kalinini nim. Elvahõbealaldite tehase, sest need ettevõtted peaksid iseloomustama kõige ilmekamalt tegelikku olukorda. Ühtlasi kasutasin EKP Tallinna Linnakomitee töötaja sm. Peebo analoogilist uurimust kergetööstuse ettevõtete kohta. Seega võib eeldada, et saame küllaltki tõenäolise pildi Tallinna tööliskassi kvalitatiivsetest omadustest seitseaastaku lõpul.

Vaatlusel oli n.ö. luubi all tööliste vanuseline hariduslik ja erialase kvalifikatsiooni (järkude) tase, seega need komponendid, mis iseloomustavad pealinna tööliskassi kvalitatiivseid omadusi.

Tehasest "Ilmarine" oli vaatluse alla võetud automaatika ja valutsehh[1]. Nagu vaatlusandmed (tabel nr. 1) näitavad, võib öelda, et tööliskaadri põhikontingendi mõlemas tsehhis moodustavad 21-5o. aasta vanused töölised (76,4 %). Vaadeldes aga tööliste kvalifikatsiooni (järku), torkab teravalt silma, et automaatika tsehhis on tööliste kvalifikatsioon mõdal (tabel nr. 2). Nii omab tsehhi 236 töölisest IV-VI järku ainult 29 töölist ehk 12,3 %, täpselt sama palju on ka kvalifikatsioonita töölisi ja I-III järku omavate tööliste arv on 178 ehk

---

1) Vaatlusandmed esitatud lisas.

75,5 %.

Mõnevõrra teistsugune on pilt valutsehhis. Kõrgemat kvalifikatsiooni (IV-VI järk) omab 45 töölist 139-st ehk 32,4 %, madala kvalifikatsiooniga on 5o töölist ehk 36 % ja kvalifikatsioonita 44 töölist ehk 31 %. Siin on tööliste jagunemine kvalifikatsiooni järgi suhteliselt ühtlasem.

Kui aga vaadata tööliste hariduslikku taset (tabel nr. 3), siis torkab silma mittetäielikku kesk- ja alla selle haridust omavate tööliste suur arv (267), mis moodustab 71,2 % vaadeldud tööliste arvust. Sellest ligi pool omab kuni 6 klassilist haridust, Ka tsehhide osas jääb üldpilt samasuguseks.

Mis puutub aga hariduse ja kvalifikatsiooni omavahelistesse suhetesse, siis valutsehhis on kõrgemat kvalivikatsiooni omavate tööliste hariduslik tase üldiselt madal, piirdudes põhiliselt kuni 6 klassini. Automaatikatsehhis kõrgema kvalifikatsiooniga tööliste kaadri hariduslik tase baseerub põhiliselt 7-9 klassi baasil.

Vaatlusandmed tehase "Volta" ühtse seeriamootorite tsehhist, kus on kasutusel automaatliin, on põhiliselt analoogilised eespooltooduga (tabelid nr-d 4,5).

Kui tehases "Volta" on kõrge kvalifikatsiooniga tööliste haridus põhiliselt kuni 7. klassi piirides (nii omab ülalnimetatud hariduse piiri VI järgus - loo % töölisi), siis üldine hariduslik tase on veid kõrgem ja piirdub 6-8 kl. haridusega. Märkimata ei saa jätta seda, et alg-

hariduse osatähtsus on üldiselt kahjuks tunduvalt suurem keskhariduse osatähtsusest (vastavalt 17,6 % ja 7,9 %).

Mis puutub M.I. Kalinini nim. Elvahõbealaldite tehasesse, siis põhilise tööliste kontingendi moodustavad 2o-5o aastased töölised (tabel nr. 6), kusjuures 21-35 aastaste tööliste osatähtsus on 47,7 % töölis-te üldarvust. Tehases on madala kvalifikatsiooniga töö-liste tunduv ülekaal 49,6 %, kõrgema kvalifikatsiooniga ja kvalifikatsioonita tööliste osa on aga suhteliselt ligilähedane (vastavalt 28,3 % ja 12,7 %). Iseloomulik on see, et kõrgema kvalifikatsiooniga töölised on põ-hiliselt 2o-35 aastased.

Üllatav on tehase tööliste hariduslik tase.

Kuni 8-klassilist haridust omab 169 töölist ehk 55,6 %, siin aga tuleb märkida, et ca 5o % nendest omab 7- ja 8-klassilist haridust. Keskharidust[1)] omab 1o2 töö-list ehk 32,4 %. Alghariduse, 5-6 klassilist ja 9-1o klassilist haridust omavate tööliste arv on suhteliselt ühtlane (vastavalt 34 , 42 ja 41).

Peab märkima, et kõrgemat kvalifikatsiooni omava-te tööliste hariduslik tase on samuti madal, piirdudes põhiliselt kuni 8. klassini.

Kui eeltoodule lisada juurde andmed kergetööstuse kohta (tabelid 1o,11), siis võib teha mõningad järeldused,

---

1) Siia hulka on arvatud ka need töölised, kes lõ-petasid 1o kl. enne koolireformi.

mis iseloomustasid Tallinna tööliskassi seitseaastakul.

1. Pealinna tööliskass koosnes peamiselt keskealistest 2o-5o. aastastest tööjõulistest inimestest ja see oli üheks määravaks teguriks seitseaastaku ülesannete edukal täitmisel.

2. Linna tööliskass noorenes pidevalt, mis väljendub selles, et tootmisprotsessi käigust vanaduse tõttu lahkuvate vanade tööliste arv oli väiksem tootmise käigust osa võtma tulnud noorte arvust. Seega seitseaastakul jätkus tööliskaadri loomulik pidev uuenemise ja noorenemise protsess.

3. Meie tööliste hariduslik tase tervikuna on kaasaja tootmise ja tehnilise progressi kiire arengu foonil suhteliselt madal ja võib julgesti väita, et 65-7o % töölistest omab vaid kuni 8-klassilise hariduse.

4. Lahendamisel on suur sotsiaalne probleem - noorte tööliste haridusliku taseme tõstmine. Noorte tööliste hariduslik tase on tunduvalt tõusnud, kui seda võrrelda vanade tööliste haridusliku tasemega. Ja eelduste kohaselt see tõuseb uuel viisaastakul veelgi.

5. Meie tööliste erialane kvalifikatsioon on suhteliselt madal. Eriti teravalt ja kontrastselt torkab see silma seal, kus rakendatakse automaatliine. Vaatamata sellele, et automaatliinidel töötamine eeldab kõrget erialast kvalifikatsiooni ja üldhariduslikku taset, ei vasta olemasoleva kaadri tase aga sugugi kaasaja tootmise ja tehnilise

progressi nõuetele.

Eespool toodule lisaks, tuleb märkida, et meie tööliskaadri erialase kvalifikatsiooni tase tuleb viia vastavusse ka üldharidusliku tasemega. Polütehniline tööõpetus peab looma eelistatud tingimused kvalifikatsioonijärgu saamiseks pärast keskkooli lõpetamist, 1-3 kuulise praktilise töö järel ettevõttes, (olgu märgitud, et senikehtiva korra järel on õpilasaja kestuseks 6 kuud). Ühtlasi tuleb keskharidust omavatele töölistele anda pidev võimalus erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks.

Et tootlike jõudude kõige tähtsamaks elemendiks on inimesed, töötavad massid, siis peatume veel probleemil, mis on seotud tööjõu bilansiküsimustega Tallinnas seitseaastakul.

Tööjõubilanss seitseaastakul oli Tallinnas äärmiselt pingeline, seda põhjustas tootmise pidev laiendamine. Tootmisettevõtted laiendasid tootmist mitte niivõrd tööviljakuse juurdekasvu abil, vaid uute tööliste värbamise arvel.

Seda põhjustas asjaolu, et enamik tööstusettevõtteid tööas vanades väikestes tootmishoonetes, mis oli mööda linna laialipaistatud ja see takistas tehnilise progressi ajakohast rakendamist. Et tulla toime ettenähtud tootmisülesannetega, selleks jäi neile ettevõtetele üks tee - s.o. suurendada toodangutaset tööjõu hulga

suurendamise arvel. Kuna see moodus Tallinnas ei ole efektiivne, siis selle tulemusena on ettevõtetes tootmistehnoloogilistel liinidel paljud kohad töölistest täitmata. Nii on tehaste "Volta", "Ilmarine", M.I. Kalinini nim. Elvahõbealaldite Tehase kaadriosakondade andmetel ainuüksi nendes ettevõtetes puudu üle 2oo töölise.[1] Samasugune olukord valitseb ka linna teistes tööstusettevõtetes. Ainult 1/1o tööstusettevõtetest on varustatud piisavalt tööjõuga.[2] Järelikult - Tallinnas on tööjõu defitsiit.

Olemasolevate statistiliste andmete alusel on meie tööstusettevõtted täielikult varustatud tööjõuga.[3] Paratamatult kerkib üles küsimus, mida uskuda, kas ettevõtteid ja nende tööjõuvajadusi või ametlikke statistilisi andmeid.

Püüame tuua asjasse mõningat selgust. Kõrgemalseisvad organid (enne RMN tootmisharude valitsused, nüüd aga vastavad ministeeriumid) omades oma tootmisharu lõikes üldist tööjõuplaani, jaotavad selle ära ettevõtete lõikes. Arvestades tööjõu saamise raskusi, planeeritakse teadlikult Tallinna tööstusettevõtetele tööjõu plaaniks põhiliselt selline näitaja, mis on ligilähedane ettevõtte tegelikule tööjõu seisule, ülejäänud tööjõud jagatakse väljaspool Tallinna olevate ettevõtete vahel ära arvestusega, et

---

1) Andmed saadud ülalnimetatud tehaste kaadriosakondadest.

2) Andmed saadud EKP Tallinna Linnakomiteest.

3) Vt., Tallinna Statistika Valitsuse statistilised koondaruanded a. 1959-1965.

sealt on saada vaba tööjõudu. Seega tööjõu planeerimisel ja arvestamisel oleme sellises olukorras, et paberite järgi kõik klapib, aga tegelikus elus iga päev tunneta-me teravat tööjõu puudust.

Tööjõu defitsiiti aitas suurendada sagedane töö-jõu plaanide põhjendamatu muutmine. Isegi praegu ei ole mõningad vastutavad töötajad saanud lahti varemate aas-tate"kroonilisest haigusest" s.o. põhjendamatutest plaa-ni muutmistest. Sellest räägib fakt, et tehases "Ilmari-ne" vähendati tööjõu plaani tootmistingimusi arvestamata 1966.a. veebruaris 30 inimese võrra.[1] Töötajad vallan-dati seoses koondamisega. Alles kuu möödudes õnnestus tehase juhtkonnal kõrgemalseisvate organite eest tõesta-da tehtud sammu väärust ja taastada endist olukorda. Aga inimesed? Kui nad said teada, et nende koondatud kohta-dele tehas vajab uuesti tööjõudu, kutsus see neis esile kibestumise. Samal ajal aga uusi inimesi saada on väga raske.

Tööjõu defitsiitsust mõningal määral suurendas abitööliste arvu suurenemine ettevõtetes, mis oli tingi-tud mitteküllaldasest tööde kompleksest mehhaniseerimi-sest ja ettevõtete tööstuslik-tootva personali arvu vähen-damise kartusest.

Tööjõu defitsiitsust on võimalik Tallinnas vähen-dada kui komplekssel mehhaniseerime abitööd, kui rohkem kasutame tööjõudu nõudvate tööoperatsioonide ja tootmise

---

1) Andmed saadud tehase "Ilmarine" kaadriosakonnast.

kui terviku automatiseerimist. Mida varem me asume nende küsimuste kardinaalse lahendamise juurde, seda varem me likvideerime praegused lüngad ja ebakõlad tootmises.

3. Saavutused seitseaastakul.

Meie edusammud seitseaastakul olid tõsise ja pingelise töö tulemuseks. Meie töötulemused sõltusid sellest, kuidas me tunnetasime ja rakendasime objektiivseid majandusseadusi, lähtudes konkreetsetest ajaloolis-majanduslikest tingimustest. Sõltusid sellest, kas meie poolt kavandatud abinõud soodustasid või pidurdasid tööstuse arengut.

Seitseaastakul Tallinna tööstuses asetleidnud struktuurilised nihked avaldasid oma mõju ja kajastusid saavutatud töötulemustes. Asumegi nüüd vaatlema tähtsamate tööstustoodete tootmist aastate lõikes.

Tähtsamate tööstustoodete tootmine Tallinnas a. 1958-1965.[1]

1	Mõõt-ühik 2	1958 3	1959 4	196o 5	1961 6	1962 7	1963 8	1964 9	1965 1o	1965.a. %-des võrreldes 1958.a. 11
Soojusenergia	tuh.Mcal	8,9	15,4	28,2	74,o	129,4	326,5	462,7	663,1	74,5 korda
Elektrimootorid kuni loo kW	tuh.tk.	186,4	199,8	216,1	226,2	236,1	243,o	249,5	258,o	138,4
Jõutransformaator	tuh.kW	-	-	1255	18o2	2684	2916	3146	32 87	261,9[2]
Elavhõbealaldid	"	-	-	646	1978	2733	3477	3825	4o 72	63o,3[2]
Kaablitooted vase kaalus	tuh.t.	4,o	4,4	5,2	6,4	6,8	7,2	8,2	8,9	222,5
Installatsiooni juhe	tuh.km	25,1	25,1	25,7	27,7	29,o	33,2	34,2	41,5	165,3
Raadiojuhe	"	19,o	2o,4	44,o	4o,o	31,8	48,2	35,9	52,5	276,3
Naftaaparatuur	tuh t	5,o	6,o	7,o	7,o	7,o	6,9	7,5	7,8	156,o
Ekskavaatorid	tk.	456	47o	339	6oo	7o4	752	8o1	88o	192,9
Vagunelamud	tk.	-	6o	361	428	556	797	91o	1o79	179,8[2]
Tellised	milj.tk.	17o,5	21o,4	231,4	254,4	239,8	2o8,9	217,6	247,2	144,9
Raudbetoon detailid	tuh.m^3	57,5	78,5	99,2	1o6,1	117,6	118,o	116,9	129,1	224,5
Kautsepapp	milj.m^2	16,5	17,5	17,9	18,5	19,2	18,8	19,8	19,8	12o,o
TEP-plaadid	tuh.m^3	1o,1	1o,1	16,9	45,4	49,o	49,3	55,2	56,o	554,4
Keraamilised põrandapl.	tuh.m^2	-	-	6o,o	97,1	122,2	159,2	211,9	214,2	375,o[2]
Liimitud vineer	"	17,9	22,o	23,1	21,9	26,7	27,o	27,9	28,o	156,4
Tselluloos	tuh.t	49,o	42,6	48,o	55,6	57,9	59,4	6o,4	6o,o	122,4
Paber	"	4o,8	4o,o	42,1	42,4	43,9	42,8	42,8	4o,4	99,o
Söödapärm	t	-	-	1653	3294	4136	4451	4761	521o	315,1[2]
Puuvillane riie	milj. j.m.	17,9	21,1	22,9	23,1	23,5	25,o	25,6	48,2	269,2
Villane riie	tuh.j.m.	97o	992	988	975,4	942,9	1o41	123o	2o4o	21o,3
Siidriie	milj.j.m.	2,9	3,o	3,o	2,9	3,o2	3,1	3,o	3,o	1o3,4
Sukad ja sokid	milj.pr.	8,1	7,9	8,4	8,2	8,5	8,6	8,7	9,1	112,3

2) Võrreldes 196o.a.-ga.

1) Tallinna majanduse ja kultuuri areng a. 1959-1965.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	1o	11
Trikoopesu	milj.tk.	4,4	4,8	5,2	5,7	6,4	6,7	6,8	7,1	161,3
Pealistrikotaaž	tuh.tk.	79o	862	869	678,7	1162,8	126o,8	1386	1927,1	243,9
Nahkjalatsid	milj.pr.	1,7	1,8	2,o	2,2	3,2	3,2	3,5	3,6	211,8
Kummijalatsid	"	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	94,4
Raadioaparaadid	tuh.tk.	15,2	15,o	16,9	18,2	18,5	18,o	18,6	25,3	166,4
Klaverid	tk.	144	139	148	167	191	258	275	275	19o,9
Mööbel	milj.rbl.	8,4	1o,1	1o,8	11,6	12,2	12,8	13,3	14,2	169,o
Suusad	tuh.pr.	111,1	117,1	123,o	128,7	13o,4	131,3	134,3	137,2	123,6
Piimasaadused ümberarvest. piimale	tuh.t	4o,4	51,2	53,4	56,1	6o,5	64,o	7o,3	72,3	179,o
Juust [1]	"	o,8	o,7	o,7	o,6	o,7	1,o	1,1	...	...
Margariin	"	4,8	4,5	4,8	4,7	5,2	5,4	5,6	5,6	116,5
Kalakonservid	milj. ting karpi	8,7	9,4	8,8	11,6	13,8	16,o	18,2	12,7	146
Lihakonservid	-"-	4,2	4,6	4,8	4,7	4,8	4,9	4,9	5,2	123,8
Liha	tuh.t.	6,2	8,6	11,4	12,3	13,2	14,3	14,1	15,5	25o
Vorstitooted	"	5,o	5,6	6,1	6,6	6,6	6,5	6,5	6,7	134
Kalapüük [2]	"	17,4	21,9	38,8	39,7	6o,3	79,1	...	...	...
Leiva ja saiatooted	"	48,8	43,9	42,o	4o,2	4o,o	4o,7		4o,2	82,3
Kondiitritooted	"	14,2	18,o	17,9	17,9	2o,6	22,4		27,2	191,5

1) Andmed täpsustamisel.

2) Viimaste aastate andmed puuduvad seoses kalatööstuse juhtimise struktuuri muudatusega.

Nagu tabelist nähtub, eriti hoogsalt kasvas soojusenergia tootmine. Soojusenergiat hakati seitseaastakul rohkesti kasutama linna termofitseerimiseks. Praegu on termofitseeritud põhiliselt südalinn, Mustamäe ja Popovi tänava ümbrus. Seoses laialdase termofitseerimisega paranesid tunduvalt linna vastavad majanduslikud näitajad.

Eriti edu saavutati elavhõbealaldite ja TEP-plaatide tootmisel, kus toodang suurenes vastavalt 6,3 ja 5,5 korda. Samuti märkimisväärne oli keraamiliste plaatide tootmise kasv 3,5 korda, söödapärmi tootmisel 3,1 korda ja jõutransformaatorite tootmisel 2,6 korda.

Ka kergetööstuses saavutati häid tagajärgi. Nii suurenes puuvillase riide toodang 2,6 korda, pealistrikoo toodang 2,4 korda ja villase riide toodang 2,1 korda.

Madalamaks jäi aga paberi ja kummijalatsite toodang võrreldes 1958.a. tasemega vastavalt 99 % ja 94,4 %.

Mõne toote (siidriie, sukad, sokid) osas erilist juurdekasvu ei olnud ja nende tootmine jäi põhiliselt endisele tasapinnale.

Enamus toodete osas nagu me tablist näeme, kõikus juurdekasv 2o - 1oo % vahel.

Vaadeldava perioodi jooksul Tallinnas masinaehitus korras rohkem kui 3 korda, toiduainete tööstus rohkem kui 2,3 korda keemiatööstus enam kui 2 korda ja ehitusmaterjalide tööstus 2 korda.[1)]

---

1) TLK TO, T. 4.

Kuidas me tulime siis toime nende ülesannetega, millised seati meie tööstuse ette? Enne kui anda lõplikku hinnangut, vaatleme Tallinna tööstuse saavutisi teises plaanis.

Kui vaadelda Tallinna tööstuse kogutoodangu kasvutempot seitseaastaku aastate lõikes, siis saame alljärgneva pildi.

Tallinna tööstuse kogutoodangu juurdekasv. 1)

	1958	1959	196o	1961	1962	1963	1964	1965
1958	1oo	11o	123	136	154	171	19o	2o6
1959		1oo	112	124	14o	156	172	187
196o			1oo	111	125	139	154	167
1961				1oo	113	126	139	151
1962					1oo	111	123	133
1963						1oo	111	12o
1964							1oo	1o8

Kogutoodangu juurdekasvuks seitseaastakul planeeriti 7,9 % .

Tööstustoodangu juurdekasv seitseaastaku esimesel viiel aastal oli keskmiselt 11,4 %, seega märksa kõrgem planeeritust. Kogu seitseaastaku jooksul oli aga Tallinna tööstuse kogutoodangu juurdekasv keskmiselt 11,5 %. 2)

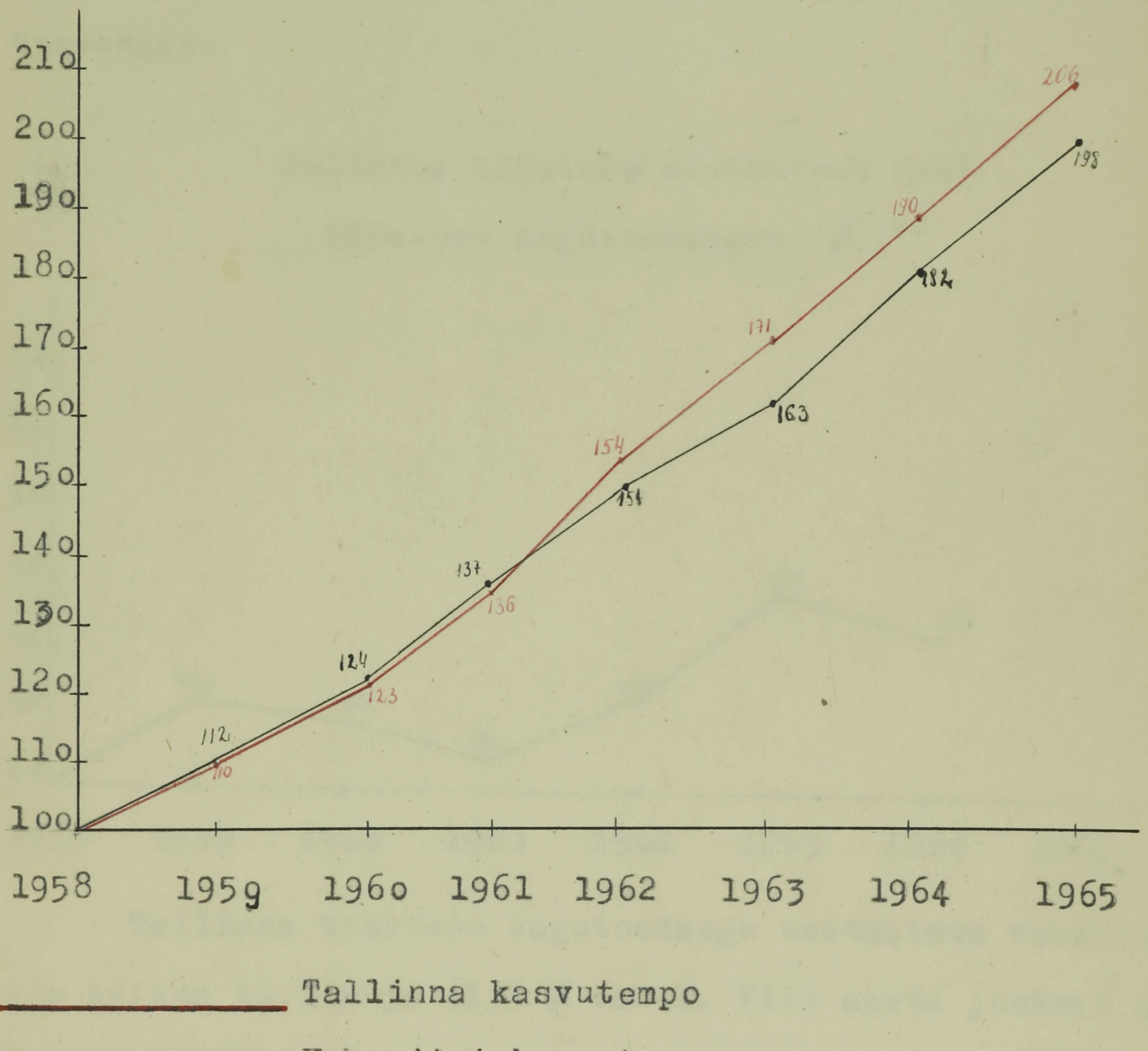
1) Tallinna majanduse ja kultuuri areng a. 1959-1965.

2) TLK Ja. T.4, lk. 3.
Mõningates (vt. TLK JA T2, lk. 7) dokumentides on fikseeritud keskmiseks juurdekasvu tempoks 11,3 %. Ilmselt on siin tegemist esialgse tulemusega.

See oli kõrge juurdekasvu tempo.

Kui analüüsida vabariigi ja Tallinna tööstuse kasvutemposid seitseaastakul, siis selgub nii mõndagi iseloomulikku. Seda näitab kujukalt alljärgnev diagramm.

Vabariigi ja Tallinna tööstuse kasvutempo (1958.a. = 100 %)[1].

Tallinna kasvutempo

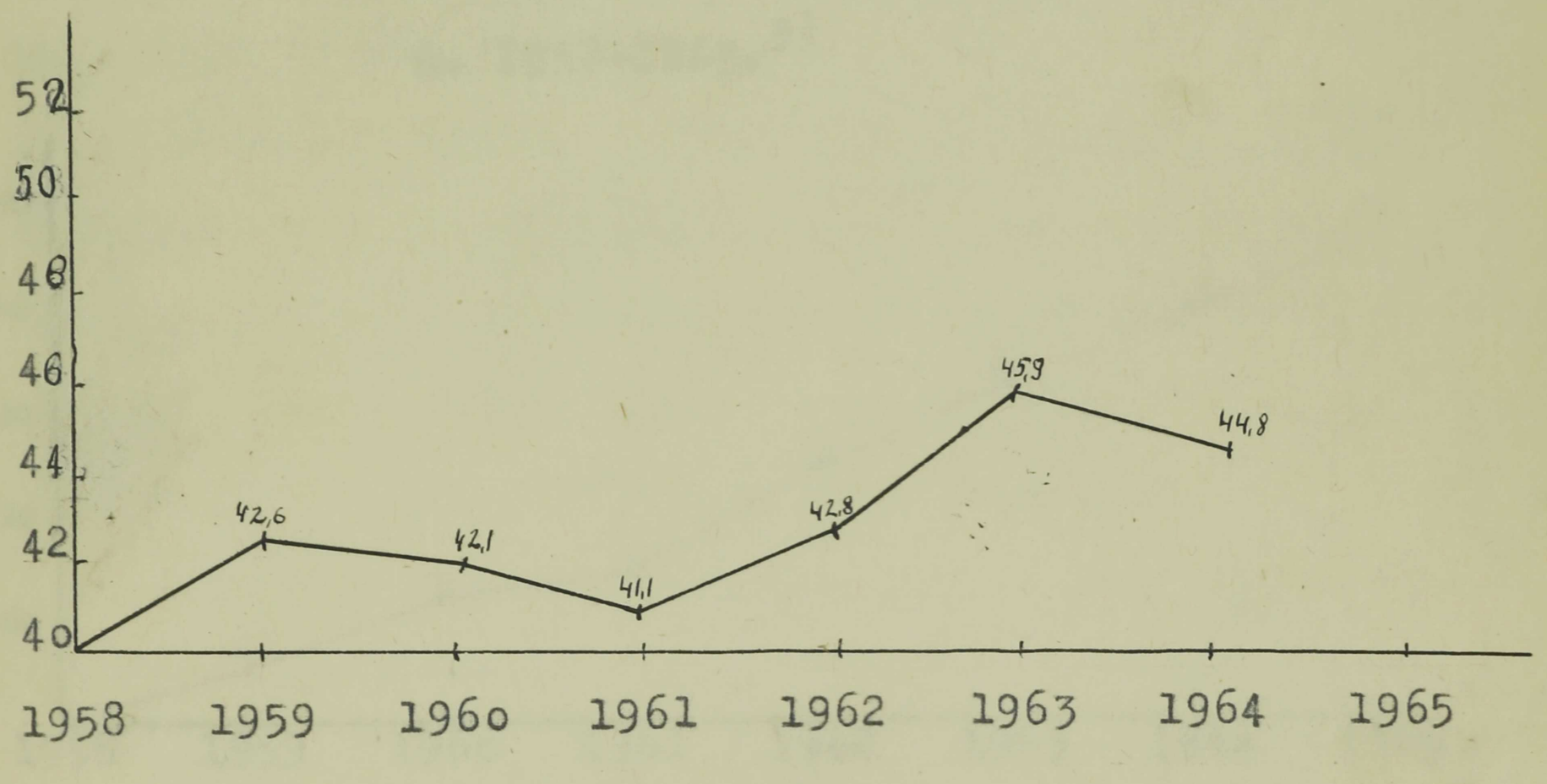
Vabariigi kasvutempo

Siit selgub, et kuni 1961.a. Tallinna tööstuse kasvutempo oli 1-2 % võrra madalam vabariigi tööstuse kasvu-

1) Andmed saadud TSN TK Statistika Valitsusest

~~tempo oli 1-2 % võrra madalam vabariigi tööstuse kasvu-~~ tempost. 1962.aastal muutub olukord a.ö. Tallinna kasuks ja seitseaastaku viiendal aastal juba pealinna tööstus ületas vabariigi tööstustoodangu kasvutempo tunduvalt. Seitseaastaku lõpuks arengutempod mõnevõrra küll lähenevad, kuid üldpilti see siiski ei muuda. Vastavalt sellele suurenes ka Tallinna tööstuse osatähtsus ENSV tööstuse kogutoodangus.

Tallinna tööstuse osatähtsus ENSV tööstuse kogutoodangus (%).[1]

Tallinna tööstuse kogutoodangu osatähtsus vabariigis kõikus 41,1 % ja 45,9 % vahel. Viie aasta jooksul oli Tallinna tööstuse kogutoodangu osatähtsus vabariigis keskmiselt 42,9 %. Samal ajal aga niisuguste tööstuskeskuste nagu Tartu, Kohtla-Järve, Narva ja Pärnu tööstuse osatähtsus oli 5-8 korda madalam pealinna omast. Seega Tallinnas-

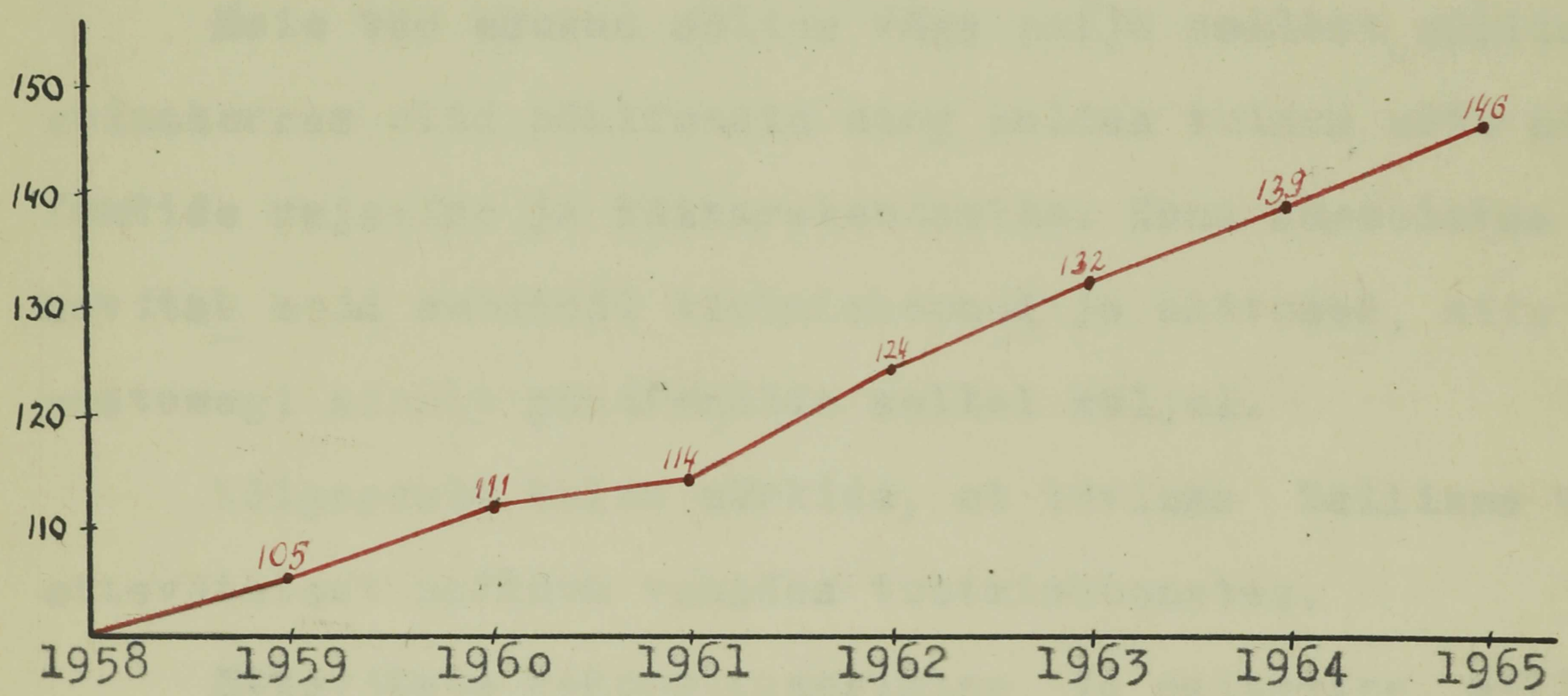
1) Tallinna majanduse ja kultuuri areng, a. 1958-1965.

se on koondunud ikkagi veel peamine osa ENSV tööstusest.[1]

Rasketööstusharudest oli Tallinnas kõige enam arenenud masinaehitus, eriti elektrotehnika tööstus ja aparaadiehitus. Tähtsat osa etendas pealinna tööstuses ehitusmaterjalide tööstus, tselluloosi, paberi ja mööblitööstus.[2]

Seitseaastaku ülesannete täitmisel etendas olulist osa tööviljakuse kasv. Seetõttu pakubki meile loomulikult suurt huvi, millised muudatused toimusid vaadeldaval perioodil tööviljakuse osas. Seda kajastab alljärgnev diagramm.

Tööviljakuse kasv Tallinnas a. 1958-1963.[3]

Nagu näha, tööviljakus kasvas pidevalt. Eriti järsk tõus algas 1962.a. ja mõnevõrra vähenedes jätkus see siiski seitseaastaku lõpuni. Tööviljakus suurenes vaadeldaval perioodil 1,46 korda (plaanilise 1,11 asemel).

Mis põhjustas sellise tõusu? Tööviljakuse tõusu kasv

---

1) Народное хозяйство Эстонской ССР, Т. 1963, стр. 49
2) 25.aastat Nõukogude Eestit, ER T. 1965, lk. 135.
3) Tallinna majanduse ja kultuuri areng a. 1958-1965.

on komplitseeritud nähtus. Ta on tingitud rea tegurite aktiivsest mõjust tootmisele. Selleks ajaks oli omandatud ja juurutatud kindlalt tootmisse kaasaja tehnilise progressi saavutused, paremini hakati kasutama tootmisvõimsusi, ettevõtete töö muutus rütmilisemaks ja mis peamine - hakkas muutuma inimeste suhtumine töösse.

Tööviljakuse tõus oleks võinud olla kahtlemata veelgi kõrgem kui meie oleksime materiaalse huvitatuse printsiipi töötuses rakendanud paindlikumalt. NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsused ja uus lähenemine tootmisele avaldavad kahtlemata edaspidi soodsamat mõju tööviljakuse veelgi kiiremale kasvule.

Meie töö edukus sõltus väga palju sellest, millises seisukorras olid põhifondid ning kuidas toimus uute põhifondide rajamine ja käikurakendamine. Kuna käesolevas töös huvitab meid momendil tootmishooned ja ehitused, siis peatumegi ainult põhifondide sellel küljel.

Kõigepealt tuleb märkida, et lõviosa Tallinna tööstusettevõtetest paiknes vanades tootmishoonetes.

Ettevõtete rekonstrueerimine ja ehitamine, milline kerkis nüüd teravalt päevakorda, nõudis väga paljude probleemide kompleksset lahendamist, olgu see ettevõtte tootmispinna laiendamine, uue tehnika hankimine või vajaliku tööviljakuse kasvu saavutamine jne. Viimane oli äärmiselt tähtis, arvestades vabariigi, eriti aga Tallinna tööjõubilanssi pingelisust. Samal ajal nõudis see linna parteiorganisatsiooni tähelepanu koondamist üha laienevale ehitus-

tegevusele, sest ehitajate tööst sõltus suurel määral see, kunas rekonstrueeritavad ja ehitatavad ettevõtted astuvad tegevusse.

Vaadeldaval perioodil toimus Tallinna tööstuse ulatuslik rekonstrueerimine ja uute tootmishoone ehitamine. Tehtud tööde mahust annab ettekujutuse juba see, et seitseaastakul rekonstrueeriti ja ehitati 49 tööstusobjekti[1], nagu H. Pöögelmani nim. Raadiotehnika tehas, M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehas, Söödapärmi vabrik, "Eesti Kaabel" j.p.t.

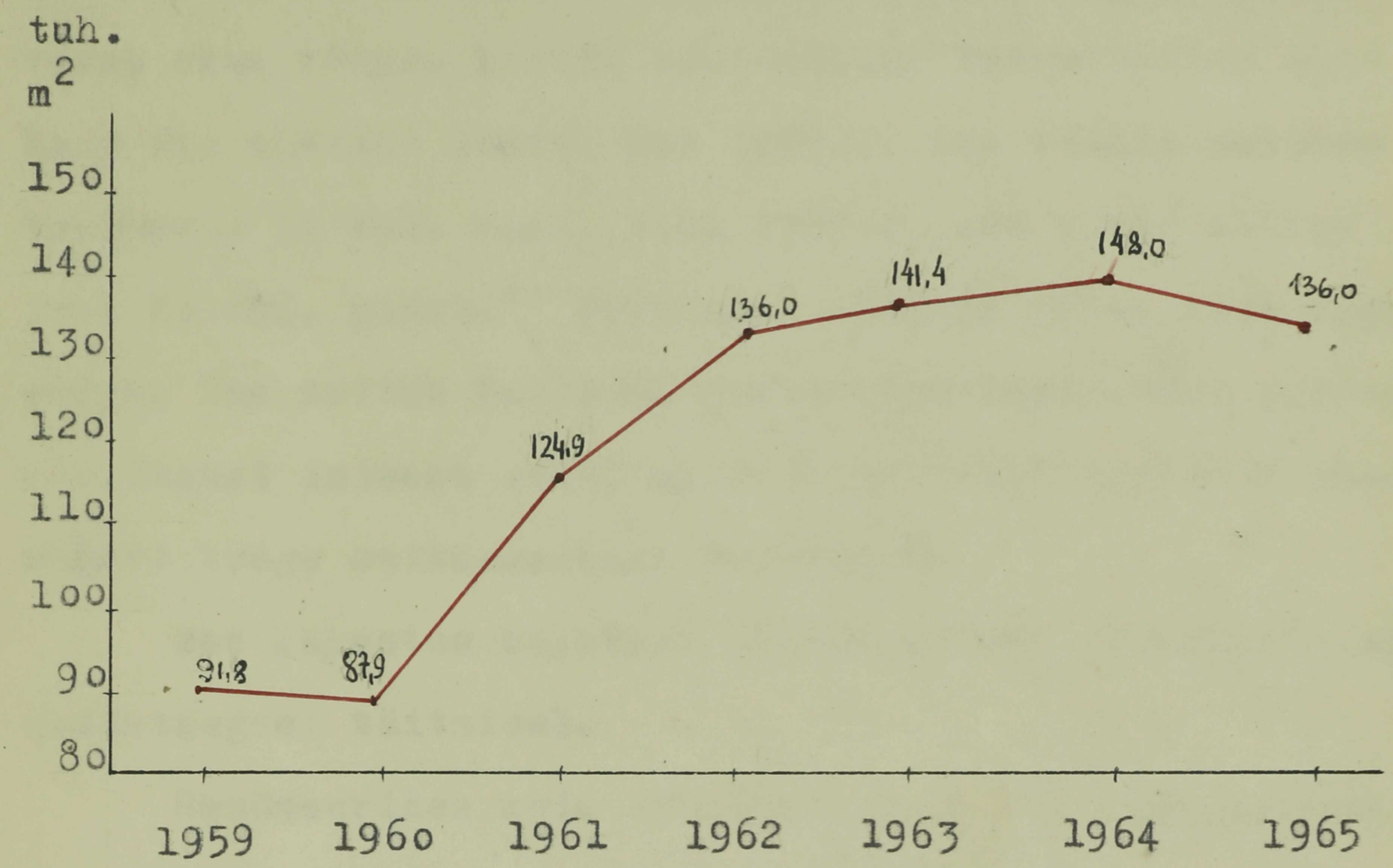
Siin aga tuleb märkida, et selle rõõmustava kõrval esines ka puudujääke. Et tööstusobjekte ehitati aastaid, siis sellega takistati põhifondide kiiret käikulaskmist. Samuti iseloomustas meie ehitustööd halvast küljest see, et tööstusobjektide ehitamine on meil väga kallis. Ainuüksi tehase "Volta" peakorpuse ehitamine läks ca 2 korda kallimaks[2] kui oli eelarve projekti järgi. Niisugune olukord valitses kõigil tööstusobjektidel. Ehitustööde kõrget maksumust põhjustas rida asjaolusid nagu projekti vead, ehitustööde organiseerimise puudujäägid, tööde madal kvaliteet jne.

Mis puutub elamuehitusse, siis seitseaastakul toimus selles osas otsustav murrang. Allpool on toodud ära elamuehituse käik.

---

1) TLK JA, T. 4, lk. 3.
2) Samas.

Elamuehituse dünaamika Tallinnas seitseaastakul.[1]

0,8 cm = 10.000 m^2

Mis põhjustas sellise järsu elamuehituse kasvu?

Elamuehituse järsu tõusu kutsus esile suurplokkide ja -paneelide laiaulatuslik rakendamine. See oli industriaalse ehitusmeetodi võit Tallinnas. Kui võrrelda elamuehitust 1958.a.-ga, siis 1965.a. ehitati elamuid 2,8 korda rohkem.[2] Elamuid ehitati vooluliinil suurtel ehitustandritel ja see esitas suuri nõudeid igale ehituslülile. Kui me saavutasime murrangu ehitustempos, siis ehitustööde kvaliteedis me seni soovitut tulemusi ei ole saavutanud. Pole kahtlust, et ka siin saavutame murrangu.

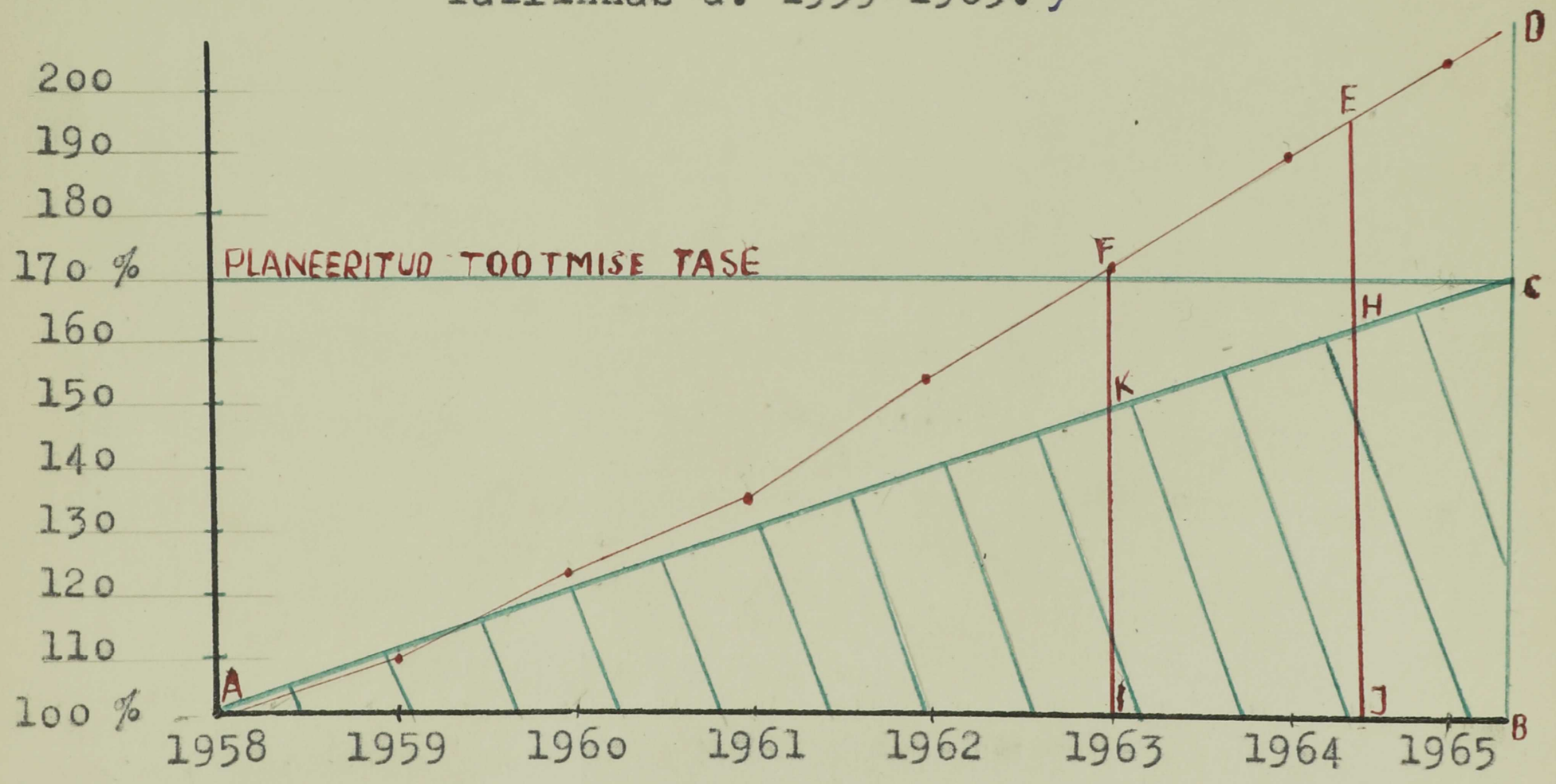
1) TLK Ja, T. 4, lk. 17.
2) TLK Ja, T. 4, lk. 3.

Rääkides meie saavutustest, ei saa vaikides mööda-minna nendest suurtest tulemustest, mis kajastuvad inimese heaolu pidevat kasvu. Linna kommunaalmajanduse ja elukondliku teenindamise süsteemi ettevõtete töötulemustest ja nende asutuste kohast meie töötajate igapäevases elus räägib kasvõi elukondliku teenendamise mahu kasv ühe elaniku kohta. Kui 1959.a. üks elanik kasutas teenuseid 14 rbl. eest, siis 1965.a. see summa ületas juba 2o rbl. piiri.[1] Selliseid näiteid võime tuua väga palju. See näitab Tallinna parteiorganisatsiooni pidevat hoolitsust inimese eest, millele töötajad vastasid ennastsagava tööga seitseaastaku töörindel.

See kajastus kujukalt seitseaastaku ülesannete ennetähtaegsel täitmisel.

Resümeerides meie töötajate saavutusi üldistatud kujul piltlikult, saame alljärgneva diagrammi.

Seitseaastaku ülesannete täitmise käik
Tallinnas a. 1959-1965.[2]

1) Tallinna majanduse ja kultuuri areng, a. 1959-1965.

2- Sama

Nagu näeme, Tallinna töötajad saavutasid seitseaastakuks planeeritud tootmistaseme 1963.a. lõpuks (punkt F), kuid ettenähtud tootmismahtu me ega sellega veel ei saavutanud (A B C). Linna töötajad jätkasid majandusalast võitlust ja suutsid 1965.a. maiks ennetähtaegselt täita ka toodangu planeeritud mahu ja ületada tunduvalt ettenähtud ülesanded.[1)]

See oli kogu linna töötajate suur töövõit. Töötajate majandusalast võitlust organiseeris ja juhtis linna parteiorganisatsioon. See võit ei tulnud lihtsalt, iseenesest, vaid oli pingelise loomingulise töö tulemus. Tehtud mitmekülgsest tööst annavadki ülevaate alljärgnevad peatükid.

---

1) Tallinna majanduse ja kultuuri areng, a. 1958-1965.

II PARTEIORGANISATSIOONID MAJANDUSLIKU VÕISTLUSE EESLIINIL.

Tallinna parteiorganisatsioon lülitus kohe peale NLKP XXI kongressi aktiivselt võitlusesse seitseaastaku ülesannete täitmise eest. Juba 18.veebruaril 1959. aastal kogunes pealinna parteiaktiiv koosolekule,[1] kus arutati pealinna kommunistide ees seisvaid ülesandeid, mis tulenesid NLKP XXI kongressil vastuvõetud seitseaastaku plaanist. Parteiaktiivi koosolek pidas vajalikuks, et iga kommunist õpiks sügavalt tundma kongressi materjale ja otsust. Vastuvõetud resolutsioonis rõhutati vajadust, et parteiliikmed aktiivselt selgitaksid kongressi tähtsaid parteidokumente laiadele töörahva hulkadele.

Parteiorganisatsioonide ette seati ülesanne juhtida töötajate poliitilist ja tööalast tõusu, organiseerida ja suunata iga kollektiivi jõupingutusi seitseaastaku ülesannete ennetähtaegsele täitmisele. Selleks pidid parteiorganisatsioonid laiendama sotsialistlikku võistlust kasutama kõige täielikumalt ära sisemisi reserve tootmisel ja kindlalt juurutama uut tehnikat ning tootmisnovaatorite häid tööalaseid kogemusi.

Linna töös tusettevõtete parteiorganisatsioonid hak-

---

1) EKPA, f. 5, nim. 42, sü 6, lk. 24.

kasid tegelema konkreetsete tööalaste küsimustega. Kommunistid kaalusid koos parteitutega, kuidas paremini organiseerida tootmist ja püstitasid oma töötajate kollektiivide ette uusi ülesandeid.

Nii võeti Tallinna Masinaehitustehase parteiorganisatsiooni algatusel töötajate üldkoosolekul vastu 1959.a. sotsialistlik kohustus. Selles kohustuses nähti ette, et tööviljakust tuleb suurendada 1 % võrra 1959.a. planeeritud tasemega võrreldes, seda just uue tehnoloogilise protsessi juurutamise ja tootmise parema organiseerimise arvel. Sisemiste reservide parema ärakasutamise arvel peeti võimalikuks vabastada abitöödelt mitte vähem kui loo inimest uue vaguniehitustsehhi organiseerimiseks.[1)]

Tehase "Ilmarine" kollektiiv kaalus oma võimalusi ja leidis esiteks, et ta on suuteline täitma seitseaastaku plaani 6 aasta ja 6 kuuga ning seega saavutama 1964.a. toodangu taseme, mis on ettenähtud seitseaastaku lõpuks. Teiseks, et 1965.a. lõpuks on võimalik anda 35,o milj.rubla (võrreldavates hindades) eest üleplaanilist toodangut. Ja kolmandaks, et on vaja võidelda kommunistliku töö tehase kõrge nimetuse eest.[2)]

Nende suurte ülesannete elluviimiseks töötati välja järgmised põhilised abinõud:[3)]

1) Lõpetada mehhaniseeritud metallilao ehitamine 1959.aastal.

---

1) EKPA, f.5, nim. 42, sü 21, lk. 24.
2) EKPA, f.5, nim. 42, sü 21, lk. 12
3) Samas, lk. 12.

2) Rekonstrueerida kesklao hoone II mehaaniliseks jaoskonnaks.

3) Lõpetada mehhaniseeritud ettevalmistusjaoskonna ehitus 196o. aastaks.

4) Juurutada tootmisse automaatkonveier magnetkontaktorite monteerimiseks 1959.aastal.

5) Viia läbi valutsehhi kompleksne mehhaniseerimine 1962.a.

6) Mass-detailide valmistamiseks juurutada 4 automaatseadeldist.

Selliseid konkreetseid kohustusi võtsid endale kõik Tallinna tööstusettevõtted lähtudes tootmisprofiilist ja -tasemest ning asusid realiseerima oma lubadusi.

Parteiorganisatsioonide juhtimisel algas tööstusettevõtetes töötajate, insener-tehniliste töötajate ja teenistujate laiaulatuslik sotsialistlik võistlus 1959.aasta, seitseaastaku esimese aasta, plaani ennetähtaegse täitmise eest.

Kõikjal puhkes võimas patriootiline tõus, mis väljendus kõigi töötajate ühises püüdes täita võimalikult kiiremini oma sotsialistlikud kohustused. See patriootiline tõus väljendus ka selles, et töötajate kollektiivid võtsid endale uued - kõrgendatud sotsialistlikud kohustused 1959. aastaks. Uusi kõrgendatud sotsialistlikke kohustusi hakati Tallinna tööstusettevõtetes võtma vastu juba 1959.a. NLKP Kk juunipleenumi eel.

Nii otsustas 21.mail 1959.a. V. Kingissepa nim. Tal-

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

linna Tselluloosi- ja Paberikombinaadi kollektiiv läbivaadata aasta algul võetud sotsialistlikud kohustused ja võttis endale 1959.a. järgmised kõrgendatud kohustused.

Täita kogutoodangu aastaplaan ennetähtaegselt 18.-ndaks detsembriks 1959.a. ja anda üle aastaplaani:

1. Tselluloosi 12oo tonni.
2. Paberit 6oo tonni.
3. Puitmassi 4oo tonni.
4. Lainepappi 12o tonni.
5. Kogutoodangut 4 milj. rbl. väärtuses.

Lisaks sellele nähti ette tõsta tööviljakust, võrreldes plaanilisega, 2,5 % just seadmete parema ärakasutamise ja töömahukate protsesside mehhaniseerimise arvel. Säästa üle kindlaksmääratud kulunormide 4ooo thm^3 paberipuid tselluloositootmises puidu parema ärakasutamise arvel ja paberitootmisel 5o thm rubla eest kemikaale.[1)]

Eriti laiaulatuslikult võtsid Tallinna tööstusettevõtete töötajad kõrgendatud kohustusi peale NLKP Kk juunipleenumit.

Tallinna Vineeri- ja Mööblivabriku kollektiiv arutas oma kõrgendatud kohustusi lahtisel parteikoosolekul 24. juunil 1959.a. ja parteiorganisatsiooni juhtimisel katsehhides tööliste, insener-tehniliste töötajate ja teenistujate koosolekul.[2)]

Nendes kohustustes nähti ette terve rida organisatsioonilis-tehnilist laadi abinõusid tootmise mehhaniseeе-

---

1) EKPA, f.5, nim. 42, sü 23, lk. 45.
2) EKPA, f.5, nim. 42, sü 23, lk.-d 12-24.

rimiseks ja tootmistehnoloogia täiustamiseks. Nii näiteks toolitsehhis nähti seoses uue tooli tootmisega ka seadmete moderniseerimine, selleks võeti kasutusele kõrgsagedusvooluagregaat.

Tehase "Volta" kollektiiv otsustas NLKP Kk juunipleenumi otsuste realiseerimiseks täita seitseaastaku plaani ENSV 24.aastapäevaks, s.o. poolteist aastat enne seitseaastaku lõppu - 5,5 aastaga[1]. Et seda suurt ülesannet täita, nähti tehnilise progressi osas ette tootmise laialdast automatiseerimist.

Tuleb märkida, et ka Tallinna tööstusettevõtetes arutati parteiorganisatsioonide juhtimisel laialdaselt Vladimiri ja Sverdlovski Rahvamajanduse Nõukogu algatust - täita seitseaastaku plaan ennetähtaegselt tegutsevate tehaste rekonstrueerimise ja laiendamise teel, kapitaalmahutusi suurendamata.

Väga iseloomulikuks kujunes Vladimiri ja Sverdlovski Rahvamajanduse Nõukogu algatuse arutelu endises Tallinna Mehaanikatehase lahtisel parteikoosolekul 26.juunil 1959.aastal. Kiites heaks selle algatuse, lahtine parteikoosolek otsustas, et kollektiiv peab võimalikuks vaadata uuesti läbi tehase põhinomenklatuuri ja saavutada 1965.a. toodangu tase kaks aastat ennetähtaega, s.o. 1963.aastal. Seitseaastaku lõpuni anda rahvamajandusele täiendavalt 2300 universaallaadijat.[2] Selleks tehase

---

1) EKPA, f.5, nim. 42, sü 22, lk. 43.
2) EKPA, f.5, nim. 42, sü 21, lk.-d 55-58.

parteikoosolek esitas uue seitseaastaku kontrollarvude projekti universiaallaadijate väljalaske kohta seitseaastaku aastate lõikes.

Projekt

Tallinna Mehaanikatehase universiaallaadijate väljalaske plaan seitseaastakul aastate lõikes.[1)]

Seitseaastaku aastad	Rahvamajanduse plaani järgi	Eeldatav laadijate väljalaske maht	Märkused
1	2	3	4
1959	15	3o	
196o	1oo	35o	
1961	15o	57o	
1962	2oo	75o	
1963	35o	1ooo	27oo
1964	8oo	11oo	
1965	1ooo	12oo	23oo

Vastavalt sellele projektile, nähti ette tootmise küllaltki suurt kasvutempot. Võrreldes seda eeldatavat väljalaske mahtu sama aasta lõikes kinnitatud plaaniga, siis saame küllaltki huvitava pildi.

Nagu näeme, püüti tehases forsseerida tootmist seitseaastaku algaastail, et vaadeldava perioodi lõpuks tootmine kindlalt stabiliseeruks. Seevastu seitseaastaku plaan

---

1) EKPA, f.5, nim. 42, sü 21, lk. 58.

nägi tootmise forsseerimist alles 1964. ja 1965.aastal.

Selleks, et ettenähtud ülesandeid viia ellu, tuli juurutada detailide tootmisel progressiivset grupimeetodid, et saavutada tööviljakuse tõus 25-3o %. Samuti nähti ette vahetada vananenud seadmed, mida enam ei saa moderniseerida, uute vastu välja.[1)]

Selle tehase juures tuleb märkida, et siin pidevalt otsiti toodangu väljalaske võimaluse suurendamist, mis kahtlemata avaldas positiivset mõju seitseaastaku ülesannete täitmisel.

Ka kergetööstuse ettevõtete töölised, insener-tehnilised töötajad ja teenistujad ei jäänud maha masinaehituse töötajatest.

Nii lubas vabriku "Keila" kollektiiv täita seitseaastaku esimese aasta plaani 12.detsembriks ja anda aasta lõpuks üle plaani 24oo tuhande rbl. eest üleplaanilist toodangut. Samuti nähti ette saavutada 1961.a. lõpuks 1963.a. toodangu tase. Ühtlasi nähti ette, et 196o-1961.a. jooksul viiakse terve ketruse toodang täiskammlõnga ketruse süsteemile.[2)]

Ka trikotaažvabrikus "Marat" võeti töötajate üldkoosolekul 3o.juulil 1959.a. vastu kõrgendatud sotsialistlikud kohustused.[3)]

Tallinna parteiorganisatsiooni ees seisis suur üles-

---

1) EKPA, f.5, nim. 42, sü 21, lk.-d 55-56.
2) EKPA, f.5, nim. 42, sü 19, lk. 2.
3) Sama , lk.-d 2o-23.

anne - viis ellu tuhandete töötajate initsiatiivil vastuvõetud otsused.

See ei olnud kerge ülesanne.

Juba NLKP XXI kongressi avapäeva võtsid Tallinna töötajad vastu suurte töövõitludega. Tallinna Mehaanika Tehases valmis universaalse laadija katseeksemplar. See oli selle tehase seitseaastaku esimene masin!

Kalinini rajooni töötajad alustasid sotsialistlikku võistlust loosungi all - anda rohkem toodangut, parandada selle kvaliteeti, alandada toodangu omahinda.

Tööstustoodangu hulga suurendamisel on üheks tähtsamaks teguriks võitlus tehnilise progressi eest.

Me oleme harjunud sellega, et Tallinna tööstuse tehnilist taset on loetud üsna kõrgeks. Kuid tuleb märkida, et 1959.a. oli linna valutsehhide tehniline tase väga madal. Linnas ei olnud ühtki komplekselt mehhaniseeritud valutsehhi, nõrgalt kasutati valup progressiivseid vorme ja meetodeid.

Tehases "Ilmarine" oli vormimise mehhaniseerimise aste 85 % ja valu ühele vormijale 231 tonni aastas. Tehases "Volta" olid aga need arvud vastavalt 4o % ja 254 tonni. Valutehases "Pioneer" mehhaniseerimise aste oli 15 % ja valu ühele valajale 54,5 tonni aastas.[1]

Ekskavaatoritehases ja Mehaanikatehases, vaatamata heale töö organiseerimisele ei tõusnud valu väljalase ühe valaja kohta mitte üle 12-15 tonni aastas, sest

---

1) EKPA, f.5.nim. 42, sü. 6, lk.-d 34-35.

töö tehti käsitsi. Seega tootlikkus oli 2o korda madalam kui "Ilmarises" ja "Voltas".[1)]

Esmakordselt NSV Liidus võeti värvimuldade transportimine pneumaatilisel teel kasutusele tehases "Ilmarine". Nüüd on seda võtet rakendatud paljudes kohtades üle NSV Liidu (Leningrad, Tšitaa, Tambovi jne.). Kahjuks ainult Tallinnas ei ole see leidnud rohkem rakendamist.

Positiivse näitena võib tuua tehnilise progressi alal tehase "Volta" kogemusi. Kuna olemasoleval tootmispinnal oli ettenähtud toodangu mahu juurdekasv 42 % võrra, siis selle suure ülesande täitmine ei olnud mõeldav ilma tootmisprotsessi komplekssе mehhaniseerimiseta ja automatiseerimiseta.

Sel eesmärgil töötati tehases välja tootmisprotsesside automatiseerimise ja mehhaniseerimise perspektiivplaan. Parteiorganisatsiooni juhtimisel tehti selle plaani elluviimiseks ulatuslikku tööd, millest võttis osa kogu tehase kollektiiv. Loodi uue tehnika ja tehnilise informatsiooni büroo, peeti arvukalt tehnikaalaseid loenguid ja ettekandeid, viidi läbi õppusi töölistele ja insener-tehnilisele personalile. Parteiorganisatsiooni initsiatiivil lahendati rida materiaal-tehnilise varustamise küsimusi.

Normaal- ja keskmiste masinate tsehhis automatiseeriti võllide, elektrimootorite kerede ja kilpide töötle-

---

1) EKPA, f.5, nim. 42, sü 6., lk.-d 34-35.

mine ja monteerimistööd viidi sammkonveierile. Mehhaniseeriti elektrimootorite värvimine j.t. tööd.

Keskmiste masinate tsehhis monteeriti automaatliin 7. gabariidi elektrimootorite kerede töötlemiseks. See liin lasti käiku 28.aprillil 1959.a. ja seda valmistas Ordžonikidze nim. Tööpingi tehas Moskvas. See on vennasrahvaste sõpruse ja koostöö vili. Samuti lasti käiku võllide töötlemise automaatika.

Elektrimootorite valmistamise suurendamisel oli kitsaskohaks valutsehh. Parteibüroo tegi spetsialistide grupile ülesandeks töötada välja konkreetsed ettepanekud valutsehhi tootmisprotsesside mehhaniseerimiseks. Neid ettepanekuid arutati laialdaselt brigaadide ja tsehhide nõupidamistel. Ettepanekute rakendamist arutati perioodiliselt parteibüroo istungitel, parteikoosolekutel ja töötajate üldkoosolekutel. Ühtlasi esitati üleskutse tehase kommunistlikele noortele tulla valutsehhi tööle. Töötajate kollektiivi lai kaasatõmbamine mehhaniseerimise läbiviimisel võimaldas rakendada valutsehhis terve rida uuendusi tehnoloogilises protsessis ja ühtlasi suurendada toodangu hulka. Selleks rakendati tööle kolm valukonveierit. Selles töös paistsid eriti silma montaažilukkseppade brigaadist kommunistid sm.-d Jefremov ja Viikov.

Ka Ekskavaatoritehases kasutatakse toodangu suurendamise eesmärgil vooltootmise liine paljude detailide tootmiseks. Samuti ekskavaatorite lõppmontaaž toimub

konveieril.

Tallinna Kontrollmõõduriistade Katsetehas, mis spetsialiseerus raadioaktiivsete isotoopidega aparaatide tootmisele, võtsid ühiskondlikud organisatsioonid oma sefluse alla tehases valmistatava automatiseerimisvahendite juurutamise ja seadistamise. Sellega tehase töötajad aitasid aktiivselt kaasa paljude tehaste tehnilise progressi kiirendamisele.

Suurt rõhku pandi juba seitseaastaku algul seadmete täiustamisele Kingissepa nim. Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaadis. Nii rekonstrueeriti paberimasin nr. 2 kuivatusosa - see võimaldas tunduvalt tõsta paberi kvaliteeti. Ka paberimasina nr. 3 juures võeti kasutusele täiustused, mille abil paranes paberi kvaliteet, alanes toote omahind ja vähenes hinnaliste toorainete kulu.

Soodsat mõju avaldas tehnilise progressi kiirendamisele EKP Tallinna Linnakomitee initsiatiivil sisemiste reservide arvel loodud tehaste tootmise mehhaniseerimise ja automatiseerimise osakonnad ja jaoskonnad.[1] Need osakonnad tegid ära suure osa tööst tootmise mehhaniseerimisel, automatiseerimisel ja sisseseade moderniseerimisel. Selleks kasutati Riigipanga abi. Kasutades Riigipanga laene tootmise mehhaniseerimiseks ja automatiseerimiseks tööstusettevõtted hoid-

---

1) TLK Ja, T.1 , lk. 3.

sid sellega kokku eelarvelisi assingneeringuid.

Hästi töötasid mehhaniseerimise jaoskonnad ja osakonnad tehases "Ilmarine", "Masinaehitustehas", V. Kingissepa nim. Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaadis, kombinaadis "Kommunaar".

Selles töös kerkisid esile suurepärased tootmise mehhaniseerimise ja automatiseerimise initsiaatorid - insenerid, tehnikud ja töölised nagu sm.-d Org ("Estoplast"), Neppi (Pöögelmanni nim. tehas), Treier (Ekskavaatoritehas), Kliimar ("Ilmarine"), Fink j.p.t.[1)]

Seitseaastaku esimese aasta lõpetasid Tallinna töötajad suurte töövõitudega.

Tallinna tööstus täitis kogutoodangu plaanil 11o %, tööviljakuse kasv oli 1o5 % (1958.a. võrreldes).[2)]

Rida tööstusettevõtteid, nagu Tallinna Masinaehitustehas, tehas "Montaaž" j.t. - kokku 8 ettevõtet, saavutasid 1959.aasta lõpul 1962.a. ettenähtud tootmistaseme.

See oli suur töövõit. Seitseaastaku esimese aasta plaani ületasid tunduvalt vabriku "Keila", tehase "Tarbeklaas", Tallinna Kontrollmõõduriistade Katsetehase j.t. ettevõtete kollektiivid.

Tallinna tööstusettevõtetes parteiorganisatsioonide poolt tehtud suurest organiseerimistööst annab kujuka pildi alljärgnev võrdlustabel:

---

1) TLK Ja, toimik 1, lk. 13

2) Tallinna majanduse ja kultuuri areng , a.1959--1965.

Tallinna Ekskavaatoritehase kollektiivi poolt võetud 1959.a. kohustuste ja nende täitmise võrdlustabel.[1)]

Jrk. nr.	Võetud kohustus	Täitmine
1.	Täita kogutoodangu plaan 25.dets. 1959.a. ja anda üle plaani 7oo tuh.rbl. eest toodangut	Täideti 12.dets. 1959.a. ja anti üle plaani toodangut 2.373 tuh.rbl.eest
2.	Toota üle plaani 1o ekskavaatorit	Toodeti üle plaani 2o ekskavaatorit
3.	Toota üle plaani 5oo tuh.rbl. eest tagavaraosi	Toodeti üle plaani tagavaraosi 574 tuh.rbl. eest.
4.	Täita tööviljakuse plaan 1o2 %	Täideti tööviljakuse plaan 1o5,4 %
5.	Ekskavaatori ETN-142 omahinna alandamise arvel anda 1959.a. võrreldes 1958.aastaga 2ooo tuh.rbl. kokkuhoidu	Tegelikult hoiti kokku 3123 tuh.rbl. omahinna alandamise arvel

Nagu näeme, et olnud võetud kohustused sugugi kerged. Kohustuste ületamine oli aga parteiorganisatsiooni ja kogu tehase kollektiivi ennastsalgava töö vili.

Samasugust pingelist tööd näeme tehases "Volta". Tehas täitis kõik oma 1959.a. sotsialistlikud kohustused

---

1) EKPA, f.5, nim. 5o, sü 14, lk. 61(a).

ja ülesanded, mis olid ettenähtud tootmise mehhaniseerimise ja automatiseerimise alal. See võimaldas tehasel lasta välja üleplaanilist toodangut 2,8 milj.rbl. eest plaanilise 1,5 milj.asemel.[1)]

Tehases "Ilmarine" täideti 1959.a. kogutoodangu plaan 42.7oo tuh.rbl. asemel 44.576 tuh.rbl. eest, s.o. 1o4,4 %[2)].

1959.aastal algas üleminek 7 tunnisele tööpäevale. Lühendatud tööpäevale läksid kõigepealt need tööstusettevõtted, mis olid majanduslikult tugevamad, kus tööviljakus oli kõrge. Selleks tehti ära suur ettevalmistav töö.

Nii eelnes tehases "Volta" lühendatud tööpäevale üleminekul tööpäeva fotografeerimine. Töötati välja 11ooo tehniliselt põhjendatud töönormi. Kontrolliti seadmeid, mis näitas, et planeeritud tootmistaset on võimalik tagada kahe vahetusega töö ja seitsmetunnilise tööpäeva tingimustes.

Ühtlasi avastati kontrollimisega veel seni kasutamata reserve, mille rakendamine oli lühendatud tööpäeva tingimustes eriti vajalik.

Tehases "Eesti Kaabel" viidi läbi seoses tööpäeva lühendamisega seadmete rekonstrueerimine, vähetootlikud seadmed asendati uutega.

Samuti viidi läbi terve rida organisatsioonilisi

---

1) EKPA, f.5, nim. 5o, sü 14, lk. 12.
2) EKPA, f.5, nim. 5o, sü 14, lk. 117.

ja tehnilisi abinõusid lühendatud tööpäevale üleminekul Farmatseutilises Tehases, "Teguris" j.m..

Kuna seitsemetunnisele tööpäevale üleminek oli põhiliselt ettenähtud 1960.aastal, siis sellest tulenes ka partei- ja majandusorganite peaülesanne selleks aastaks.[1)]

Nii viidi Tallinna Paberivabrikus seoses seitsmetunnilisele tööpäevale üleminekuga parteibüroo initsiatiivil 1960.a. IV kvartalis rida üritusi loosungi all: "Täidame kaheksa tunni tööülesanded seitsme tunniga." Organisatsioonilise ja poliitilise selgitustöö tulemusena täitis vabriku kollektiiv tootmisplaani ennetähtaegselt ning andis aasta lõpuks 163 tonni paberit üle plaani.[2)]

Ühtlasi seitsmetunnisele tööpäevale üleminekuga kerkis teravalt päevakorrale töötasude reguleerimise ja töö normeerimise küsimused. Selles küsimuses oli olukord ebarahuldav isegi 1963.a. Tehniliselt põhjendatud normide kasutamine oli alla 50 %. Üksikutes ettevõtetes neid peaaegu ei olnudki (tehases "Norma" - 4 %). Halva normeerimise tulemusena reas ettevõtetes töötasu tõus ületas tööviljakuse tõusu.[3)]

1960.aastal saavutasid Tallinna töötajad suuri töövõite jätkates sellega seitseaastaku esimese aasta kuulsusrikkaid võitlustraditsioone.

---

1) EKPA, f.5, nim. 55, sü 1, lk. 7.
2) "Õhtuleht" nr. 157, 1961.
3) TLK Ja, T. 1, lk.15.

Juba aasta algul asusid töölised EKP XII kongressi auks töövalvele. Suure töökingituse tegid EKP XII kongressile M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehase kollektiiv. Kõigest aasta tagasi, sõitsid esimesed tehase töölised Moskva transformaatoritehasesse uut tootmisala õppima ja juba 12.veebruaril 196o.a. lasti välja esimene jõutransformaator. See oli suur vennalik abi tegelikkuses.[1)]

Suurt innustavat eeskuju näitasid kommunistid. Nii täitis EKP XII kongressi delegaat Elisabeth Kotter oma päevaülesandeid 11o %-liselt. Tema poolt antud toodang läks alati loo % esimesse sorti.

Kunstsarvetehases aga saavutas paremaid töötulemusi kummitsehh, kus töötas EKP XII kongressi delegaat segulahustaja sm. A. Maar.[2)]

Sel aastal tähistas kogu maailm V.I. Lenini 9o. sünniaastapäeva. Selleks tähtpäevaks asusid leninlikule töövalvele kõik Tallinna tööstusettevétted. Edukalt täitsid oma kohustusi "Estoplast", Männiku Ehitusmaterjalide tehas, Masinaehitustehas, "Eesti Kaabel" ja paljud teised ettevõtted.

Tööstusettevõtted, täites ja ületades võetud sotsialistlikke kohustusi, aitasid omaltpoolt kaasa sellele, et Tallinna tööstus ületas 196o.a. riikliku plaani

---

1) "Õhtuleht" nr. 37., 196o.
2) Sama, nr. 39, 196o.

kogutoodangu osas. Riiklik plaan täideti 22.detsembriks 196o.a. ja üle plaani anti toodangut 138,6 milj.rbl. (vanas vääringus) eest.[1)]

Riiklik plaan tööviljakuse tõstmisel oli samuti ületatud 2,5 protsendiliselt.[2)]

196o.a. jooksul linna tööstusettevõtetes oli loodud 36 uut tüüpi masinat ja aparaati, 28 neis oli juurutatud massilisse tootmisse.

Linna tööstusettevõtetes toodangu üleplaanilise omahinna alandamise arvel saadi 7.596 tuh.rubla üleplaanilist kasumit.

Kuid saavutuste kõrval tuleb märkida, et 196o.aastal ei tulnud toime plaani täitmisega 3 ettevõtet (Ekskavaatoritehas, Kõievabrik ja tööstuskombinaat "Mood").

Halvem lugu oli tööviljakuse plaanide täitmisega. 7 ettevõtet ei täitnud ülesannet (Kõievabrik, Tallinna Õmblusvabrik, Lihakombinaat, Ekskavaatoritehas, Juveelitehas, õmblusvabrik "Baltika", tööstuskombinaat "Välk").

See, et plaanilised näitajad jäid real ettevõtetel täitmata, tunnistab seda, et nende ettevõtete juhid ja parteiorganisatsioonid ei täitnud oma peamist ülesannet - organiseerida kogu ettevõtte kollektiivi, et tagada riiklike plaanide kindlat täitmist.[3)]

1961.aastal algas laialdane sotsialistlik võistlus, et väärikalt tähistada NLKP XXII kongressi ja täita

---

1) EKPA, f.5, nim. 55, sü 2, lk. 3.
   EKPA, f.5, nim. 55, sü 1, lk. 7.
2) EKPA, f.5, nim. 55, sü 2, lk. 3.
3) EKPA, f.5, nim. 55, sü 2, lk. 4.

seitseaastaku ülesanded ennetähtaega. Selles võistluses olid parematest paremad tehase "Ilmarine" lukkseppade-monteerijate brigadir Helmut Magus, kelle kommunistliku töö brigaad täitis tootmisülesandeid 130 %, Tallinna Masinaehituse märkijate brigadir Alfred Valdov, tehase "Volta" lukkseppade-monteerijate brigadir Mihhail Sergejev j.p.t.[1]

Tehastest torkas eriti silma Pöögelmanni nim. Raadiotehnika Tehas, M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas j.t. Nende tööstusettevõttete parteiorganisatsioonid mobiliseerisid masse kongressieelsele töövalvele loosungi all:"Tähistame partei kongressi uute töövõitudega."

Tuleb märkida, et 1961.a. sotsialistlikud kohustused, mis võeti vastu tööstusettevõtetes, tunduvalt erinesid eelmiste aastate omadest. Tähtsaimaks erinevuseks on see, et neis nähti ette kommunistliku töö liikumise igakülgset laiendamist tööliste ja teenistujate hulgas.

Kui eelmisel aastal taotlesid kommunistliku töö lööklase ja kollektiivi nimetust vaid kõige eesrindlikumad töötajad ja brigaadid, siis seitseaastaku kolmandal aastal haaras kommunistliku töö liikumine kümneid ja sadu kollektiive ning tuhandeid töötajaid.

Tänu parteiorganisatsioonide pidevale selgitustööle ja laiade töötajate hulkade tööalastele saavutustele,

---

1) "Õhtuleht" nr. 102, 1961.

võisid Tallinna tööstusettevõtted raporteerida armastatud parteile võetud kohustuste täitmisest.

17.oktoobril 1961.a. raporteeris oma kõrgendatud kohustuste täitmisest V. Kingissepa nim. Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaadi kollektiiv. Üle plaani valmistati 95o tonni tsellulloosi, 72o tonni paberit, 172o tonni puitmassi ja 15o tonni väärtuslikku söödapärmi. Lisaks sellele, hoiti kokku paberipuitu lubatud 85o tonni asemel 9oo tonni ja elektrienergiat 1.4oo.ooo kwh.[1]

Tallinna Juveelitehases anti 17.okt. 1961.a. toodangut üle plaani 3o2.ooo rbl. eest.[2]

Masinatehas "Teras" kollektiiv andis kongressi avapäevaks üleplaanilist toodangut 25 ooo rbl. eest, tööviljakust tõsteti 1,2 % ja alandati toodete omahinda üle 2 % võrreldes plaaniga.[3]

Peatuksime veel Tallinna Ekskavaatoritehase raportdil NLKP XXII kongressile, mis väga hästi iseloomustab Tallinna töötajate patriootilist tõusu võitluses seitseaastaku ennetähtaegse täitmise eest. Toome selle ära tervikuna.[4]

Moskva, Kreml.

NLKP XXII kongressi Presiidiumile.

Tallinna Ekskavaatoritehase kollektiiv võttis NLKP XXII kongressi avamise vastu suure rõõmu ja uhkusega meie partei ja Nõukogude kodumaa üle.

Kanname ette, et täitsime NLKP XXII kongressi auks

---

1) "Õhtuleht" nr. 247, 1961.
2) Samas.
3) Samas.
4) Samas, nr. 249.

võetud kohustused edukalt.

Meie tehas andis kodumaale ennetähtaegselt 5o ekskavaatorit ETN-124. Kinnitame parteile, et pühendame kogu oma jõu ja kõik oskused väärilise panuse andmiseks meie maal kommunismi ehitamise suurejoonelisse üritusse.

Tallinna Ekskavaatoritehase kollektiivi miitingu ülesandel kirjutasid alla

tehase direktor E. Jaanos
parteibüroo sekretär N. Nefedkin
käitiskomitee esimees A. Kutuzov
komsomolikomitee sekretär A. Peetla.

Igast selle telegrammi reast tulvab palav soov anda omapoolne panus kogu meie nõukogude rahva ühise ürituse - kommunismi ehitamise heaks. Tervitustelegramme NLKP XXII kongressile samasuguste soovidega saatsid veel paljud Tallinna ettevõtted (Juveelitehas, V.Klementi nim. Õmblusvabrik jne.).

1961.a. algatasid Moskva töölised liikumist maailma parima toodangu eest. See moskvalaste algatus leidis elavat vastukaja ka Tallinna töötajate hulgas. Võitluses selle eest, et nõukogude toodang oleks parim maailmas, oli vaja töölise ausat südametunnistust, sest igasugusest tehnilisest kontrollist on töölise enda teadlik kontroll kõige rangem. Muidugi võtsid sellest liikumisest osa kõige enam ideeliselt karastatud töölised, kommunistliku töö eesrindlased. Selliselt nagu töötas tehase "Volta" normaalmasina-

te tsehhi J. Härma kommunistliku töö brigaad, kes töötas pikemat aega ilma tehnilise kontrollita, oli meie linnas palju.

See oli uus kvaliteet seitseaastaku ülesannete ennetähtaegsel täitmisel.

Kui eelmistel aastatel oli põhiküsimuseks tootmise tehniline progress, siis 1962.a. toob ka siin sisse mõningaid korrektiive. Nüüd pööratakse peatähelepanu tootmisvõimsuste paremale ärakasutamisele, materjali ökonoomsemale kulutamisele ja tegelangu kvaliteedi pidevale parandamisele . Tootmises oli meil veel küllalt sisemisi reserve. Üheks suuremaks sisemiseks ressurssiks on võimsuste koormamise rütmilisuse parandamine.

Samuti jääb endiselt aktuaalseks uue tehnika pidev juurutamine.

Ka ei saa jätta silmapaari vahele kaadri ettevalmistamise ja kvalifikatsiooni tõstmise probleemi. Nii tuli tehases "Eesti Kaabel" 1962.a. jooksul valmistada ette loo uut töölist, faktiliselt aga valmistati ette 153 inimest. Oma kvalifikatsiooni tõstis 130 inimest plaanis oleva 120 inimese asemel. Samuti viidi läbi kursusi uute toodete tehnoloogia ning eesrindlike töövõtete tundmaõppimiseks. Tehnilist õppust juhib 7.liikmeline metoodiline nõukogu. Sellega pandi alus süstemaatilisele kvalifikatsiooni tõstmisele, mis andis häid tulemusi ettevõtte igapäevases tootmistöös.[1)]

---

1) TLK TO Ja, toimik 1, lk. 114.

Kuid tuleb märkida, et töö organiseerimises ja tehasesiseses planeerimises ei olnud meil asjad igal pool korras.[1] "Punases Retis" töötasid põhitsehhid äärmiselt ebarütmiliselt, puudus vajalik detailide ja poolfabrikaatide tagavara. Kuna kuu esimeses ja teises dekaadis töö halva organiseerimise tagajärjel esinesid suured tööseisakud, siis kolmandas dekaadis algas "tormamine", mille tõttu tehas lasi just siis suurema osa toodangust välja. Loomulikult sellise "tormamise" all kannatas toodangu kvaliteet.

Suurt tööd on tehtud rütmilisuse saavutamisel tehases "Ilmarine". Kui tehases 1963.a. algul anti kuu kolmandas dekaadis lattu 6o,5 % kogu toodangust, siis sama aasta II poolel olukord paranes. Nii anti oktoobris (1963) toodangut I dekaadil 33,1 %, II dekaadil 31,9 % ja III dekaadil 35 %.[2]

Kui vaagida 1962.a. töötulemusi kokku, siis näeme, et kogutoodangu plaani täitmise osas üldpilt jäi 196o aastaga samaks, s.o. 3 tööstusettevõtet ei täitnud plaani. Tööviljakuse plaani ei täitnud 5 ettevõtet. Ka toodangu omahinna alandamise plaani täitmisega oli real ettevõtetel tõsiseid raskusi.

Vaatamata sellele, Tallinna tööstuse kogutoodang kasvas nelja aastaga 54 % võrra. Kogutoodangu plaan täideti 1962.aastal 1o2,9 %. Tööviljakuse tõusu plaan täi-

---

1) ENSV MN Riigikontrolli komisjoni määrus Nr. 29, 3.apr. 1962.

2) TLK JA, toimik 1, lk. 69.

deti 1o2,5 %. See saavutati toodangu omahinna alandamise arvel, kusjuures üleplaaniline kasum oli 5,4 milj.rubla.[1)]

Seitseaastaku viiendat aastat iseloomustab eelkõige tehnilise progressi kiirendatud tempo, mis on kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise võtmepositsiooniks.

Tööstusettevõtetes toimusid suured nihked uue sisseseade kasutamisele võtmisega, tehnoloogiliste protsessi-de täiustamisega, uute tõste-transportmehhanismide kasutamise, tehnoloogiliste liinide ja konveierite ning sisseseade moderniseerimisega.

Samuti toimusid suured organisatsioonilised muutused, mille tulemusena 1963.aastaks rida tööstusettevõtteid nagu "Volta", Ekskavaatoritehas, "Kommunaar" muutusid suurteks organisatsiooniliselt tugevateks tootmisüksusteks rea filiaalidega vabariigi mitmetes rajoonides.

Pealinna paremateks tööstusettevõteteks oli M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas, "Ilmarine", "Volta", Masinaehitustehas (Kalinini rajoonist), Pöögelmanni nim. Raadiotehnika tehas, "Baltika", "Keila", "Estoplast" (Kesk-rajoonist), V. Kingissepa nim. Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaat, V. Klementi nim. Õmblusvabrik ja "Norma" (Mererajoonist).[2)]

---

1) TLK JA, toimik 1, lk.-d 9,1o ja 15.
2) TLK JA, T. 4, lk. 156.

Nende ja teiste tööstusettevõtete pingelise töö tulemusena pealinna töötajad saavutasid 1963.aasta lõpuks toodangu taseme, milline oli ettenähtud 1965.a. Viimase kümne aasta jooksul Tallinna tööstustoodangu maht suurenes 3 korda ja tööviljakus kasvas 2 korda.[1] See oli Tallinna parteiorganisatsiooni organiseerimistöö suur võit.

Seitseaastaku viimasel aastal saavutatud edu veelgi kindlustus. Partei linnakomitee jälgis ja kontrollis pidevalt tootmisvõimsuste käikulaskmist.

Viimasel aastal oli uue tehnika ja teadusliku uurimistöö tulemuste juurutamisel kõige tähtsamaks vabrikus "Kalev" loodud komplekselt mehhaniseeritud ja automatiseeritud jaoskonnad, tehase "Männiku" karjääri mehhaniseerimine, "Voltas" aga V gabariidi elektrimootorite seeriatootmise juurutamine jne.

Eriti aga tuleb märkida seda, et majanduslike ülesannete lahendamisel tööstuses kasutati ja vastavate otsuste vastuvõtmisel lähtuti elektronarvuti poolt leitud optimaalsest variandist. Paljud pealinna ettevõtted kasutasid ENSV TA Majandusinstituudi poolt soovitatud juhtimise ja planeerimise matemaatilisi meetode. See on kvalitatiivselt uus samm tööstuse juhtimisel.

1965.aastal suurenes parteiorganisatsioonide tähelepanu majandusalastele küsimustele. Selle tulemusena ma-

---

1) TLK JA, T.1, lk. 11.

sinaehituse, puidutööstuse, ehitusmaterjalide ja keemiatööstuse ettevõtetes likvideeriti kahjumlo9 toote valmistamisel. Samal aastal alandati toodete omahinda 3,9 milj. rbl. võrra.[1)]

Peab märkima, et tootmisprotsessis oli meil üheks kõige valusamaks ja õrnemaks küsimuseks varustamise probleemid. Miks meie tööstusettevõtetes puudub küllaldane tooraine ja materjali varu? Miks meie ettevõtted on ühepäeva peremehed, elades n.ö. "peost suhu"?

On loogiline, et meie tööstus oleks varustatud piisavalt vastavate materjalide varudega, et varustamine seisneks olemasolevate varude täiendamises. Ebaloogiline on selline varustamine, kus tootmine otseselt sõltub lao olukorrast. Mõningad majandusjuhid võivad vastuvaielda selles, kui omada laoseise pikemaks perioodiks, siis on tegemist suurte summade kinnikülmutamisega. See on majanduslik kahju. Õige!

Aga vaatame medali teist poolt.

Ebakorrapärase varustamise tagajärjel tootmise rütmilisus langeb, seda eriti I ja II dekaadil. III dekaadi iseloomustab tormamine, mille paratamatuks tagajärjeks on ületundide tegemine kuu lõpul, toodangu kvaliteedi langus ja praagi tekkimine.

Nii kasvas ületundide arv 1964.a. 994.974-lt tunnilt 1.187.317-le 1965.a.[2)] Võrreldes 1959.aastaga üle-

---

1) TLK JA, T.2, lk. 8.
2) TLK JA, T. 2, lk. 18.

tundide arv suurenes 1965.aastal 3,4 korda.[1)]

See aga on väljendatav ka rahaliselt, samuti nagu kvaliteedi langus ja praak. Kuid kahju, mida tekitab kuu alguses n.ö. sunnitud "puhkus" ja kuu lõpul "tormamine" on inimeste kasvatustöös palju suurem. See on moraalne kahju, mida me rahaga mõõta ei saa.

Ja siit järeldus - õige on küsimuse selline lahendus, et ettevõtete tootmisvarud oleksid sellised, mis tagavad häireteta tootmise ja kõrgekvaliteedilise toodangu.

Toodangu kvaliteet muutub seitseaastaku kahel viimasel aastal põhiprobleemiks nr. 1. Ja see jätab sügava jälje parteiorganisatsioonide ja töötajate kollektiivide ellu. Seda probleemi aga käsitleme üksikasjalikult järgmises peatükis.

Edasi vaatleme seitseaastaku ennetähtaegseks täitmiseks organiseeritud võistlust.

Peab märkima, et seitseaastaku plaanide täitmisel etendas olulist osa sotsialistlik võistlus. Võistlusest võtsid osa ettevõtted, linna rajoonid ja linna tervikuna, seda aga juhtisid vastavad partei, nõukogude ja majandusorganid.

---

1) TLK JA, T. 1, lk. 107.

Alljärgnev tabel annabki mõningase ülevaate Tallinna rajoonidevahelisest sotsialistlikust võistlusest seitseaastakul.

Tallinna rajoonidevahelise sotsialistliku võistluse võitjad rajoonid[1].

aasta	I kv.	II kv.	III kv.	IV kv.
1959	Kalinini	Kesk-	Kesk-	Kesk-
1960	Mere-	Kalinini	Kalinini	Kalinini
1961	Kalinini	Kalinini	Kalinini	Kalinini
1962	Kesk-	Kesk-	Kalinini	Kalinini
1963	Kesk-	Kalinini	Kesk-	Kalinini
1964	Kalinini	Kesk-	Kalinini	Mere-
1965	Kalinini	Kalinini	Kesk-	Kalinini

Tabelist selgub, et Kalinini rajoon tuli linna rajoonidevahelise sotsialistliku võistluse võitjaks 17 korda, Keskrajoon 9 korda ja Mererajoonil õnnestus võita sotsialistlik võistlus vaid ainult kaks korda(!)

Lisaks rajoonidevahelisele sotsialistlikule võistlusele, toimus seitseaastaku algul ka samasugune võistlus kahe vennasvabariigi pealinna Riia ja Tallinna vahel. 28.veebr. 1962.a. ühines sotsialistliku võistlusega ka Vilniuse töötajad. Kõigi kolme vabariigi pealinna ettevõtete ja organisatsioonide töötajad koondasid oma jõupingutused sisemiste reservide kasutamisele, andsid omapoolse panuse kommunismi

---

1) Tabeli lähteandmed on võetud EKP Tallinna Linnakomitee büroo vastavatest otsustes 1959-1965.a.

materiaal-tehnilise baasi loomisesse. Selline kolmepoolne sotsialistlik võistlus aitas saavutada uusi paremaid tulemusi töös, soodustas kogemuste vahetamist ja tugevdas sõbralikke sidemeid.

Sõbralike sidemete eredaks näitajaks on vennasvabariikide pealinnade samalaadsete ettevõtete omavaheline sotsialistlik võistlus.

Nii kestab juba rida aastaid sotsialistlik võistlus Tallinna vabriku "Marat" ja Riia vabriku "Mara" töötajate vahel. Nende aastate jooksul on kujunenud tihedad suhted mõlema vabriku kollektiivi, partei, ametiühingu ja komsomoli organisatsiooni vahel. Igal aastal toimub kaks korda vastastikune kontroll võetud sotsialistlike kohustuste täitmise üle.

Mõlemad vabrikud tutvuvad vastastikku tehniliste täiendustega ja juurutavad neid siis omas vabrikus.

Nii näiteks 1960.a. vabriku "Marat" esindajad juurutasid tootmisse "Maras" omandatud uuendused, nagu parafiinist rõngaste valmistamise aparaadi (olgu märgitud, et see seade täiendati "Maratis"), tühikäigu piiraja jne.

"Marati" töötajate poolt anti edasi oma kogemused "Mara" vabrikusse juurutamiseks. Edasi anti lekaalide lõikamise masin, terve rida muid tehnilisi täiustusi ja uuendusi.[1]

Omavahel võistlevad veel Riia "Avangards" ja V. Klementi nim. Õmblusvabrik, "REZ" ja "Volta", tehas "Ilmarine"

---

1) EKPA, f.5, nim. 5o, sü 16, lk.-d 1-2.

ja Riia Diiselmootorite tehas, "Punane Ret ja VEF, "Baltika" ja "Lelija", "Punane Koit" ja "Rigas Audunis", "REZ" ja "Volta" juures tuleb märkida, et paralleelselt tehastega on lülitatud sotsialistlikku võistlusse ka mõlema tehase samalaadsed tsehhid (valu- ja aparaaditsehh). See teeb taolise sotsialistliku võistluse töötajatele huvitavamaks ja mis kõige tähtsam - haarab laiu töötajate hulki ja tugevdab veelgi rahvastevahelist sõprust kommunismi laiahaardelise ülesehitamise perioodil.

Sotsialistliku võistluse vormid muutusid Tallinnas väga mitmekesiseks, tänu internatsionaalsetele sõprussuhetele. Nii kujunesid kahe ettevõtte Budapesti "Magyar Kabelmüvek'i" (Ungari RV) ja "Eesti Kaabli" vahel internatsionaalsed sõprussuhted tootmises. Mõlema ettevõtte kollektiivid otsustasid asuda sotsialistlikku võistlusesse.

1964.a. käis suur grupp ungarlasi "Eesti Kaablis" ja siis vahetati esimest korda sotsialistlikud kohustused.

Ungarlased märgivad oma sotsialistlikes kohustustes, et Ungari Sotsialistliku Töölispartei VIII kongressil seati uued ülesanded sotsialismi täielikuks ülesehitamiseks. Kongressi otsustele vastavalt suunatakse ettevõtte poliitilist ja majanduslikku elu, töötajad on haaratud sotsialistlikku võistlusesse. Ettevõtte partei- ja majandusorganid õppisid tundma tahlinlaste üleskutset ja kaaludes igakülgselt oma võimalusi, võtsid vastu oma sotsialistlikud kohustused.[1)]

[1)] Budapesti tehase "Magyar Kabelmüveki" sotsialistlik kohustus.

Selles võistluses võeti vastastikku vastu täiendavaid kohustusi ettenähtud aastaplaani ületamiseks.

Uus, internatsionaalne sotsialistlik võistlus aitas mõlemal tootmiskollektiivil lahendada ja kiirendada nende ees seisvate ülesannete täitmist. Seda näitas 1965.a. "Eesti Kaabli" töötajate delegatsiooni käik Budapesti "Magyar Kabelmüveki", kus vastastikku kontrolliti sotsialistlike kohustuste täitmist ja võeti vastu uued kohustused.

"Eesti Kaabel" ei ole ainuke ettevõte Tallinnas, kellel on kujunenud välja seitseaastakul sellised tootmissidemed.

Tihedad tootmisalased sõprussidemed on Ungari automaatikatehase "Cepel" kollektiivil tehase "Voltaga" ning Budapesti "1.mai" nim. vabrikul meie "Baltikaga".

Rida tööstusettevõtteid on tihedates sidemetes Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi sõsarettevõtetega. Nimetagem siin "Estoplasti" ja H. Pöögelmani nim. Raadiotehnika tehast.

Sellised tootmisalased sõprussidemed lähendavad rahvaid üksteisele ja muudavad veelgi tugevamaks internatsionaalse sõpruse. Need sidemed aitavad mõista erinevate sõtsialismimaade ees seisvaid ülesandeid, aitavad aktiivselt kaasa nende ülesannete täitmisele, mis lõppkokkuvõttes viib meie rahvaste ühise ürituse - sotsialistliku maailmasüsteemi tugevnemisele ja kindlustumisele, kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele. Selles seisab taoliste sotsialistlike võistluste suur poliitiline ja majanduslik väärtus.

III TÖÖTAJATE UUSI ALGATUSI SEITSEAASTAKU ÜLESANNETE ENNETÄHTAEGSEKS TÄITMISEKS

1. Kommunistliku töö liikumine.

Mida lähemale me jõuame kommunismile, seda tihedamalt seostub tööprotsess uue inimese kasvatamise ja kujundamisega, inimese, kellel on kommunistlik töössesuhtumine ja kommunistlik moraal.

Selle eredaks väljendajaks on kommunistliku töö liikumine. See suurepärane liikumine algas Moskva-Rjazani raudtee Moskva depoos NLKP XXI kongressi eel. Üsna pea levis see patriootlik algatus üle meie suure kodumaa. Ka meie vabariigis leidis kommunistliku töö liikumine soodsat kasvupinda. On ju kommunistlik töö - teadlike töötajate kõrgel tasemel organiseeritud töö. See tagab mitte ainult kõrge tööviljakuse, vaid mõjub ka distsiplineerivalt inimestele endile.

Nii olid töötajate arvu poolest võrdsed "Eesti Kaabel" ja endine Tallinna Ehitustrusti Raudbetoontoodete Tehas (nüüd tehas allub trustile "Ehitustööstus").

Distsipliini rikkumisi oli 1961.a. Raudbetoontoodete tehases 5-6 korda rohkem kui "Eesti Kaablis". See oli töö halva organiseerimise tulemus. Tihti esines tööseisa-

kuid mehhanismide rikete, tööriistade puudumiste jt. põhjuste tõttu.[1)]

Alaline tootmiskomisjon ei tegutsenud, tootmisküsimusi arutati tööliste koosolekuil harva ja sedagi väga pinnapealselt. Loomulikult niisugune olukord muudab inimesed loiuks, loob soodsa õhkkonna mitmesuguste kapitalismi igandite elavnemiseks nende teadvuses.

"Eesti Kaablis" oli tootmine korraldatud märksa paremini. Töötajad võtavad osa tootmise juhtimisest, peavad aktiivset võitlust distsipliini rikkujatega ja puudustega tootmise korraldamises. Selles osas on suurt tööd teinud partei-algorganisatsioon. Töö on muudetud siin kõige mõjukamaks kasvatusvahendiks, seda just tänu kommunistliku töö liikumisele. Siin kujunes 196o.a. traditsiooniks, et kommunistliku töö kollektiivi nimetust taotlev brigaad või jaoskond korraldas kord kuus nõupidamise, millest võtsid osa direktor, parteibüroo sekretär, vastava jaoskonna vanemmeister ja ametiühingu massilise tootmistöö komisjoni esimees. Nendel nõupidamiste arutati brigaadi tööd takistanud teguritest ja kavandati abinõusid puuduste kõrvaldamiseks.[1)]

M.I. Kalinini nimelises Elavhõbealaldite Tehases korraldati aga brigaadi päevi.[2)]

Tehases "Volta" arutati kommunistliku töö eest võitlejate tulemusi neljapäeviti. Nendel nõupidamistel koosta-

---

1) TLK TO JA, T. 2, lk. 16.

2) Sama, lk. 17.

ti konkreetsed plaanid järgmiseks nädalaks. Nõupidamistele eelnesid koosolekud tsehhides, kus selgitati välja kõik põhilised tootmistegevust takistavad ebakohad. Nagu näitasid kogemused, õigustasid neljapäevakud end igati.[1]

Voltalaste kogemusi omandasid tehase "Punane Ret" ühiskondlikud organisatsioonid ja kommunistliku töö eest võitlevate brigadiride nõukogu. Ka "Punases Retis" hakati korraldama kommunistlikke neljapäevakuid, kus arutati tootmiskomandöride aruandeid kommunistliku töö olukorrast.[2]

Selline tööeesrindlaste kogemuste tundmaõppimine ja juurutamine andis häid tulemusi.

Kui 1959.a. detsembris kommunistliku töö nimetust taotles üle 600 kollektiivi, kuhu kuulus 7000 töötajat ja austav nimetus anti 60 brigaadile,[3] siis 1960.a. veebruaris kommunistliku töö austavat nimetust taotles juba 12 ettevõtet ja laeva, 31 tsehhi, 54 jaoskonda, 18 vahetust ja 650 brigaadi ning liikumisega oli haaratud juba üle 7000 töötaja.[4] Nagu näeme, muutus kommunistliku töö liikumine üsna kiiresti väga laiaulatuslikuks.

Selle liikumise avangardis olid kommunistid. Tallinnas lülitusid kommunistliku töö liikumisesse esimesena ehitajate K. Kärberi ja D. Onjanovi brigaadid. Neile järg-

---

1) TLK TO JA, T. 2, lk.17.
2) Sama.
3) TLK JA, T. 1, lk. 13.
4) TLK JA, T.4, lk. 29.

nesid V. Jartšuki brigaad (Balti Manufaktuur) ja J. Kärdi brigaad (Masinaehitustehas). Masinaehitustehase lukksepa ja montaažitsehhis olid esimesteks brigaadideks, kellele anti kommunistliku töö austav nimetus need, mida juhtisid kommunistid K. Ploom ja H. Liblik.

Kuid need brigaadid ei leppinud saavutatuga. Nad võtsid endale uued kõrgendatud kohustused ja lülitusid võitlusse NLKP XXII kongressi nimelise kommunistliku töö kollektiivi nimetuse saamiseks.

NLKP XXII kongressil vastu võetud programmis peetakse kasvatustöö keskseks ülesandeks arendada kõigis ühiskonna liikmetes kommunistlikku töössesuhtumist.

Kahjuks leidus siiski parteiorganisatsioone, kes juhtisid sotsialistlikku võistlust halvasti. Väga tähtsale kasvatuslikule ülesandele kommunistliku töö liikumisel läheneti formaalselt. Seal kalduti arvamusele, et peaasi on kohustuste vastuvõtmine - kõik muu tuleb iseenesest.

Tallinna Ehitusvalitsuses nr. 1 ei olnud selles osas asjad korras. Organisatsiooni juhtijad teatasid ülima uhkusega, et neil on nii ja niipalju inimesi ja kollektiive, kes võtavad osa kommunistliku töö liikumisest. Kuid sisuliselt nad aga ei tegelenud selle tähtsa küsimusega. Ega muidu oleks saanud juhtuda selline kurioosne lugu, et endiselt K. Kärberi brigaadilt, mis saavutas teisena vabariigis kommunistliku töö brigaadi austava nime-

tuse, mida 1961.a. juhtis H. Tuulis (teatavasti K. Kärber järgnes V. Gaganova algatusele ja siirdus noorte müürseppade brigaadi), võeti austav nimetus ära. Mingisugust kasvatustööd brigaadis enam ei tehtud, õppimisele löödi käega, selle asemel hakati brigadiri H. Tuulise algatusel korraldama joominguid, kaardimängu ja kaklusi.

See oli tõsine möödalaskmine kommunistliku töö liikumise organiseerimisel.

Mõnedes käitistes paistis silma, et kommunistliku töö liikumisest osavõtjate kohustused olid veel väga üldsõnalised. Nii oli veel 1963.a. Ekskavaatoritehases üks tsehh, mis taotles kommunistliku töö kollektiivi nimetust, kuid ainsalgi töötajal ei olnud individuaalseid kohustusi.

Kommunistliku töö liikumisega olid asjad sassis "Maratis". Selles oli palju formaalsust. 24.aprillil 1963.a. arutati seda küsimust parteikoosolekul.[1] Pikkamööda hakhaks see probleem lahenema.

Hoopis teistsugustele alustele oli asetatud kommunistliku töö liikumine Tallinna Masinaehitustehases. Seal pandi kommunistliku töö liikumisel suurt rõhku teadmiste täiendamisele. Nii tegutses tehases 1961.aastal 16 mitmesugust õpperingi, 2 seminari, tehnilise progressi ülikool ja 22 kommunistliku töö kooli, kus kokku õppis 711 inimest[2].

Milliste küsimustega tegelesid tehnilise progressi ülikoolid?

---

1) Vabriku "Marat" parteiorganisatsiooni üldkoosoleku protokoll 24.04.1963.

2) Masinaehitustehas, "Poliitvõrk 1961/62.õ.-a." lk.3-4.

Heidame pilgu nende programmile.

Nii oli tehnilise progressi ülikooli programmis 1961/1962 õ.-a. järgmised teemad:[1]

1. "Kommunismi materiaal-tehnilise baasi[2] loomine on partei ja nõukogude rahva majanduslik peaülesanne";

2. "Kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamine on kommunismi ehitamise tähtis ülesanne";

3. "NLKP kommunismi laiahaardelise ehitamise ajajärgul;"

4. "Põlevkivikeemia ja selleks kasutatavad seadmed";

5. "Tehase 1961.a. bilanss ja selle analüüs";

6. "Naftaümbertöötlemise seadmete montaaž derrik kraanaga";

7. "Tehnoloogiliste protsesside automatiseerimine tehases "Volta"."[3]

Tehnilise progressi ülikooli tööst võtsid osa eesti keelses õppegrupis 46 töötajat ja vene keelses õppegrupis 24 töötajat. Õppetöö lõpetas 59 inimest, neist kommuniste 15, ÜLKNÜ liikmeid 4 ja parteituid 4o.

Kuulajate hariduslik tase oli väga ebaühtlane. Nii omas 12 kuulajat kõrgema hariduse ja 33 kesk- või kesk-eri-hariduse. Ülejäänud hariduslik tase oli madalam.

Kuulajate hulgas oli ka vabariigi tuntud töömees A. Valdov (nüüd sotsialistliku töö kangelane). Ka ametialade järgi oli kuulajate koosseis väga kirju, alates tsehhiülematest ja lõpetades treialite ning lukkseppadega.[4]

---

1) Teemade loetelu ei ole täielik.

2) Algtekstis"....materiaalse-tehnilise baasi".

3) Masinaehitustehas, Poliitharidusvõrgu õppeplaanid ja programmid 1961/62.õ.-a.

Kommunistliku töö koolid olid uueks ja kõige massilisemaks õppevormiks. Nendes täiendas oma teadmisi 338 inimest.[1] Et kommunistliku töö koolides oli poliitiline enesetäiendamine tihedalt seotud kvalifikatsiooni tõstmisega, seda näitab 2 kommunistliku töö kooli programmi võrdlemine.

Võtame vaatluse alla instrumentaal-lukkseppade ja elektrikute kommunistliku töö kooli programmid.

Instrumentaal-lukkseppade kommunistliku töö kooli programm 1961/62.õ.-a.[2]

1.	Masinaehitus NSV Liidus.....	1 t.
2.	Metallid ja abimaterjalid.....	4 t.
3.	Metallitehnoloogia üldised alused.....	4 t.
4.	Joonised.....	6 t.
5.	Tolerants ja paigutus kokkupanekul.....	5 t.
6.	Kontroll ja mõõteinstrumendid ning mõõtmise tehnika.....	6 t.
7.	Lõikeinstrumentide kontruktsioon ja geomeetria.....	8 t.
8.	Ohutustehnika.....	2 t.
9.	Kordamine	4 t.
		4o t.

1) Masinaehitustehas, "Poliitvõrk 1961/62. õ.-a." lk. 3-4.

2) Masinaehitustehas, Poliitharidusvõrgu õppeplaanid ja programmid 1961/62.õ.-a.

Kommunistliku töö kooli programm elektrikutele 1961/62.õ.-a.[1]

1.	Elektrotehnika põhialused.....	1o t.
2.	Elektri mõõtmine.....	4 t.
3.	Elektrimasinad.....	4 t.
4.	Elektriseadmete installatsioon.....	4 t.
5.	Valgustustehnika.....	2 t.
6.	Automaatika alused.....	4 t.
7.	Elektriside.....	2 t.
8.	Raadiotehnika.....	4 t.
9.	Elektriseadmete ekspluatatsioon ja ohutustehnika.....	6 t.
		4o t.

Nagu esialgsel vaatlemisel silma torkab, on meil tegemist puht erialase väljaõppega. Kuid tegelikult kooli programm oli 64 tunniline. Sellest 24 tundi oli pühendatud NLKP XXII kongressile ja uuele NLKP programmile. Õppusi peeti 4 korda kuus. Propagandistidena tegutsesid 2 inimest - üks poliitilises ja teine tehnilises osas.[2]

Seega kommunistliku töö koolides oli poliitiline enesetäiendamine tihedalt seotud kvalifikatsiooni tõstmisega.

See vorm oli tol perioodil kõige massilisem. Ta haaras kaasa palju parteituid töölisi. Tuleb märkida, et koolid tulid põhiliselt toime programmi täitmisega.[3]

---

1) Masinaehitustehas, Poliitharidusvõrgu õppeplaanid ja programmid 1961/62.õ.-a.

2) Masinaehitustehas, Poliitvõrk 1961/62.

3) Samas, lk-d 57-59.

Samas aga tuleb märkida, et rida kommunistliku töö koole lagunes või õppused toimusid ebaregulaarselt(koolid, kus propagandistideks olid Zifenev, Zvetkov ja Andrianov)[1].

Üheks eduka õppetöö pidurdajaks oli kuulajate puudumine. See oli tingitud asjaolust, et poliitharidusvõrgu töö langes põhiliselt kuu lõpule, kui töölised sageli olid seotud tootmisülesannete täitmisega. Seega tehases aset leidev "tormamine" kuu lõpul avaldab ka negatiivset mõju poliitharidustööle ja mis kõige tähtsam, selline tööstiil rikub ära tööliste meeleolu.

Kuid nendes kommunistliku töö koolides kus õppusi viidi läbi regulaarselt, kus propagandistid andsid kogu oma teadmised ja oskused kuulajatele edasi, saavutati märkimisväärseid tulemusi.

Nii andsid õppeaasta lõpul kvalifikatsiooni eKsamid 186 töölist, kusjuures 2o töölist tõstsid oma kategooriat.[2]

Märkimisväärne on see, et kuulajad tegid õppustel asjalikke ettepanekuid, millised leidsid kohe praktilist lahendamist.

Näiteks terasevalamistsehhis oldi hädas rauasulamite hoidmisega. Ühel õppusel juhtisid kommunistliku töö kooli kuulajad tähelepanu sellele, et hädast aitab välja "õhukardin". Peagi see tehniline probleem lahendati.[3]

Kommunistliku töö kooli kuulajate põliitilise teadlikkuse üheks näitajaks on fakt, et rida kuulajaid keevita-

---

1) Masinaehitustehas , Poliitvõrk, lk. 57-59.

2) Samas, lk. 64.

3) Masinaehitustehas, Poliitvõrk 1961/62.õ.-a.

jad A. Vamin ja Steŝenko, treial V. Jermolina jt. astusid NLKP ridadesse.[1]

Et kommunistliku töö koolid olid loodud ainult Tallinna Masinaehitustehases, siis EKP Kk ja Tallinna Linnakomitee Poliitharidusmaja bülletäänis nr. 1 üldistatakse tehase kommunistliku töö koolide esimesi kogemusi ja soovitatakse seda vormi rakendada ka teistes tööstusettevõtetes.[2]

1962/63. õ.-a. moodustati tehases 2o kommunistliku töö kooli juba 2 õppeaastaks. Esimene õppeaasta moodustati seppade, terasevalajate ja lukkseppade koolil (kokku 4 kool), teised aga õppisid II õppeaasta programmi järgi.[3]

Võrreldes aga programme[4](vaatleme ainult elektrikute omi, sest ka teistes programmides on tootmisalased küsimused lahendatud analoogiliselt), siis näeme selles II õppeaasta osas suuri muudatusi.

Elektrikute kommunistliku töö kooli programm
1962/63. õ.-a. (II õppeaasta)[5]

1. Kommunism - meie eesmärk..... 2 t.
2. Seade koosiinuse parandamiseks..... 2 t.
3. Heaperemehelikult kasutada materiaalseid ressursse..... 2 t.

---

1) Masinaehitustehas, Poliitvõrk 1961/62.õ.-a.
2) EKP Kk ja Tallinna Linnakomitee bülletään nr. 1.
3) Masinaehitustehas, Poliitharidusvõrgu õppeplaanid ja programmid 1962/63.õ.-a.

4. Elektrijuhe metalli lõikepinkide juurde..... 6 t.
5. Tööviljakuse tõstmine - tee küllusele 2 t.
6. Masinaehitustehaste valgustus..... 2 t.
7. Elektrikeevituse sisseseade..... 2 t.
8. Omahinna alandamine..... 2 t.
9. Küberneetika alused..... 2 t.
10. Jaama, alajaama ja ülekandeliinide sisseseade..... 2 t.
11. Elektrimaterjalid..... 2 t.
12. Kommunismi luuakse miljonite inimeste tööga..... 2 t.
13. Kogemuste vahetamine..... 2 t.
14. Kokkuvõtlik õppus..... 2 t.

32 tundi.

Nagu näeme, õppusteks planeeritud aeg oli vähenenud poole võrra. Programm ise aga oli koostatud küllaltki sisukalt ja huvitavalt. Ka teiste koolide programmid olid koostatud hästi. See asjaolu aga tagas, et õppused viidi läbi elavamalt, olid tihedalt seotud eesrindlike kogemuste levitamise ja juurutamisega. Aktiivselt külastati sõsarettevõtteid ja naabertehaseid.

Kommunistliku töö koolid avaldasid otsest mõju ratsionaliseerimistegevusele, töö rütmilisemaks muutumisele ja kogu tehase tööle tervikuna.

Nii näiteks 25 kommunistliku töö kooli kuulajat olid

aktiivsed ratsionaliseerijad. Nende ettepanekutest juurutati tootmisse 34 ettepanekut. 12 kommunistliku töö kooli propagandisti ettepanekust juurutati tootmisse 16 ettepanekut.

Nimetagem siin kasvõi kommunistliku töö kooli kuulajat sm. Roosivälja, kelle ettepanek toote tehnoloogia muutmiseks andis 48o,61 rbl. aastas tingökonoomiat.[1)]

Kommunistliku töö koolid avaldasid mõju ka kommunistliku töö liikumisele. Kui 1961/62.õ.-a. omistati 44 kommunistliku töö kooli kuulajale kommunistliku töö eesrindlase nimetus, siis 1962/63.õ.-a. omistati see nimetus juba loo-le kuulajale.[2)]

Samal õppeaastal loodi analoogilised koolid ka M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehasesse ja paljudesse teistesse tööstusettevõtetesse. Nimetatud tehases võeti programmide koostamisel aluseks rajoonikomitee soovitused. Programm koostati selliselt, et lo tundi pühendati aktuaalsetele sise- ja välisprobleemidele, lo tundi tööstusökonoomikale, lo tundi tehnikaalastele teadmistele ja 2 tundi jäeti kokkuvõtlikuks õppuseks.[3)]

Ka nendes ettevõtets avaldasid kommunistliku töö koolid suurt mõju tootmistööle, (näit. töölise Tsarjevi ettepanek.[4)]

Uuele poliitharidussüsteemile üleminekuga 1965/66.õ.-a. kujunesid kommunistliku töö koolid massilise propaganda vor-

1) Masinaehitustehas, Poliitharidusvõrk 1962/63.õ.a.,lk.9.
2) Sama, lk. lo.
3) "Õhtuleht" nr. 119, 1963.a.
4) Ettepaneku sisu on käsitletud lk. 133

miks.

Suurt tähelepanu pöörasid linna- ja rajooni komiteed kommunistliku töö liikumise juhtimisele. Eriti silmapaistvaid töötulemusi saavutas kommunistliku töö liikumise juhtimisel EKP Kalinini Rajoonikomitee. 1961.aastal Kalinini rajoonis viidi läbi esmakordselt eesrindlikumate kommunistliku töö eest võitlejate kokkutulek, kus arutati kommunistliku töö liikumisega seotud küsimusi. Võeti vastu üleskutse - minna üle võitluselt kommunistliku töö tsehhide ja jaoskondade eest võitlusele kommunistliku töö ettevõtete eest.

See oli kommunistliku töö liikumise uus kvaliteet, mis haaras veelgi laiemaid töölishulki ja esitas veelgi suuremaid nõudmisi osavõtjatele. Kalinini rajoonis oli juba selleks ajaks omandatud häid kogemusi võitluses kommunistliku töö ettevõtete nimetuse eest. Majakaks oli Talinna Klaverivabrik, kus esimesena Tallinnas hakati 1959.a. oktoobris taotlema kommunistliku töö ettevõtte nimetust.

Seda kõrget nimetust hakkasid taotlema 1961.a. tehas "Ilmarine", Tallinna Masinaehituse Tehas, M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehas, "Eesti Kaabel" jt.

17. sept. 1961.a. otsustasid M.I. Kalinini nim. tehase töötajad alustada võistlust kommunistliku töö käitise nimetuse eest. Sel ajal, kui see otsus vastu võeti , oli tehase töö suhteliselt halval järjel. Kuid võitluses austava nimetuse saamise eest on tehase kollektiiv saavutanud parteiorganisatsiooni juhtimisel väljapaistvaid tulemusi. Töö

laabub tehases juba rida aastaid pidevalt hästi. Edu saavutuseks on see, et tehase partei- ja teised ühiskondlikud organisatsioonid eesotsas kommunistidega, on muutnud oma suhtumise töösse ja oma isikliku eeskujuga tõmbavad liikumisesse kaasa laiu tööliste hulki. Sellest räägib kujukalt kommunistliku töö eesrindlaste arvu pidev juurdekasv. Seitseaastaku lõpuks on tehases omistatud see austav nimetus ca 1000 töötajale.[1]

Kommunistliku töö liikumisest kokkuvõtvaid üldistusi tehti EKP Tallinna Linnakomitee bürool 1961.aasta jaanuaris, kus kuulati ära EKP Mererajooni komitee sekretäri sm. Vanaselja ettekannet.[2]

Selleks ajaks oli Mererajoonis kommunistliku töö liikumisega haaratud 9 tuhat inimest, sealhulgas 1040 kommunisti. Rajooni ettevõtteis töötas 59 kommunistliku töö kollektiivi. Kommunistliku töö lööklase nimetus oli antud 337 tootmistöö eesrindlasele.[3]

Uudsetest algatustest kommunistliku töö liikumises tuleks märkida, et tehases "Punane Ret" kasutati kommunistliku töö brigaadide kogemuste tundmaõppimiseks ja laiendamiseks ületehaselist kommunistliku töö nõukogu. Kommunistliku töö nõukogusse kuulusid selle patriootliku liikumise algatajad ja entusiastid.

---

1) Andmed saadud EKP Kalinini RK tööstusosakonnast.
2) EKPA, f.5, nim. 55, sü 3, lk-d 42-46.
3) Samas.

Samuti tuleks märkida seda, et "Punase Reti" kommunistliku töö brigaadid lõid sidemeid linna teiste ettevõtete kommunistliku töö brigaadidega ja ka meie kodumaa teiste linnade vastavate brigaadidega ning sotsialistliku töö brigaadidega rahvademokraatia maades.

Linnakomitee büroo juhtis tähelepanu sellele, et need kommunistliku töö brigaadid, millised on saavutanud kõrge nimetuse, võtaksid nüüd uusi täiendavaid kohustusi.

Samuti kiideti heaks "Eesti Kaabli" ja "Punase Reti" parteiorganisatsioonide tegevus, kus kõik kommunistid ja kommunistlikud noored lülitusid võitlusse kommunistliku töö eest ja soovitati neid kogemusi laiendada teistes ettevõtetes.

Üha hoogsamalt laienes kommunistliku töö liikumine. Septembris 1961.aastal oli sellesse liikumisse haaratud 2o65 kollektiivi ja 35 ooo inimest. See nimetus oli omistatud 532 kollektiivile ja lööklase nimetus 2o43 töölisele.[1)]

Tallinna Klaverivabriku parteiorganisatsioon tegi ära suure töö kollektiivi jõupingutuste mobiliseerimisel ja tema liikmete igakülgsel kasvatamisel. See töö kandis head vilja.

17. märtsil 1962.a. otsustas ENSV Rahvamajanduse Nõukogu ja ENSV Ametiühingute Nõukogu

---

1) EKPA, f.5, nim. 55, sü 1, lk. 9.

presiidium oma ühisel istungil anda Tallinna Klaverivabrikule kommunistliku töö ettevõtte nimetus. Seega Klaverivabrik oli esimene ettevõte Tallinnas, milline saavutas selle kõrge nimetuse.[1)]

1963.a. võtab kommunistliku töö liikumisest osa enam kui 76 ooo inimest. Austava nimetuse on saavutanud 144o brigaadi, jaoskonda, osakonda ja tsehhi. Tunduvalt on laienenud kommunistliku töö ettevõtte nimetust taotlevate ettevõtete arv, milline oli kasvanud juba 39-le.[2)]

3.sept. 1964.a. arutas EKP Tallinna Linnakomitee oma pleenumil "Tallinna tööstusettevõtete partei-algorganisatsioonide töö efektiivsusest", kus üheks põhiprobleemiks oli parteiorganisatsioonide ülesanded kommunistliku töö liikumise organiseerimisel ja arendamisel.

Kommunistide ette seati konkreetne ülesanne - olla selle liikumise avangardis. Ühtlasi märgiti, et kommunistliku töö liikumisel peavad kohustused olema konkreetsed, saavutatud tootmistasemest kõrgemad, kuid sealjuures reaalsed.

Pleenum konstateeris, et kommunistliku töö liikumisesse on lülitunud 86 o75 tallinlast, kelle hulgas on 7411 kommunisti ja enam kui lo ooo kommunistlikku noort. Samal ajal taotleb kommunistliku töö kollektiivi austavat

1) ENSV Rahvamajanduse Nõukogu ja ENSV Ametiühingute Nõukogu presiidiumi ühise istungi otsus. 17.märtsist 1962.a.

2) TLK IA, toimik 1, lk. 12.

nimetust 48o8 brigaadi, jaoskonna, tsehhi ja ettevõtte. 1443 kollektiivile ja 252o6 tallinlasele on see nimetus juba omistatud.[1]

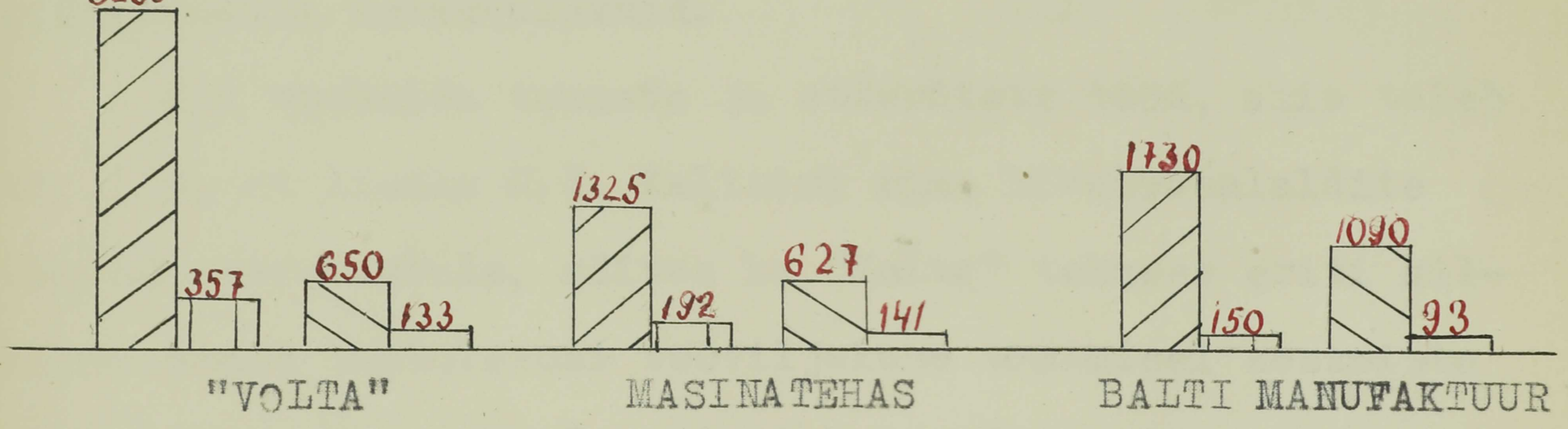
Seitseaastaku viimasel aastal laienesid selle patriootliku liikumise mastaabid veelgi. Sellesse liikumisesse on lülitunud uued ja uued tööstusettevõtete kollektiivid. Nimetagem näiteks Tallinna Ekskavaatoritehast, kus seitseaastaku finiši eel 25 % tehase personalist on juba kommunistliku töö eesrindlased.[2]

Kalinini rajoonis võtavad kommunistliku töö liikumisest osa 24 5oo inimest, sealhulgas on 18oo kommunisti. Kommunistliku töö eesrindlase nimetus on omistatud 12 23o inimesele, kelledest kommuniste on 12oo.[3]

Kommunistliku töö liikumise olukorrast annab mõningase ülevaate alljärgnev diagramm:

Kommunistliku töö liikumine reas tööstusettevõtetes (seisuga III kv. 1965.a.)[4]

3268

1) TLK JA, toimik 2, lk. 12.
2) Andmed saadud EKP Keskrajooni RK tööstusosakonnast.
3) Andmed saadud EKP Kalinini RK-st.
4) Andmed saadud EKP KK RK TO.

Linna ulatuses on pilt veelgi rõõmustavam. Üldrahvalikust liikumisest võttis seitseaastaku lõpus osa juba 91 55o tallinlast. Austava nimetuse on juba saanud 1496 brigaadi, jaoskonda, tsehhi ja osakonda, kus töötab 29 481 inimest.[1)]

Kommunistliku töö ettevõtte nimetuse eest võitleb 28 ettevõtet. 7 ettevõtet on juba selle nimetuse saanud (Tallinna Klaverivabrik, M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehas jne.)[2)]

Nagu ülaltoodust näeme, üldrahvalik liikumine on võtnud suure ulatuse ja seetõttu ongi arusaadav, et partei rajoonikomiteede tähelepanu orbiidis on pidevalt küsimused, mis on seotud kommunistliku töö liikumisega. Nii on arutanud EKP Keskrajooni komitee kasvatustöö olukorda kommunistliku töö brigaadides. Mererajoonis aga arutati kommunistliku töö küsimusi rajoonikomitee pleenumil. Kalinini rajoonis aga korraldati süstemaatiliselt kommunistliku töö eesrindlaste kokkutulekuid.

Kui vaadelda tehaste ja ettevõtete tööd, siis tuleb märkida, et lisaks M.I. Kalinini nim. Elvahõbealaldite tehase saavutustele, näitas ka "Volta" tehases eriti silmapaistvaid töötulemusi tööviljakuse tõstmisel keskmiste masinate tsehhis sm. Terentevi brigaad.

Kõrgekvaliteedilist toodangut andis "Kalevi" karamellitsehhi jaoskond (sm. Purgi juhtimisel).

1) Andmed saadud EKP TLK TO.

2) TLK JA, T.4, lk. 2.

EKP Tallinna Linnakomitee bürool üldistati kommunistlike töö kollektiivide (mida juhtisid sm-d Budak, Terentjev ja Purk) paremaid kogemusi ja kiideti heaks nende loomingulised plaanid.

Partei ja ametiühingu organisatsioonidele soovitati laiendada nende kollektiivide kogemusi ja ühtlasi kohustati ettevõtte juhte ning partei-algorganisatsiooni sekretäre hoolikalt õppida tundma kommunistliku töö kollektiivide tööd, laiendada nende kogemusi, abistada neid plaanide ja kohustuste väljatöötamisel, tõmmata kaasa insener-tehnilisi töötajaid tehniliste ja majanduslike küsimuste lahendamisele.

N.ö. jämeda joonega kriipsutati alla seda, et s a a v u t a d a m i t t e a i n u l t k o m m u n i s t l i k u t ö ö l i i k u m i s e s t o s a v õ t j a t e a r v u s u u r e n e m i s t , v a i d võttes vastu kõrgeid kohustusi, mis soodustavad tootmise, tööviljakuse kasvu ja toodangu kvaliteedi tõusu, saavutada s e d a , e t k o m m u n i s t l i k u t ö ö b r i g a a d i l i i k m e t e t ö ö j a e l u v a s t a k s s e l l e l e k õ r g e l e n i m e t u s e l e .[1]

Töötajate algatusvõime suurepärasteks näitajate hulka kuulub fakt, et Tallinna Mõõduriistade Tehase Toivo Kirsi lukkseppade-monteerijate brigaadi eeskujule (töötada ilma tehnilise kontrollita) järgnesid uued brigaadid. Järjest

1) TLK JA, toimik 2, lk-d 54-58.

suuremat mõju avaldavad tootmistegevusele kommunistlik suhtumine töösse.

Üheks väga eredaks näitajaks kommunistlikku töösse suhtumises oli V. Gaganova patriootliku algatuse järgimine.

See algatus leidis Tallinna töötajate hulgas elavat vastukaja. V. Gaganova algatusele järgnesid sm-d Travina, Gordejeva, Suvorov jt. Kombinaadist "Balti Manufaktuur", sm-d Kivi, Kruus, Vassiljeva ja Kurbatova vabrikust "Punane Koit" jne., kokku 56 inimest.[1)]

1959.a. oktoobris korraldas EKP Tallinna Linnakomitee nõupidamise nende brigadiridega, kes läksid tööle mahajäänud tootmislõiku. Nõupidamisel vahetati töökogemusi, peeti ühiselt nõu, kuidas lahendada mitmesuguseid aktuaalseid probleeme töösse suhtumise muurangu teostamisel ja kuidas organiseerida sotsialistlikku võistlust mahajäänud brigaadides. Nõupidamisest osavõtjad tulid ühisele arvamusele, et igapäevase töö ja kasvatustööga tuleb saavutada nende brigaadide inimeste kindel usk oma võimetesse, et ka nemad on suutelised ja võimelised andma oma kõige parema rahva hüvanguks.

Tallinna töötajad algatasid vabariigis kommunistliku töö liikumise uue organiseerimise vormi - brigaadi nõukogu.

Selleks esimeseks pääsukeseks oli 13.dets. 1961.a. M.I. Kalinini nim. Elvahõbealaldite tehase lukkseppade ja

---

1) TLK TO, T. 1, lk-d 234-235.

elektrimontööride brigaadis loodud nõukogu.[1] Brigaadi nõukogu koosnes viiest liikmest. Nõukogu esimeheks valiti tubli töömees kommunist sm. Gorbatovski. Brigaad koostas brigaadi nõukogu põhimääruse, kus fikseeriti kollektiivi õigused ning kohustused. Selle brigaadi nõukogu esimeheks oli valitud veel sm. N. Budak ja momendil täidab neid ülesandeid sm. Arsenjev.

Brigaadi nõukogu loomisel peeti silmas järgmisi põhimõtteid:

1) Tõsta tööviljakust ja selle alusel suurendada tööliste palka.
2) Luua niisugused töötingimused, et töö oleks iga brigaadi liikmele rahulduseks.
3) Kasvatada kõrgete moraalsete omadustega inimest.
4) Tootmise juhtimisel mimna kamandamiselt üle lihtsatele inimlikele suhetele.[2]

Mida andis siis selline uus kommunistliku töö liikumise vorm?

Nagu näitab selle ja paljude teiste brigaadide mitmeaastase töötulemuste analüüs, nendes brigaadides kasvas tööviljakus tunduvalt rohkem kui tavalistes brigaadides.

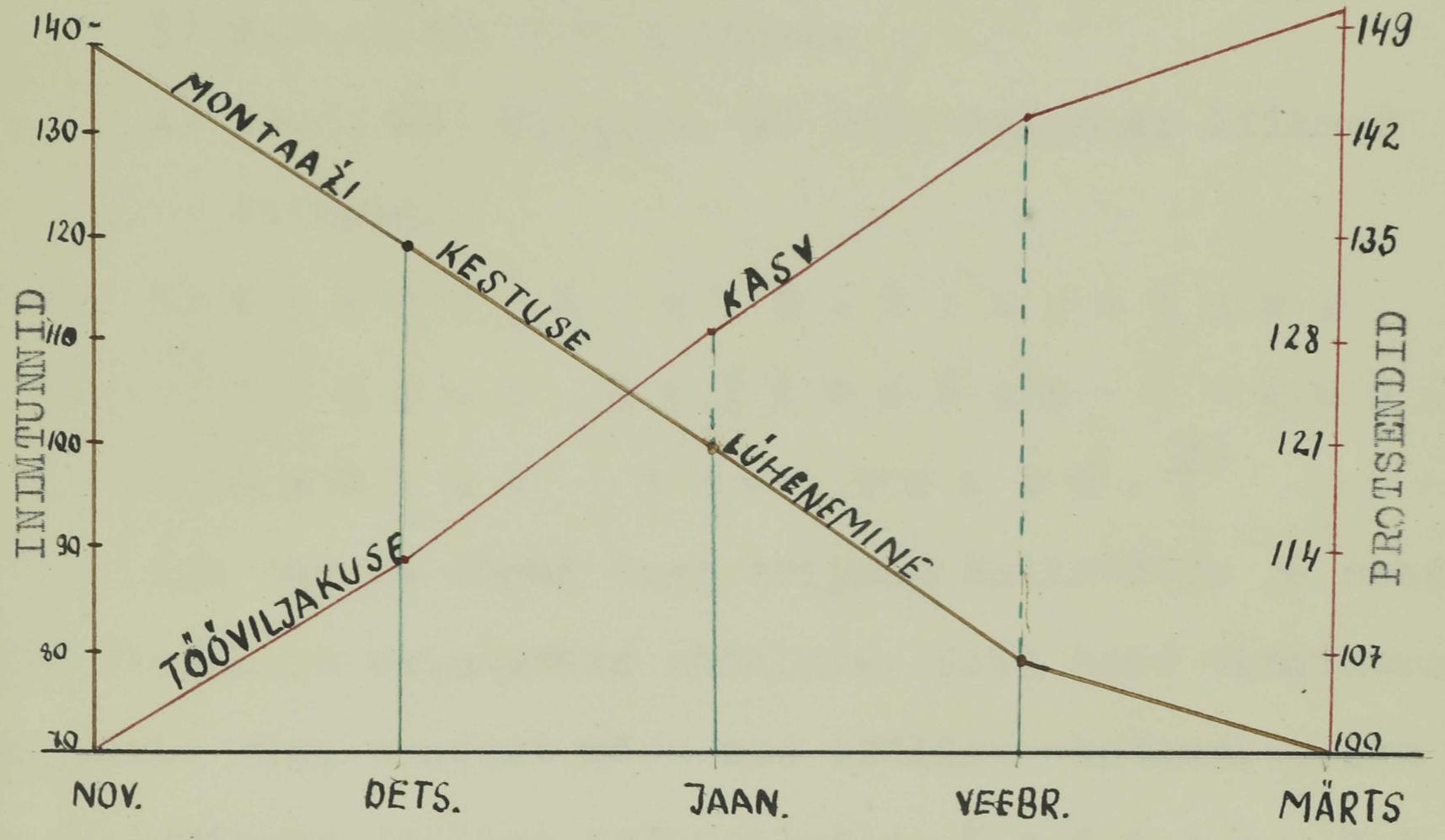
Kui vaadelda eespool nimetatud brigaadi tööd, siis näeme, et brigaadi nõukogu esimeseks suuremaks ettevõtmiseks oli agregaatide monteerimise uue tehnoloogia juurutamine.

---

1) TLK TO, T.3, lk-d 42-46.
2) TLK TO, T. 3, lk-d 42-46.

Mida see praktiliselt andis? Vaatleme alljärgnevat diagrammi.

Montaaži kestuse lühenemine ja tööviljakuse kasv brigaadis (nõukogu esimees sm. Budak; november 1962 - märts 1963.) [1]

Diagrammis näeme, kui novembris 1962.aastal kulutati montaažiks 138 inimtundi, siis märtsis 1963.aastal oli aga töojõu kulu ainult 7o tundi. Seega tööviljakus kasvas 5o % võrra.

Brigaadi nõukogu korraldas samuti tehnilisi õppusi, mille käigus töölised said kõrgema kvalifikatsiooni. Brigaadi poolt tehti ettepanek, muuta 8 tööoperatsiooni

---

1) TLK JA, T.3, lk. 69.

norme. Tootmise parem organiseerimine võimaldas vähendada monteerijate arvu 24-lt - 13-le. Tööliste palk suurenes 15 - 20 rubla võrra.[1]

See brigaad töötas välja ka perspektiivse plaani. Selles perspektiivplaanis nähti ette:

1) Mehhaniseerida raskemad tööd.
2) Luua alaldite montaažiks täiuslikud tööriistad.
3) Parandada töötingimusi.
4) Jõuda nii kaugele, et kõik brigaadi liikmed õpiksid.
5) K a s v a t a d a š e f l u s a l u s e k l a s s i õ p i l a s t e s l u g u p i d a m i s t t ö ö v a s t u .[2]

Iga nädala lõpul tegi brigaad kokkuvõtte ja seadis uued ülesanded eelolevaks nädalaks. Kõik need tingimused avaldasid väga soodsat mõju uue töölise -kommunistliku töösse suhtumisega töölise kujunemisele. K a s v a s b r i g a a d i l i i k m e t e p o l i i t i l i n e t e a d l i k k u s , k a s v a s n e n d e p a l a v s o o v a n d a o m a p o o l n e p a n u s k o m m u n i s t l i k u ü h i s k o n n a ü l e s e h i t a m i s e l j u b a k o m m u n i s t i n a . See oligi põhjuseks, miks kommunistide arv brigaadis suurenes.

Kommunistid olid selle liikumise algatajateks, tema suunajateks ja oma igapäevases elus ja töös, näitasid

---

1) TLK TO, T.3, lk. 52.
2) TLK TO, T.3, lk. 53.

mad sõna ja teo ühtsust. Kommunistide töö ja ellusuhtumine saigi määravaks teguriks parteitute tööliste hulgas, selleks eeskujuks, kelle samaseks taheti saada. Eks ole see põhjuseks, miks M. I. K a l i n i n i n i m. E l a v h õ b e a l a l d i t e T e h a s e s o n i g a v i i e s t ö ö l i n e k o m m u n i s t .[1] See on suur jõud!

Selliseid brigadirita brigaade, kus on olemas brigaadi nõukogu, on M.I. Kalinini nimelises Elavhõbedaalaldite tehases 5 ja j a o s k o n d i n õ u k o g u g a o n samuti 5.[2]

See liikumine oli laienenud ka Tallinna teistesse tööstusettevõtetesse, nimetagem siin "Voltat", Masinaehitustehast, Ekskavaatoritehast jne.

Nii loodi tööliste initsiatiivil ja parteiorganisatsiooni toetusel Masinatehases 11 brigaadi ja 15 jaoskonna nõukogu.

See avaldas soodsat mõju tootmisele. Vagunelamu ehitamise tsehhis santehnikute brigaadis oli sageli raskusi distsipliiniga ja järelikult ka tootmisega. Kui aga loodi brigaadi nõukogu, siis aastase visa ja pingelise töö tulemusena brigaadis paranes kasvatustöö ja plaanitäitmine.[3]

M.I. Kalinini nimelises Elavhõbealaldite Tehases on parteiorganisatsioonil veel üheks uueks töö ja - organiseerimisvormiks - meistrite nõukogu . Meistrite nõukogu valib presiidiumi. Presiidiumil kuulatakse meistrite et-

1) TLK JA, T.2, lk. 4.
2) Andmed saadud M.I.Kalinini nim.Elavhõbealaldite tehase a/ü komiteest.
3) TLK JA, T.2, lk.9.

tekandeid, vahetatakse töökogemusi ja arutatakse küsimusi, mis on seotud meistri osaga kasvatustöös. Meistrite nõukogu presiidium on tehases muutunud metoodiliseks keskuseks, kus üldistatakse ja juurutatakse meistrite paremaid töökogemusi tootmis- ja kasvatustöös.[1)]

Samas tehases ei jäänud ühiskondlike organisatsioonide tähelepanu orbiidist välja need kollektiivid ja tööeesrindlased, kes juba olid saavutanud kommunistliku töö kollektiivi või eesrindlase nimetuse. Nende jaoks korraldati samuti võistlusi. Tehase iga kommunistliku töö eesrindlane annab iga kuu või kvartali järel aru, kuidas tal kohustuste täitmine edeneb, kuidas ta oma töö ja eluga austavat nimetust õigustab. Tehase ühiskondlikud organisatsioonid jälgivad, kuidas kommunistliku töö eesrindlased abistavad austava nimetuse taotlejaid, kuidas nad täidavad oma kõrgendatud kohustusi, sest austav nimetus ei ole antud igaveseks, vaid seda peab tublide tegudega kaitsma.

Üheks uueks algatuseks seitseaastaku lõpuperioodil oli kommunistlike sõpruslepingute sõlmimine. Tallinna Trammide ja Trollibusside Valitsuse töötajad esitasid kogu vabariigi töötajatele üleskutse - sõlmida kommunistlikke sõpruslepinguid. Kommunistliku sõpruslepingu mõte seisab selles, et vanem ja kogenum töömees kasvatab oma isikliku eeskujuga noores armastust ja lugupidamist oma elukutse vastu, annab edasi oma kogemusi, annab noorele töölisele

1) Andmed saadud sama tehase parteikomiteest.

igapäevase elu küsimustes nõu ja abi.

Esimene sõprusleping vabariigis sõlmiti sm-te Heinla ja Kvelsteini vahel.[1] Neist esimene oli vana kaadritööline, kes trustis on töötanud üle 2o aasta, teine aga noor teetööline.

Trammide ja Trollibusside Valitsuses 68 töötajat sõlmisid sõpruslepinguд oma noorte töökaaslastega.[2]

Taolisi sõpruslepinguid on seotud veel reas Tallinna tööstus- ja ehitusettevõtetes, nimetagem õmblusvabrikut "Lembitu", tehas "Teras" j.t.

Analüüsides kommunistlike sõpruslepingute mõju ja otstarvet, tuleb märkida, et need sõpruslepingud on noortööliste kommunistliku kasvatamise heaks meetodiks, mille kaudu noores töölises kasvatatakse kommunistliku töösse suhtumise algeid ja harjumisi esimestest tööaastatest peale. Ja sellega pannakse kindel alus noore töölise kujunemisele.

Lõpuks tahaksin peatuda kommunistliku töö liikumise mõningatel teoreetilistel probleemidel. Sellele oma iseloomult ja mõttelt positiivsele liikumisele oleme minu arvates mõningail juhtudel liiga kergekäeliselt sildi külge kleepinud "kommunistlik". Selles liikumises on meil väga palju deklaratiivsust, kelkimist ja formalismi. Sellele järeldusele jõuame, kui vaatame kasvõi vastuvõetud kohustusi kommunistliku töö liikumises. Siit kerkib üles küsimus - kas me tõesti oleme saavutanud sellel alal tõelist edu.

Võtame vaatluse alla kasvõi ühe osa sellest suurest

1) Andmed saadud Trammide ja Trollibusside Valitsuse a/ü komitteest.

2) Sama.

liikumisest - "õppida töötama kommunistlikult". Kommunistliku töö eesrindlaseks loeme inimest, kes elab kommunistlikult ja töötab kommunistlikult, ühesõnaga suhtub kommunistlikult töösse. Väljakujunenud tava kohaselt on selleks tööeesrindlane, kes pidevalt täidab ja ületab oma töönorme. Seega, mida rohkem inimene töötab, seda suurem eesrindlane ta on ja asi näikse sellega korras olevat. Kuid mis on aga selle, ma ütleksin, näilise tööentusiasmi tõukejõuks, kas moraalne või materiaalne stiimul? Inimeste ühiskondlik teadvus on nende ühiskondliku olemise produktiks. Järelikult, tuleb ühiskondlikust olemisest, s.o. materiaalsest tootmisest, otsida nende ideede allikat ja selleks allikaks meie tänapäeva sotsialismi tingimustes on materiaalne stiimul.

Sellest lähtudes jõuamegi tuuma juurde - <u>mida rohkem inimene töötab raha eest</u> (aga teisiti ei ole inimese eksisteerimine mõeldav, sest see on tema eksisteerimise ~~aluse~~ üks tingimusi), <u>seda suurem kommunistliku töö eesrindlane ta on</u>, ja nagu muuseas lisame araltjuurde tema ühiskondliku töö, tema suhtumise ellu ja töösse.

Kas selline lähenemine sellisele tähtsale küsimusele on õige?

Meie tänapäeva tingimustes, kus me otsustavalt eemaldame oma igapäevasest parteitööst subjektivismi jäänuseid, kerkib eriti teravalt päevakorda Lenini mõte, et <u>"sellepärast võib ja tuleb kommunistliku töö küsimus vahetult</u>

üles tõsta, - õigem oleks muide öelda: mitte kommunistliku, vaid sotsialistliku töö küsimus, sest jutt ei ole...uue ühiskonna kõrgemast, vaid selle madalamast, algmisest arenemisastmest."[1] See on Lenini põhimõtete järgi kommunistlik (mille ta parandas sotsialistlikuks) töö laiemas mõttes.

Sotsialistlik töö on ühiskondlik töö, kus teostatakse kõige rangemat arvestust, kontrolli ja järelevalvet selle üle; kus on kindlaks määratud nii töö määr kui ka töötasu.

"K o m m u n i s t l i k t ö ö s õ n a k i t s a m a s j a r a n g e m a s m õ t t e s o n t a s u t a t ö ö ü h i s k o n n a k a s u k s , t ö ö , m i d a t e h a k s e m i t t e t e a t u d k o h u s t u s e t ä i t m i s e k s , m i t t e õ i g u s t e s a a m i s e k s t e a t u d s a a d u s t e l e , m i t t e v a r e m k i n d l a k s m ä ä r a t u d j a s e a d u s l i k u l t k i n n i t a t u d n o r m i d e j ä r g i , v a i d v a b a t a h t l i k t ö ö , v ä l j a s p o o l n o r m i , t ö ö , m i d a t e h a k s e t a s u l e l o o t m a t a , i l m a t i n g i m u s t e t a t a s u s a a d a , t ö ö h a r j u m u s e s t t ö ö t a d a ü l d s u s e k a s u k s , t ö ö k u i t e r v e o r g a n i s m i v a j a d u s ..."[2]

Neid suuri põhimõtteliselt kvalitatiivseid erinevusi peame aga tingimata arvestama oma töös. Järelikult on

---

1) V.I. Lenin, T. 3o kd., lk. 477.
2. V.I. Lenin, T. 3o, kd., lk. 477.

aeg kõrvaldada liialdused sellelt oma olemuselt progressiivselt liikumiselt ja nimetada asju oma õige nimega. Nii ei saa me samuti ühiskondlikku tööd, mida teeme tasuta väljaspool tööaega, veel nimetada täiel määral kommunistlikuks tööks. See ühiskondlik töö, kui ta on ühiskonnale kasulik, võiks kanda nimetust ühiskondlikult kasulik töö (tuleb silmas pidada, et iga ühiskondlik töö, mida me praegu teeme, ei ole kahjuks veel ühiskondlikult kasulik töö). Alles siis, kui see töölõik on meil pikemat aega tõepoolest ühiskondlikult kasulik, on kujunenud üldiseks nähtuseks, igapäevaseks eluliseks harjumuseks ja vajaduseks, alles siis võime seda nimetada kommunistlikuks.

Nimetada aga enneaegselt seda tööd, mida me praegu teeme n.ö. oma leivamurede rahuldamiseks, kommunistlikuks tööks, on voluntaristlik.

Eespooltoodust ei saa muidugi järeldada, et see, mida me seni tegime, oli kõik halb. Ei. Küsimuse tuum seisis selle liikumise nimetuses, nendes vigades, mis kerkisid esile selles liikumises. Meie praeguses kommunistliku töö liikumises on palju head, positiivset. Selliselt tuleb võtta üle parimad eeskujud. Seda rõhutas NLKP Kk aruandekõnes NLKP peasekretär sm. L.I. Brežnev, kes märkis, et "me peame õpetama alguses enamikku ja seejärel kõiki töötajaid töötama nii, nagu töötavad praegu meie kuulsad eesrindlased, töömeistrid...Nad on otsekui tulevikuinimesed. Nad töötavad nii, nagu hakkavad töötama kõik kommunismi ajal."[1]

1) L.I. Brežnev, "NLKP Keskkomitee aruanne..." "Rahva Hääl" nr. 73, 1966.

Järelikult, me peame õpetama ja harjutama inimestes kommunistlikku töössesuhtumist ja sellest tuleneks ka liikumise nimetus: kas liikumine kommunistliku töössesuhtumise eest või kommunistliku töössesuhtumise liikumine. Kumb neist pakutavatest terminitest oleks otstarbekam ja praktilisem, otsustagu selle üle keelemehed ja elu ise.

2. Tootmisnõupidamised kui töötajate tootmise juhtimisele kaasatõmbamise üks põhilisi vorme.

Tootmisnõupidamine on üks tööliste ja teenistujate tootmise juhtimisele laialdase kaasatõmbamise põhilisi vorme ning allutab oma töö riiklike plaanide täitmise ja ületamise, sisemiste tootmisreservide täielikuma ärakasutamise, viljakaks tööks tingimuste loomise ning ettevõtte ja ehituse juhtimismeetodite täiustamise ülesannetele.

Tuleb kohe märkida, et alaliste tootmisnõupidamiste tegevuse aluseks on "Tööstusettevõtte, ehituse, sovhoosi, masina-traktorjaama ning remondi- ja tehnikajaama alalise tootmisnõupidamise põhimäärus", mis on väljaantud 1958.aastal.

Selle põhimääruse järgi "tootmisnõupidamine suunab kogu oma töö ettevõtte, ehituse eduka tegevuse tagamisele, tootmisplaani täitmisele ja ületamisele, sotsialistliku võistluse arendamisele, tööviljakuse igakülgsele

tõstmisele, tootmisnovaatorite ja eesrindlaste kogemuste levitamisele;

võtab aktiivselt osa tootmise jooksvate ja perspektiivplaanide projektide ning tehasesisese planeerimise parandamiseks tehtavate ettepanekute läbitöötamisest ja arutamisest, kuulab ära ettevõtte juhatajate aruanded jooksva töö ja vastava perioodi majandusliku tegevuse tulemuste kohta;

arutab tootmise, töö, palga ja tehnilise normeerimise küsimusi, samuti iga töölise poolt töönormide täitmise tagamiseks, kvaliteedi parandamiseks ja toodangu omahinna alandamiseks tehtavaid ettepanekuid;

töötab välja abinõud, mille eesmärk on võitlus praagi, seisakute ja ebarütmilise töö vastu ning seadmete parem ärakasutamine;

arutab organisatsioonilis-tehniliste abinõude plaani, uue tehnika juurutamise, tootmise mehhaniseerimise ning ratsionaliseerijate ja leiutajate ettepanekute juurutamise plaane;

vaatab läbi kapitaalmahutusteks eraldatud summade efektiivse ärakasutamise abinõude plaane;

teeb ettepanekuid, mille eesmärk on tehasesisese juhtimise täiustamine ja tema aparaadi töö parandamine;

vaatab läbi töökaitse ja ohutustehnika parandamise ning sel otstarbel assigneeritud summade otstarbekama kasutamise abinõusid;

vaatab läbi küsimusi, mis on seotud kaadri ettevalmistamise ja tema kvalifikatsiooni tõstmisega, tööliste õige rakendamisega, vastavalt nende elukutsetele ja kvalifikatsioonile, arutab töö- ja tootmisdistsipliini tugevdamise abinõusid.[1]

Nagu ülaltoodust näeme, tuli seitseaastaku algaastail tootmisnõupidamistel lahendada väga mitmesuguseid majanduslikke probleeme.

Alljärgnevalt vaatame, kuidas tehase "Ilmarine" tootmisnõupidamine tuli toime tema ees seisvate ülesannetega.

Tehase "Ilmarise" töötajad võtsid aktiivselt osa alalisest tootmisnõupidamistest, seda näitab nõupidamisest osavõtjate arv (4o - 6o inimest) ja arutusel olnud küsimuste aktuaalsus, samuti reatööliste ettepanekud.

Nii näiteks valamisjaoskonna vormija sm. A. Raud märkis, et remondijaoskonna tööliste arv on väikene ja see ei rahulda tehase remondivajadusi. Selle tõttu ei suudeta hoida korras valamisjaoskonnas vormimismasinaid - tulemuseks on tööseisak. Ka töödistsipliin jätab soovida. Jaoskonnas ei tööta ventilatsioon. Värvimuldade kvaliteet põhjustab praagi tekkimise valamisel.[2] See lihtsa töömehe mure tootmise pärast ei jäänud tootmisnõupidamise tähelepanu orbiidist välja.

Juba järgmisel tootmisnõupidamisel arutati tootmises esinevaid kitsaskohti valamistsehhi töös, sest juba pike-

---

1) Tööstusettevõtte, ehituse, sovhoosi, masin-traktorjaama ning remondi- ja tehnikajaama alalise tootmisnõupidamise põhimäärus, T. 1958, lk-d 4-6.

2) Tehase "Ilmarine" TN prot. nr. 2. 17.I 1962.a.

mat aega esinesid tootmishäired tsehhis. Tsehhis oli töötasu tõus tunduvalt suurem töövil jakuse kasvust. Tootmisnõupidamine uuris üksikasjalikult tekkinud olukorda.

Selleks kõigepealt võrreldi 1962.a. jaanuarikuus valamisjaoskonna kaubatoodangu lattu vormistamise vastavust tükitöö lehtedega ja kuu alguse ja lõpu lõpetamata toodangu inventuuri seise.

Analüüsi tulemusena selgus, et kuue koopereeritava positsiooni osas oli 4o,893 tonnine puudujääk valmistoodete osas. Samal ajal jaoskonnas maksti töölistele akteerimata praagi arvel ca 391.71 rbl. Et vältida ebaõiget kõlbuliku malmivalu aruannet, töötati välja uus metoodika valu aruande koostamiseks.

Valamisjaoskonna töö parandamiseks otsustati teha meistrite ümberpaigutus. Samal ajal vahetusmeistritelt nõuti, et nad jälgiksid pidevalt seadmete korrashoidu. Ühtlasi nõuti, et valamisjaoskonnas valmistatavad mudelid varustatakse jooniste numbritega jne.[1)]

Vaatamata sellele, et valamisjaoskonna tööd arutati tehase parteibürool, jaoskonnas ja alalisel tootmisnõupidamisel, erilist edu jaoskonna töös märgata mõnda aega ei olnud. Vahepeal olukord mõnevõrra küll veidi paranes, kuid seoses endise tehase "Pioneeri" liitmisega muutus asi veelgi halvemaks. 1965.a. langes tehase "Ilmarine" üldisest praagist ca 55 % valamisjaoskonnale.

---

1) Tehase "Ilmarine" TN prot. nr. 3 2o.III 1962.a.

praagist ca 55 % valamisjaoskonnale.

Mis on siis selle põhjuseks? Üheks kõige suuremaks põhjuseks autori arvates on kaadri voolavus. Valamisjaoskonnas ei ole püsivat kaadrit. Kaadri voolavus on aga tingitud esiteks töötingimuste ebasoodsatest teguritest ja teiseks distsipliini nõudest. Nii esimesel kui ka teisel juhul lahkuvad jaoskonnast n.n. "napsuvennad" ja "pika rubla" tagaajajad.

Kaadri pidev voolamine avaldab suurt mõju tootmisele, eriti aga toodangu kvaliteedile.

Üheks küllaltki teravaks probleemiks tehases "Ilmarine" oli töö rütmilisus ja varustamine. Juba 1962.a. märkis tootmisnõupidamisel kommunist F. Angelstok, et " m e i e p l a a n i d e i o l e p ü s i v a d , et tead aasta ette missuguseid materjale ja missugustes kogustes on vaja".[1]

Töõstuse juhtimist raskendas asjaolu, et kõrgemalseisvad organid sageli põhjendamatult muutsid tootmisplaane. See tekitas närvilisuse õhkkonna ettevõtte juhtimisel. Osaliselt põhjustas seda ka katlaehitustehaste tellimuste hilinemine ja asjaolu, et tehases ei teata, missuguseid uusi katlaid projekteeritakse vastavates uurimisinstituutides ja projekteerimisorganisatsioonides. See aga viitab tehase nõrgale sidele nimetatud asutustega.

Plaani sagedased muutused tehases seitseaastaku jooksul, samuti ka üksikute aastate lõikes olid tingitud direktiiv-

---

1) Tehase "Ilmarine" TN prot.Nr.2, 17.I 1962.a.

organitest. Nii näiteks vaatamata sellele, et tehas hakkas varakult tegelema 1964.a. plaaniga, siis ENSV RMN Masinaehituse Valitsuses ei oldud selle tööga valmis saadud isegi vahetult aasta algusekski.

Planeerimise puudustest ei olnud vaba ka tehas ise.

Nii tõstis ühel tootmisnõupidamisel automaatika jaoskonna vanemmeister sm. B. Ruven üles küsimuse, mis puudutab tehasesisest planeerimist ja nimelt, et tootmisse võetakse tooteid, milledel puuduvad komplekteeritavad osad. See muidugi takistas tehase normaalset tööd. Selle tagajärjel tuli hiljem teha paratamatult ü l e t u n d e ja tormamise tõttu langes toote kvaliteet.[1)]

Tootmisnõupidamistel kuulati regulaarselt tehase direktori O. Raua ettekandeid tehase "Ilmarine" tegevusest ja vajaduse korral nõuti direktorilt, et ta võtaks kasutusele kõik abinõud tehase töö rütmilisuse ja kaubatoodangu väljalaske jne. parandamiseks.

Nagu näeme, tootmisnõupidamistel töötajad esitasid väärtuslikke algatusi tootmise parandamiseks, ja kritiseerisid teravalt olemasolevaid puudusi. Tootmisnõupidamised olid üheks oluliseks vormiks töötajate kaasatõmbamiseks tootmise juhtimisele.

Paratamatult kerkib üles küsimus, millised on tootmisnõupidamiste perspektiivid?

---

1) Tehase "Ilmarine" TN prot. nr.2., 25.II 1965.a.

Need perspektiivid määrati kindlaks NLKP XXIII kongressi direktiividega. Vastavalt direktiividele tuleb laiendada tootmise demokraatlikke aluseid ja suurendada tootmiskollektiivide osa ettevõtte juhtimises.[1] Sest praegused rahvamajanduse arendamise tingimused esitavad tootmiskollektiividele suuri nõudmisi ja kohustavad pidama võitlust formaalse administreerimise vastu. Ja samal ajal ka tootmisnõupidamised peavad aitama igas töötajas kasvatada kommunistlikku töössesuhtumist, püüdlust suhtuda rahva varasse heaperemehelikult, tugevdada tootmis- ja riiklikku distsipliini.

Järelikult tootmisnõupidamisi ootab ees endiselt laia ja avar tegevuspõld.

3. Leiutus- ja ratsionaliseerimistegevus töötajate tehnilise mõtte edasiarendajana.

Edasi peatuksime veel ühel töötajate massilisel organiseerimisvormil, nimelt leiutus- ja ratsionaliseerimistegevusel. Kuigi see vorm ei ole uus, on tal siiski vaadeldaval perioodil erakordselt suur tähtsus tehnilise progressi elluviimisel.

Hästi oli ratsionaliseerimistegevus organiseeritud tehases "Ilmarine". Tehas korraldas 1959.a. 2 teoreetilist konverentsi ratsionaliseerijatele, millest võttis osa 102 töö-

---

1) NLKP XXIII kongressi direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta (1966-1970) plaani kohta, "Rahva Hääl" nr. 83, 1966.

tajat.

Konverentsid lõid puhkele töötajate loomingulise initsiatiivi. Sama aasta I p.-a. tehtud ettepanekud andsid säästu 747 900 rbl. Ainuüksi konstruktorite A. Tali ja V. Teearu ettepanekud andsid säästu 280 000 rbl. aastas.[1)]

Tehase ratsionaliseerijate abil mehhaniseeriti tootmisprotsessid valamisjaoskonna väikeste vormimismasinate ruumis ja lasti käiku 32 m rullteed. Mehaanikajaoskonnas juurutati tootmisse korpuste ja kaante vooluliin ning lendteradega keermestamine.

Ratsionaliseerijate poolt säästeti 1963.aasta jooksul 148 030,56 rbl. Üldse esitati tehases 257 ettepanekut, neist töösse juurutati 219 ettepanekut.[2)]

Töötajate tehnilise mõtte arengu hoog ei langenud ka 1964.a.

Üheks suuremaks ürituseks oli tehase automaatikajaoskonna mehhaniseeritud galvaaniliste pinnakatete vooluliini valmistamine ja juurutamine. See vooluliin on ainulaadne NSV Liidus. Vooluliini elektrilise osa konstrueeris tehase töötaja sm. Pärn ja mehaanilise osa sm-d Kiviku ja Teinveld.

Leiutis- ja ratsionaliseerimistegevusest võttis sel aastal osa 163 töötajat. Kokku esitati 1964.a. tehase töötajate poolt 271 ettepanekut, millest juurutati 248 ettepanekut, mis andis säästu 217,7 tuh.rubla.[3)]

---

1) EKPA, f.5, nim. 42, sü 21, lk. 119.
2) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr. 2., 20.I 1964.a.
3) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr. 5., 21.I 1965.a.

Vabrikus "Marat" toimusid regulaarselt ratsionaliseerijate päevad. Nendel päevadel analüüsiti tehtud tööd ja püstitati uusi ülesandeid.

Kuna ratsionaliseerimistegevus oli väga ulatuslik, siis vaatleme veel vaid üksikuid näiteid sellelt alalt. Näiteks Ehitustrusti Puidutöötlemise Tehase mehaanik sm. R. Lepik tegi ettepaneku valmistada puidujäätmetest soojusisolatsiooni plaate ehitajatele. Tehase "Estoplast" konstruktor sm. A. Kärt tegi ratsionaliseerimise ettepaneku, milles üksnes elektrilüliti klemmijätku konstruktsiooni muutmist käsitlev uuendus annab riigile aastas ligi 164 ooo rbl. säästu.[1)]

Suure algatuse tegi seitseaastaku algul kommunist G. Lagutin. Ta otsustas teha 1959.a. niipalju ratsionaliseerimise ettepanekuid, et nende juurutamisest saadav sääst moodustaks tema aastase töötasu. EKP Kalinini Rajoonikomitee büroo kiitis selle algatuse HEAKS ja pöördus rajooni kõigi tööstus-, transpordi- ja ehitusorganisatsioonide poole üleskutsega järgneda "Volta" suurte masinate tsehhi inseneri sm. Lagutini algatusele ja võtta endale kohustusi täiustada ratsionaliseerimise ettepanekute teel tehnoloogiat, parandada seadmete tööd ja tõsta tööviljakust.

Rajoonis laienes ratsionaliseerimise liikumine G. Lagutini algatusel.

Ainuüksi vabriku "Punane Koit" ratsionaliseerijad tegid 1959.a. 2 kuu jooksul 8 ettepanekut, mis andis üle

1) "Õhtuleht" nr. 248, 1960.

14o ooo rbl. kokkuhoidu.[1]

Masinaehitajad lubasid 1959.a. jooksul juurutada 28o ratsionaliseerimise ettepanekut, mis annaks säästu üle 1 miljoni rubla.

Juba 1.maiks 1959.a. oli säästu alal võetud kohustused täidetud. Üldse esitati aasta jooksul 325 ettepanekut, millest tootmisse juurutati üle 26o ettepaneku.[2]

"Eesti Kaabli" ratsionaliseerijad tegid 1959.a. I poolel 67 ratsionaliseerimise ettepanekut. Tootmisse rakendati 55 ettepanekut, mis andis säästu 235 ooo rbl. aastas.[3]

Ekskavaatoritehases esitati üle 14o ettepaneku, kusjuures neist rakendati tootmisse 8o, tingliku säästuga 73o ooo rbl.

1959.a. I poolel esitati tallinlaste poolt 5395 ratsionaliseerimise ettepanekut, tootmisse juurutati 3656 ettepanekut.[4]

Huvitav on märkida, et Kalinini rajoonis tehti samapalju ettepanekuid, kui Kesk- ja Merera joonis kokku.[5] Põhjust ei tule kaugelt otsida, selleks oli G. Lagutini algatuse propageerimine ja laialdane juurutamine, mis andis häid tulemusi ja oli väärikaks sissejuhatuseks

---

1) TLK TO, T. 5, lk. 29.
2) TLK TO, T.3, lk. 64.
3) Sama, lk. 67.
4) TLK TO., T.3, lk. 65.
5) Sama, lk. 73.

seitseaastaku ennetähtaegseks täitmiseks.

Kahjuks aga peab märkima, et üleskutse algataja G. Lagutin, ei tulnud oma lubadusega toime. Ikka veel meie tegevuses esines paraaditsemist, suuri sõnu üleskutsete esitamisel, aga töötulemused olid nigelad. Partei on korduvalt astunud sellise kahjuliku paraaditsemise vastu välja ja ka antud juhul oleks tulnud sellest omal ajal rääkida kõva häälega, kuid tol perioodil me lihtsalt vaikime niisugustest häbiväärsetest faktidest. Iga kommunist peab meeles pidama, kui andsid sõna, siis ka täida ja ületa.

Suur tööhoog aga jätkus järgnevatel aastatel. Sellest annab tunnistust alljärgnev tabel.

Leiutiste ja ratsionaliseerimise ettepanekute juututamine Tallinnas a. 1958-1963[1)]

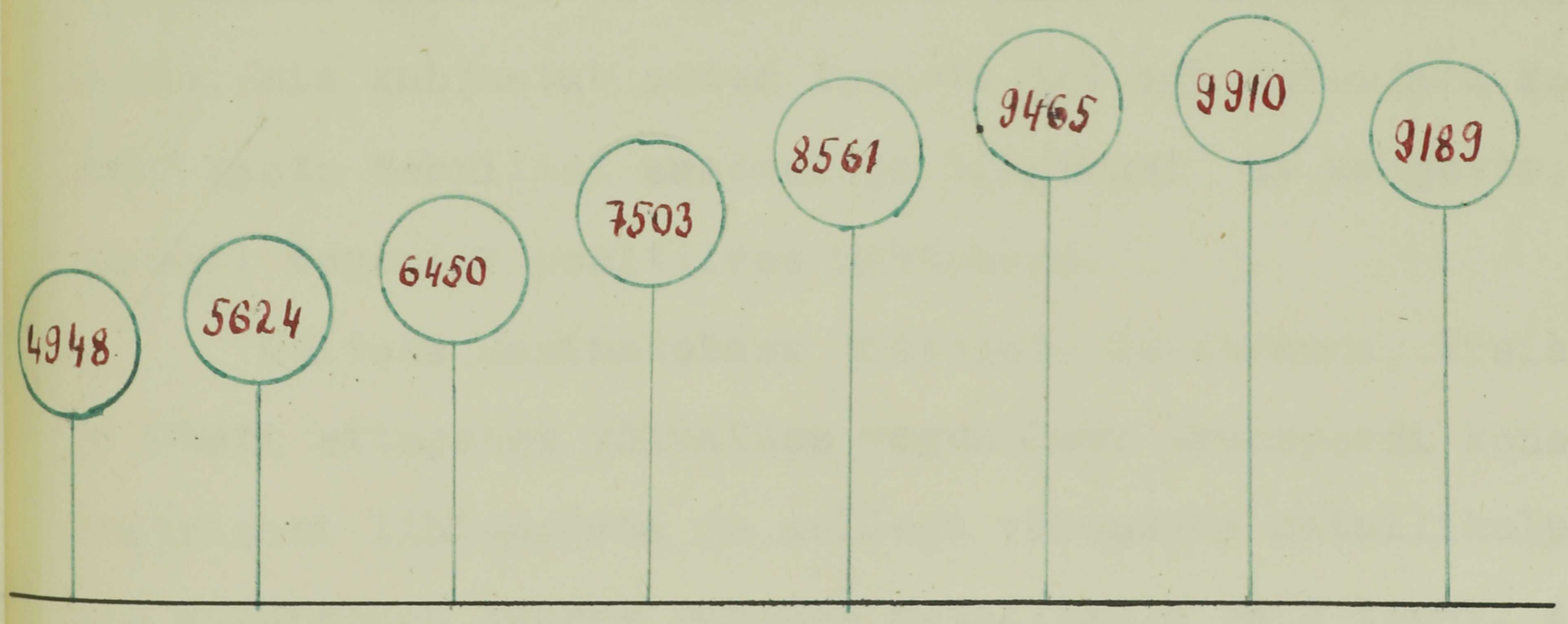
	1958	1959	196o	1961	1962	1963	1964	1965
Esitatud ettepanekute arv	1o454	12215	13677	15585	16772	1743o	18342	17624
Vastu võetud	9729	1o715	11865	13616	14999	15342	159o7	15262
Juurutatud	692o	8o7o	9351	1o713	12o8o	12374	1351o	1328o
Sääst ettepanekutest aasta peale arvestatult (tuh.rbl.)	2573	2993	3624	3941	6536	6683	8979o	7526

1) Tallinna majanduse ja kultuuri areng a.1958-1965.

Kui võrrelda ratsionaliseerimise ettepanekute arvu kasvu 1958.a., siis 1965.aastal kasvas see 167 %-le, ettepanekute juurutamine 61 %-lt 1958.a. 87 %-le 1965.a., ettepanekutest saadav sääst aga ca 3 korda. Samal ajal peab märkima, et võrreldes eelmise aastaga on tagasiminek nii ettepanekute arvus kui ka teistes näitajates. Ilmselt tundub, et meie oma küllaltki kõrge tehnilise taseme juures enam selliseid suuri ratsionaliseerimise ettepanekuid teha ei saa, sama on kehtiv ka aruvulise näitaja osas.

Mis puutub leiutajate ja ratsionaliseerijate arvu, siis selle kasvust annab ülevaate alljärgnev diagramm.

Leiutajate ja ratsionaliseerijate arvu kasv a. 1958-1963.

Seega leiutajate ja ratsionaliseerijate arv kasvas pidevas tõusujoones väljaarvatud seitseaastaku viimasel aastal. Kasvu üldine tõusujoon näitab töötajate elavat huvi

leiutis- ja ratsionaliseerimistegevuse vastu, mis on aga nende loova tehnilise mõtte edasiarendaja.

Suur töö tehti ära ratsionaliseerijate abistamisel M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehases. Selleks loodi tsehhi nr. 1 ühiskondlik konstruktorite büroo, mis alustas tegevust 1961.a. Bürood hakkas juhatama vaneminsener sm. G. Astašev. Tsehhi ühiskondlik konstrueerimisbüroo töötas välja automaatse kontrollsüsteemi, automatiseeriti õhu kõrvaldamine alaldite detailide pooridest.Büroo liikmed aitasid valida välja konstruktsioonide optimaalsemaid lahendusi, ja vilunud töölised aga viisid novaatorite ettepanekud kiiresti ellu.[1)]

Leiutajate ja ratsionalisaatorite tegevus aitab väga palju kaasa ettevõtte majanduslike näitajate parandamisele. Üheks selliseks komponendiks on materjalide säästmine ehk kokkuhoid. Muidugi ei saa lubada säärast materjalide kokkuhoidu, mis kahjustab antud toodet. Kui aga materjali kokkuhoid toote tehnilisi omadusi ja tingimusi ei kahjusta, siis on meil tegemist positiivse nähtusega.

Näiteks Masinatehase töötajate Seestranna, Treiali ja Üksti ettepanek võimaldas vagunelamu transpordi konstruktsiooni lihtsustada ja sellega vähendada metallikulu. Iga vagunelamu juures vähenes metallikulu ca 2 tonni. Aastane sääst aga oli ligi 3oo tonni. Lisaks sellele vähenesid mitmesuguste detailide ja sõlmede vajadus. See aga tähendas omakorda töömahukuse vähenemist ja tööjõudluse suu-

---

1) Andmed saadud M.I.Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehasest

renemist.[1]

Või teise näitena tooksin samast tehasest kahe-elektroodilise keevitusagregaadi konstrueerimise. Selle agregaadi abil hakati keevitama vagunelamute seinapaneele. Selle meetluse rakendamisel saadakse säästu 34 9oo rubla aastas. Ebameeldivast neetimisest vabanes teisele tööle 18 töölist.[2]

Ekskavaatoritehases ainuüksi seitseaastaku viimasel aastal juurutati tootmisse eesrindlikke töömeetode, uusi instrumente ja seadeldisi, mis andsid 57 tuh.rubla suuruses tingsäästu.[3]

Seitseaastaku lõpu eel võttis ratsionaliseerimistegevusest Kalinini rajoonis osa üle 3ooo töötaja. Ratsionaliseerijate abiga saavutatud majanduslik efekt väljendub küllaltki soliidses rahasummas - 2 8oo ooo rbl. näol.[4]

Tehnilistes komisjonides töötas ühiskondlikel alustel üle 5 tuhande inimese.[5] Tuhanded insenerid, tehnikud ja töölised võtsid aktiivselt osa Insener-Tehnilise Ühingu ja Üleliidulise Leiutajate ja Ratsionalisaatorite Ühingu tööst.

Suurt tööd teeb EKP Tallinna Linnakomitee juures asuv Tallinna Novaatorite Nõukogu (esimees R. Metsar , NLKP XXIII kongressi delegaat ja EKP Kk liige, masinatehase töömees.) Novaatorite Nõukogu eesmärgiks ei ole

1) Andmed saadud Masinatehase parteikomiteest.
2) Sama.
3) TLK JA, T.1, lk. 9-1o.
4) Andmed saadud EKP Kalinini RK Tööstusosakonnast.
5) TLK JA, T. 1, lk.12.
6) TLK JA, T.1, lk.9.

mitte selle alase töö juhtimine linnas, vaid kõige uue ja hea võimalikult kiire rakendamine tootmisse. Seega novaatorite nõukogu eesmärgiks on tootmisnovaatorite poolt loodud kõige uue ja väärtusliku propageerimine tööstusettevõtetes. Tallinna novaatorite nõukogu ei piirdu tehniliste uuenduste propageerimisega ainult Tallinna tööstusettevõtetes, vaid teeb seda ka vabariigi teistes linnades (Tartu jm.). Novaatorite nõukogu on omandanud kindla koha pealinna novaatorite hulgas, tema soovitused ja ettepanekud on alati teretulnud ja hinnatud, sest ei propageeritud ja juurutatud mitte üksnes oma, vaid ka Moskva, Leningradi, Kiievi jt. linnade tööstusettevõtete paremaid saavutusi (vibreerimiskindlad terad, mitmesugused freesid, vahetatavad plaatidega terad jne.)[1]

Töö toimus põhiliselt tööliste kaudu tööliste hulgas. Kui alguses oli Tallinna tehastes 1 novaatorite nõukogu, siis seitseaastaku lõpul oli juba 2o nõukogu.

Tuleb märkida, et Tallinna töötajad on saavutanud leiutamise ja ratsionaliseerimise töös suuri edusamme. Nii on omistatud ENSV teenelise leiutaja nimetus sm-tele Hoyerile (tehasest "Volta"), Viirokile ja Krausele (Ekskavaatoriteha-sest).

Vabariigi teenelise ratsionaliseerija nimetuse on pälvinud sm-d Liblik (Masinatehas), Sutt, Punasalu jt.

---

1) TLK JA, T.1, lk.9.

See on suur tunnustus Tallinna leiutajatele ja ratsionaliseerijatele.

Pealinna leiutajaid ja ratsionaliseerijaid ootavad aga viisaastakul ees uued suured ülesanded, sest alati on seadmete ja masinate juures midagi seada ja kohendada, sest ükski täiuslik seade ei ole kunagi nii täiuslik, et loova tehnilise mõttega töömees ei leia seal enam midagi täiendada.

4. Töö teaduslikust organiseerimisest ja normeerimisest.

Kommunismi ehitamise perioodil kasvavad pidevalt nõudmised töö organiseerimise suhtes. "Uus tehnika ja tööpäeva lühendamine nõuavad üleminekut t ö ö o r g a n i s e e r i m i s e k õ r g e m a l e a s t m e l e. Tehnilist progressi ja tootmise paremat organiseerimist tuleb ettevõttes täielikult ära kasutada tööviljakuse tõstmiseks ja toodangu omahinna alandamiseks. Selleks on tarvis , et tööviljakuse kasvutempo oleks kiirem kui töötasu kasvutempo, selleks on tarvis täiustada töö organiseerimist, vältida tööaja kadusid, juurutada isemajandamist kõigisse tootmislülidesse".[1] Need on ülesanded, mida partei seadis rahva ette töö organiseerimise osas.

Meie ettevõtted Tallinnas täienevad iga aasta pide-

---

1) NLKP Programm, lk. 69-70

valt uue tehnikaga, kuid töö organiseerimise puudustest tingituna ei kasutata uut tehnikat igakord täielikult.

Teatavasti töö teadusliku organiseerimise all tuleb mõista organisatsioonilisteе, tehniliste ja sanitaarhügieeniliste ürituste kogu, mis kindlustab kõige otstarbekama töövaja, iga kollektiivi liikme loomingulise võimete ja tootmisvõimaluste täielikku kasutamise, raske käsitsitöö ja tootmiskeskkonna ebasoodsate tegurite kõrvaldamise.

Töö teaduslik organiseerimine tugineb teaduslikult põhjendatud töönormidel ja seetõttu vaatlemegi neid teineteisega tihedalt seotud küsimusi antud juhul koos.

Tehases "Ilmarine" moodustati esimesena vabariigis töö organiseerimiseks teaduslikel alustel vastav laboratoorium, milline kohe oma tegevuse alguses 1965.a. kevadel alustas tööd järgmistes põhisuundades:

1) Määrati kindlaks analüüsi suunad 1965.aastaks.

2) Teostati töökohtadel töö organiseerimise analüüs ja töötati vastavad materjalid läbi.

3) Töötati välja töö teadusliku organiseerimise plaanid (sepa jaoskonnas).

4) Asuti väljatöötatud plaanide juurutamisele.

Tehases "Ilmarine" oli tootmisprotsessis üheks kitsaskohaks sepajaoskond.

Nagu vaatlusandmed näitasid, tulid sepad tööle

15-2o minutit enne vahetuse algust ja hakkasid kütma oma ahje. Vaatamata sellele, ahjude temperatuur ei tõusnud vahetuse alguseks vajalikule tasemele. Sepad kaotasid ahjude soojendamiseks tööajast 2o-55 minutit.

Rea vaatlustega selgus tööaja kadu järgmiselt:

Vaatluse aeg	Töölise nimi Gromolov	Kriivel	Rohtlaan	Kokku
29.o3.65	45 min.	43.min.	28 min.	116 min.
31.o3.65	57 min.	44 min.	23 min.	124 min.
o6.o4.65	52 min.	3o min.	-	82 min.
o7.o4.65	35 min.	27 min.	14 min.	76 min.
			Kokku:	398 min.

Seega keskmiselt kaotati aega:

398 : 11 = 36,2 min.

Kui võtta arvesse sulatamise aega (17 min.), siis saame ühe sepa keskmise tööajakao (min.)

36,2 - 17 = 19,2 (min.) = o,32 (inimtundi)

Viie sepa aastane tööajakadu oli

o,32 x 5 x 25,6 x 12 = 492 (inimtundi)

Ühe inimtunni maksumus tehases "Ilmarine" oli o,95 rbl. Milline oleks siin ökonoomia:

4,92 x o,95 = 467,4 rubla.

Nende ajakadude likvideerimine võimaldab tõsta tööviljakust

$$\frac{19,2 \times 1oo}{48o} = 4,o\ \%$$

See ei olnud antud jaoskonnas ainukene tööaja kaotus.

Vaatlus näitas, et töölistel kulus tööjooniste järel käimiseks keskmiselt 1,9 minutit, materjali toomiseks kulus keskmiselt 4,7 minutit ja ootamiseks 1,7 minutit.

Seega nende peaaegu vaevalt märgatavate toimingute tagajärjel kaotati aega vahetuses

1,9 + 4,7 + 1,7 = 8,3 (minutit)

Aastane ajakaotus aga moodustas 223 tundi. Nende likvideerimine aga võimaldab tõsta tööviljakust 1,73 %.

Ka tööriistade parandamisele ja otsimisele kulutasid töölised aega 4,7 minutit. Ka see tõi endaga kaasa küllaltki suure ajakao aastas ($\frac{4,7 \times 6}{60} \times 269 = 127$ tundi). Selle likvideerimisega oli võimalik tõsta tööviljakust 0,98 %.

Jaoskonna tehnoloogilise liini analüüs näitas, et ka siin on olemas võimalusi töö paremaks organiseerimiseks. Kui ennem toodi toormaterjal kohale elektrikäruga 170 m kauguselt, siis nüüd organiseeriti toormaterjali andmist ettevalmistustsehhist rulliktee abil. Selline töö ümberkorraldus andis antud veomahu juures ajaökonoomiat 54 tundi ja võimaldas tõsta tööviljakust 2,9 %.

Töö teadusliku uurimise laboratoorium uurides igakülgselt olukorda, tegi ettepaneku - organiseerida sepajaoskonnas töö ümber aastail 1965 - 1966.

Selleks tehti rida olulisi ettepanekuid nagu kütja

ametikoha moodustamine, tööriistade ja detailide otstarbekas paigutamine jne.

Sellise töö organiseerimise radikaalse ümberkorraldamisega saavutatud efekt ei olnud väike. Ainuüksi tööviljakus kasvas selle tulemusena 2o,5 %. Tinglik aastane ökonoomia on 2229,66 rbl., kui aga arvestada ettepaneku juurutamiseks kuluvad summad (113,o rbl.) maha, siis ökonoomia oleks 2116,66 rbl.[1)]

Töö teaduslikust organiseerimisest võtavad aktiivselt osa töölised. Nii näiteks sepajaoskonna töölised võtsid 1965.a. aprillis seoses jaoskonna töö teadusliku uurimise plaaniga endale alljärgnevad sotsialistlikud kohustused:

1) Aktiivselt aidata kaasa töö teadusliku uurimise laboratooriumi plaanide juurutamisele jaoskonnas.
2) Hoida eeskujulikus korras seadmed ja töökohad.
3) Töö teadusliku uurimise laboratooriumi plaanide juurutamisel oma töökohas tõsta tööviljakust 1965.a. 1o,3 % ja 1966.a. 2o,5 % võrreldes 1964. aastaga.
4) Alandada töömahukust meie poolt valmistatud detailidelt 1965.a. 9,3 % ja 1966.a. 7,7 %.
5) Rakendades kogu oma jõupingutused tootmisülesannete täitmisele, meie kogu aeg laiendame oma poliitilist ja kultuurilist silmaringi, tõstame kvalifikatsiooni.[2)]

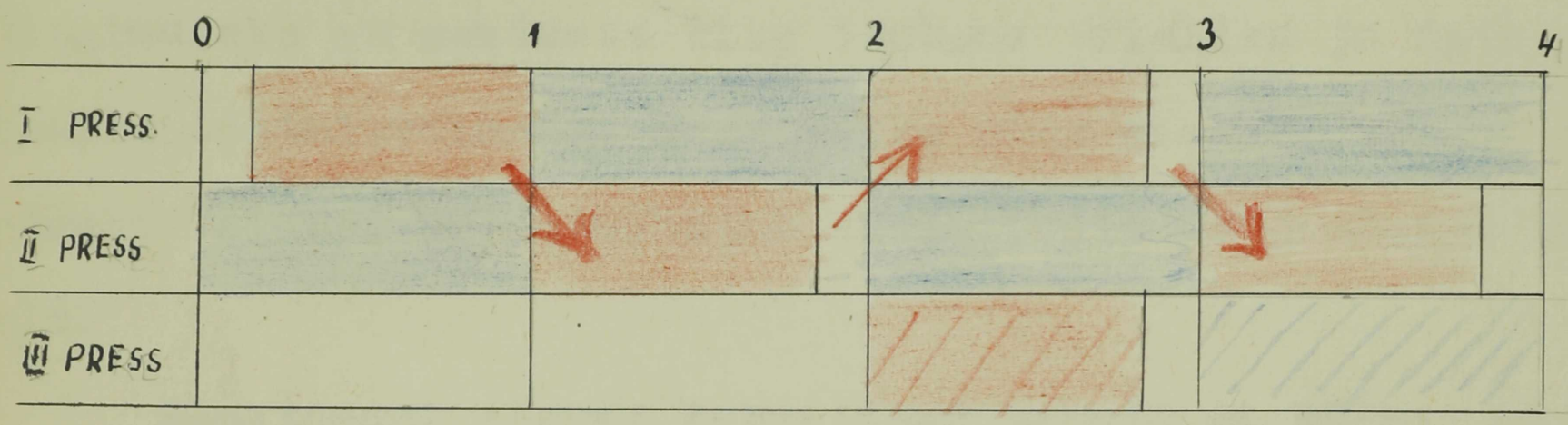
---

1) "Ilmarine" TTUL, toimik "Sepajaoskond".
2) Samas, lk. 15.

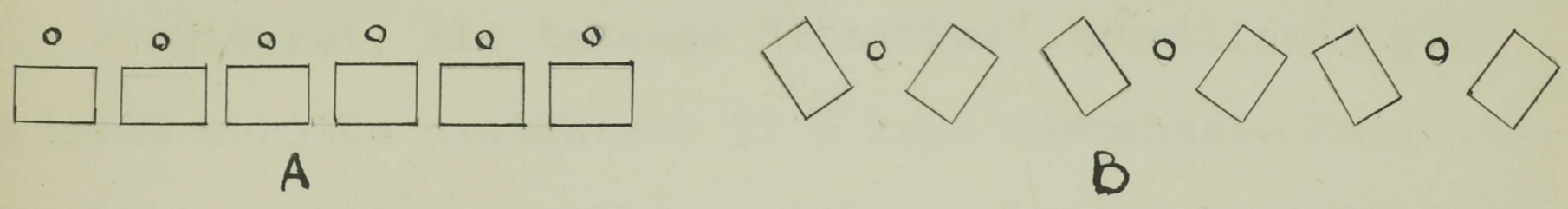
Vastavalt tehases väljatöötatud plaanidele, toimub eelpool toodud ettepanekute elluviimine edukalt. Juba on tootmisse juurutatud 5o % ettenähtud üritustest.

Töö teadusliku uurimise laboratoorium uuris veel näiteks automaatika tsehhis probleemi, kas on võimalik panna presse tööle paaris nii, et neid saaks teenindada üks inimene. Pressid asusid algul ühes rivis (joon. A).

Teoreetiliselt leiti, et tootmistsükkel võimaldab antud ülesannet lahendada (vt. skeemi)

Järelikult tuleb muuta presside asetust selliselt, mis võimaldab töölisel tekkinud vaheajal asuda teise pressi juures tööle.

Kõige optimaalsemaks asetuseks osutus presside asetus 65° nurga all, milline võimaldab töölisel minimaalse aja- ja jõukuluga asuda naaberpressi juures tööle.

Sellise paigutuse (B) puhul ühe paari rakendamisel on võimalik paigutada teisele tööle 3 inimest vahetuses ja 9 inimest ööpäevas, keda nüüd võidakse rakendada palju otsustavamatel töölõikudel.

See küpsenud mõte viiakse lähemal ajal ellu.

Töö teadusliku organiseerimise plaanide tähtsamaks tingimuseks on seadmete ning töökoha täieliku ja ratsionaalse tootmisvõimsuse kasutamise ning eesrindlike töökogemuste alusel väljatöötatud tehniliselt põhjendatud normid.

Sepatöödel olevad tehnilised normid ei kõlba, sest olemasolevad on ettenähtud raskete detailide sepistamiseks, sest tehases valmistatavate detailide kaal on tunduvalt väiksem.

Reas teistes jaoskondades (keevitus-katelsepa, ettevalmistus-montaaži jaoskonnas) oli kõrge normitäitmise protsent tingitud sellest, et nendes jaoskondades tegeldi väga vähe vananenud normide redigeerimisega ning juba tehniliselt põhjendatud normide juurutamisega.

Seoses uuele töötasusüsteemile ja lühendatud tööpäevale üleminekul, oli tehases "Ilmarine" tehniliselt põhjendatud normide osatähtsus 51 % kogu töömahust. Kuid 1964.a. tehniliste normide osatähtsus tehases langes kuni 37,5 %.

Mis oli selle põhjuseks? Tehniliselt põhjendatud normide osatähtsuse langus oli tingitud sellest, et aja jooksul võeti tootmisest maha tooteid, milledel oli suur erikaal tehniliselt põhjendatud norme. Uued tooted olid aga antud tootmisse tehniliselt põhjendamata normidega.

Normide koguarv oli tehases päris suur - 13 149 normi, sellest abijaoskondades 2357 normi, neist tehniliselt põhjendatud norme oli põhijaoskondades 2284 tk. ehk 17,4 % normide üldarvust.[1)]

1965.a. olukord mõnevõrra küll paranes, sest tehniliselt põhjendatud normide osatähtsus kasvas juba 43 % kogu töömahust, kuid see üldiseks rahuloluks põhjust veel ei anna.

Tuleb aga märkida, et tehases "Ilmarine" ühiskondlik normeerimisbüroo ei etenda veel seda osa, mida ta peaks lahendama tootmise kitsaskohtade väljaselgitamisel.

Tunduvalt paremini on organiseeritud ühiskondliku normeerimisbüroo tegevus tehases "Eesti Kaabel". Nagu esimesed töökogemused näitasid, ei saa ühiskondliku normeerimisbüroo tööd liiga väikese koosseisuga läbi viia ja samuti peaks seda tööd juhtima vastava ala spetsialist. Neid momente arvestati tehases "Eesti Kaabel" ja normeerimisbüroo töö korraldati ümber.

Kõigepealt suurendati ühiskondliku normeerimisbüroo liikmete arvu 45-le. Sellest tööst võtavad nüüd osa tööli-

---

1) Tehase "Ilmarine" TNK Prot.nr. 6, 27.mai 1964.a.

sed, tehnikud ja insenerid. Büroo juhtimiseks valiti nõukogu (8-liikmeline), kuhu kuuluvad töölised, normeerijad, toodangu kvaliteedi kontrolörid jt. alade esindajad. See nõukogu tunneb normeerimise probleeme ja oma töös toetub ta laialdasele aktiivile.

Üheks suuremaks ürituseks tehases oli grupi ühiskondlike normeerijate reis kogemuste omandamiseks vennasvabariikide kaabliettevõtetesse. Tutvunud nende sõsarkäitiste töö normeerimise ja organiseerimise probleemidega, mis avas n.ö. silmad ja näitas, et ka "Eesti Kaablis" töös on veel kasutamata reserve.

Suurt tähelepanu pööras ühiskondlik normeerimisbüroo tehases ajakadude vältimisele ja töökohtade organiseerimisele.

Ajakadude väljaselgitamiseks ja nende vältimiseks kasutati laialdaselt tööliste kaasabi tööpäeva isepildistamise näol. Vastavale blanketile kandsid töölised kõik ajakaod, mis tekkisid töö, materjali ja energia puudumise tõttu. Uhtlasi esitasid töölised omapoolseid ettepanekuid puuduste kõrvaldamiseks.

Ajakadude väljaselgitamisel uuriti tööaja kasutamist vahetuste alguses ja lõpus, mis näitas, et ajareserve leidub sealgi.

Tehase "Eesti Kaabli" ühiskondliku normeerimisbüroo tööplaanides seisid rida probleeme, millede lahendamine on otseselt seotud töö teadusliku uurimisega. Võtame näiteks valgustusprobleemi. Nagu uurimused näitasid, ei vas-

tanud töökoha valgustus nõuetele. See aga raskendab normide täitmist. Või veel probleem, millele normeerimisbüroo pöörast tähelepanu, kuna enamus operatsioone masinate taga teostatakse püstijalu töötades, siis inimesed väsivad ja selle tagajärjel tootlikkus langeb. Seepärast büroo uuris istmete kasutamise võimalust.

Kui rea ettevõtete ühiskondlikes normeerimisbüroodes tegeldakse ainult kitsaste erialaste küsimustega, siis tehase "Eesti Kaabel" ühiskondlik büroo, arvestades asjaolu, et töö normeerimine huvitab tehase kõiki töölisi, loeb oma esmaseks kohustuseks selgitada töölistele, milleks on vaja normi läbivaatamist ja millel see põhineb. Ühtlasi otsustati selgitada töölistele normeerimise aluseid.

Kõik need abinõud võimaldasid tehasel edukalt rakendada tehniliselt põhjendatud töönorme ja sammuda endise Eesti NSV RMN Masinaehituse Valitsuse ettevõtete esiridades.

Näid tulemusi on saavutatud tehases "Teras". Ühiskondlike normeerijate kaasabil vähendati toodete töömahukust 47 2oo normtunni võrra.[1]

Ühiskondliku normeerimisbüroo tööst võtavad töölised aktiivselt osa. Nii võtab ühiskondliku normeerimisbüroo tööst osa M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases 19 töötajat, Masinaehitus tehases 51 töötajat, "Ilmarises"

---

1) Andmed saadud tehasest "Teras".

2o töötajat, "Punases Koidus" 13 ja "Voltas" 63 töötajat.[1] Nagu näeme, võtab sellest tööst otseselt osa küllaltki suur arv töötajaid. Büroo arvuline koosseis sõltub sellest, milline on tehase tehniline tase, normeerimine ja milliseid mahukaid ülesandeid nad lahendavad antud töölõigus ning samuti sellest, kuidas antud ettevõtte administratsioon ja parteiorganisatsioon oskavad neid inimesi maksimaalselt rakendada ühise eesmärgi saavutamiseks.

M.I. Kalinini nimelises Elavhõbealaldite tehases tänu parteiorganisatsiooni töö mitmekesistele vormidele ja selle töö efektiivsusele tõusnud töötajate tööalane, loominguline initsiatiiv väga kõrgele. Innustatuna NLKP Kk 1963.a. novembripleenumi otsustest, palusid tehase 17o töötajat, et vaadatakse läbi tehniliselt põhjendamata madalad töönormid ja palusid neid tehase juhtkonnal parandada. Töönormide läbivaatamise algatajaks oli tööline sm. Tsarjev. Tänu sellele, tööjõu kulu tehases vähenes 32 ooo normtunni võrra.[2]

Samasugune nähtus toimus ka "Punases Koidus", Masinaehitustehases jt. pealinna tööstusettevõtetes.

Seitseaastaku ülesannete täitmisel ja laiade rahvahulkade mobiliseerimisel saavutas EKP Kalinini rajoonikomitee kõige paremaid töötulemusi.

1961.a. organiseeriti Kalinini rajoonis ühiskondlik tehnika nõukogu, mille tegevust juhtis kommunist sm. Volo-

---

1) Andmed saadud EKP Kalinini RK tööstusosakonnast.
2) TLK TO, T. 5, lk. 18.

šin. Sellesse nõukogusse kuulusid insener-tehnilised töötajad, tootmisnovaatorid, kommunistliku töö löökla-sed, töölised - kokku 31 inimest. Enamik neist olid kom-munistid ja kommunistlikud noored. Nõukogu loominguliste gruppide tehastes ja ettevõtetes olid hõlmatud ligi 3oo inimest.

Millega tegeles nõukogu ja tema sektsioonid?

Nii kontrollis tööriistade sektsioon riistamajan-dust tehases "Volta", "Ilmarine", M.I. Kalinini nimelises Elavhõbealaldite tehases ja Masinaehitustehases. Viidi läbi instrumentaallukkseppade päev, kus tulipunktis oli riistamajanduse päevaprobleeme. Propageeriti ja juuruta-ti tootmisel kõrget tööviljakust tagavaid tööriistu. Or-ganiseeriti kohtumisi tootmisnovaatoritega vennasvabarii-kidest jt. üritusi.

Tehnika nõukogu tööstusettevõtete majandusliku kaastöö komisjoni tegevust juhtis ENSV TA akadeemik I. Vaa-bel. Selle komisjoni tööst võtsid osa ökonomistid, raama-tupidajad ja ettevõtete juhid.

Komisjoni ülesandeks oli abistada RK-d tootmise aren-damisel ja selle efektiivsuse tõstmisel, tööstusettevõte-te parteiorganisatsioone aga abistada küsimustes, mis olid seotud ettevõtte majandusliku tegevuse kontrollimisega. Ühtlasi nähti ette ka majanduslike teadmiste levitamist tööstusettevõtete semina-risel, konverentsidel ja nõupidamistel.

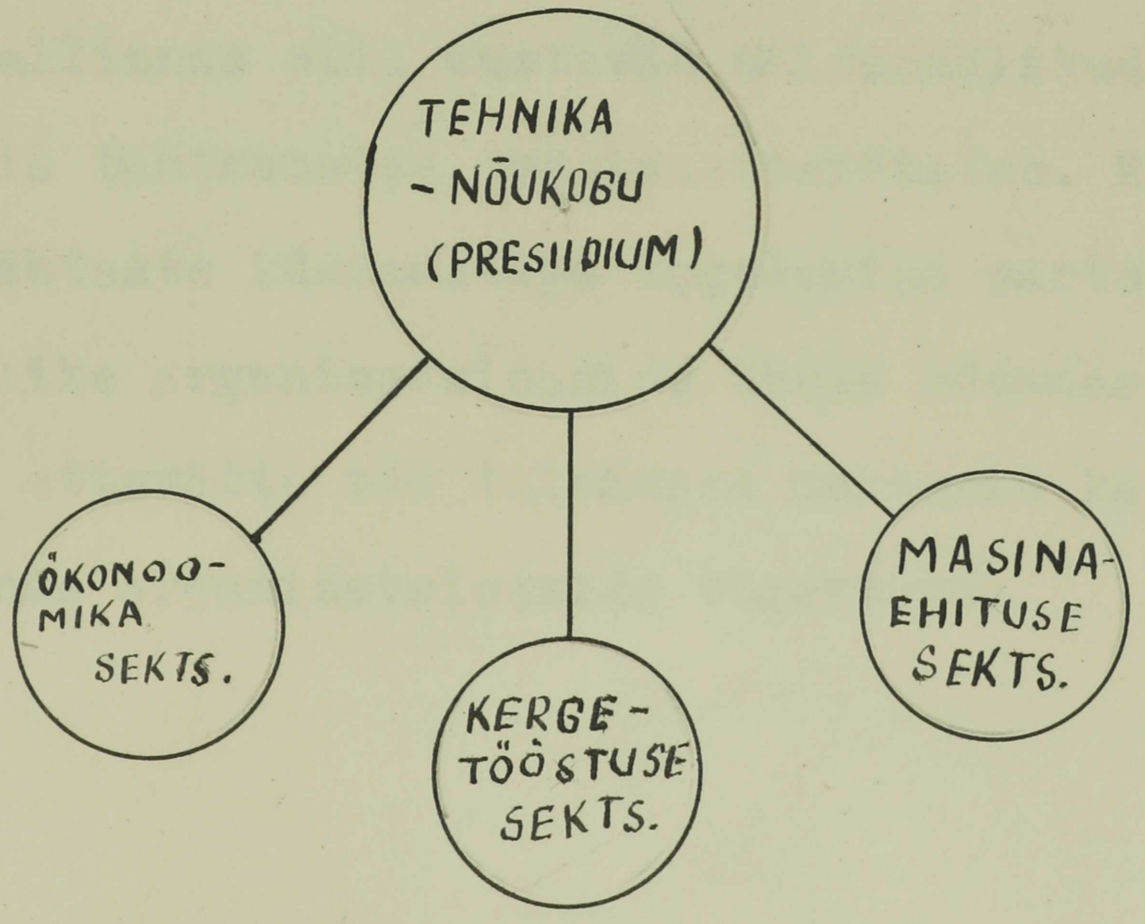
Komisjon analüüsis üksikasjalikult, miks üks või teine ettevõte ei täida tootmisplaani ja selle alusel töötati välja abinõud olukorra parandamiseks.

Tehnilise informatsiooni hõlbustamiseks loodi tehnikaalaste eesrindlike kogemuste kabinett.

Tehnika nõukogu abil viidi Kalinini rajoonis läbi rida suuri üritusi: uue tehnika-alane konverents, kommunistliku töö lööklaste kokkutulekud, arutati defektideta tootmisele ülemineku, majanduslik/KU/propagandat, valmistati ette materjale rajoonikomitee büroole ja pleenumile.

Seoses sellega, et veelgi parandada parteilist juhtimist majandusalal viidi läbi mõningaid organisatsioonilisi muutusi tehnika nõukogu struktuuris. Käesoleval ajal on selle ühiskondliku tehnika nõukogu struktuur alljärgnev:

EKP Kalinini Rajoonikomitee juures asuva ühiskondliku tehnika nõukogu struktuur.

Seega EKP Kalinini Rajoonikomitee pidas vajalikuks laiendada rajoonikomitee majanduslikku aktiivi ning andis sellele aktiivile kindla organisatsioonilise vormi, mis kõigiti soodustas loovat initsiatiivi ja süsteemikindlust töös.

Nagu näeme, hakkasid vabariigi pealinna tööstusettevõtted ja parteiorganisatsioonid seitseaastaku algaastail üsna aktiivselt tegelema majandusküsimustega. Kui vaadeldava perioodi algul oli see n.ö. juhuslikku laadi ja väljendus üksikute probleemide lahkamises, millised takistasid ettevõtete plaaniliste ülesannete lahendamist, siis seitseaastaku lõpuaastail, eriti aga peale NLKP Kk septembripleenumit majanduslik analüüs, sealhulgas töö teaduslik organiseerimine ja tehniliselt põhjendatud normeerimine saavutasid täieliku eluõiguse. Kui seitseaastaku keskel oli ainult paaris ettevõttes ühiskondlikud normeerimisbürood, siis 1965.aastaks oli ühiskondlikke büroosid loodud ainuüksi endises ENSV RMN süsteemis üle saja. Seega Tallinnas olid vastavad ühiskondlikud bürood loodud kõigis tähtsamates tööstusettevõtetes. Nagu näeme, oli nende tähtsate küsimustega tegelemine partei- ja teiste ühiskondlike organisatsioonide üheks südameasjaks, sest rajooni- ja ettevõtte töö tulemused hakkasid kajastuma otseselt nende organisatsioonide tegevuses.

5. Saraatovlaste algatuse jälgedes.

Kaasaja üheks tähtsamaks probleemiks on toodangu kvaliteet. Toodangu parema kvaliteediga on võimalik rahvamajanduse vajadusi täielikumalt ja pikema aja jooksul rahuldada. Ühtlasi ei tohi unustada seda, kus ja milleks antud toodet kasutatakse.

Teaduse ja tehnika tormiline areng, arendab edasi ka ühiskonná vajadusi. Uusi vajadusi rahuldab ainult kõrgem kvaliteet. Seega toodangu kvaliteet on muutuv. Ei ole õige toodangu kvaliteedi määramisel võtta aluseks ainult momendil kehtivat riiklikku standardit. Ka riiklik standard ei ole igavene. Küsimust võib ja peab püstitama selliselt, et toodangu kvaliteet peab olema tunduvalt parem kehtivast standardist, et kehtiv standard oleks nii öelda antud toodangu väljalaske kvaliteedi miinimuks, mitte aga maksimumiks s.o. eesmärgiks, mille poole ainult püüitakse.

Jälgides tallinlaste jõupingutusi toodangu kvaliteedi tõstmisel, näeme, et näiteks tehase "Ilmarise" töötajad juba 1962.a. pöörasid tõsist tähelepanu toodangu kvaliteedi parandamisele ja töökindluse tõstmisele. Tehase alaline tootmisnõupidamine[1] kuulas ära tehase TKO juhataja sm. Vaheri ja peakonstruktori sm. Kuurperki ettekanded ülalnimetatud küsimustes. Töötajad olid üksmeelsel seisukohal, et on vaja te-

---

1) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr. 4., 11.IX 1962.a.

hase kollektiivil tugevdada tööd väljatöötava ja väljastatava toodangu kvaliteedi parandamiseks, selle omaduste stabiilsuse ja ekspluateerimiskindluse, samuti täiuslikumate kontrollimismeetodite alal.

Et operatiivselt töötada välja vastavad abinõud kvaliteedi tõstmiseks, selleks moodustati vastav komisjon. Selle komisjoni ülesandeks oli a b i n õ u d e v ä l j a t ö ö t a m i n e n e n d e p õ h j u s t e k õ r v a l d a m i s e k s , m i s k u t s u s i d esile t o o d a n g u s p r a a g i .

Ühtlasi otsustati moodustada ja moodustati PKO juurde töökindluse uurimise grupp.

Ka teistes Tallinna tööstusettevõtetes tegeldi analoogiliste probleemidega, kuid üldiselt oli see juhuslikku laadi. Tavaliselt oli see vaid seotud rohkearvuliste reklamatsioonide arutamisega.

Toodangu kvaliteedi alal hakkasid puhuma uued tuuled 1964.a. veebruaris, kui tallinlased tutvusid ja hakkasid tootmisse juurutama saraatovlaste algatust - defektideta toodangu valmistamist.

Mida siis kujutab endast saraatovlaste algatus - defektideta toodangu valmistamise süsteem?

Peamine põhimõte seisab selles, et tegija ise peab oma töö eest vastutama. Tehnilise kontrolli osakond aga peab defektide ärahoidmiseks tegema profülaktikat.

Süsteemi põhimõtteid rakendatakse iga päev. Selle s ü s t e e m i t o o t m i s - t e h n i l i s e k s b a a s i k s on progressiivne tehnoloogia ja uus tehnika

pluss töölise südametunnistus, mis tagab igal töökohal defektideta toodangu valmistamise. S ü s t e e m i o r g a n i s a t s i o o n i l i s e k s a l u s e k s on efektiivne kontroll kvaliteedi üle alt ülesse, s.o. töölisest direktorini. See on defekti avastamise ja kõrvaldamise organisatsioon, mis asetab peavastutuse tegijale. S ü s t e e m i i d e o l o o g i l i n e a l u s on kommunistliku töösseushtumise kasvatamine.

Meistri nõusolekul esitab tööline tehnilise kontrolli osakonnale partii tooteid alles siis, kui ta ise on veendunud, et kõik on korras, s.t. tooted vastavad joonistele ja tehnilistele tingimustele.

TKO kontrolör saanud tööliselt toote partii, kontrollib kvaliteeti ettenähtud korras. Kui defekte ei leita vormistatakse partii vastuvõetuks esimesel esitamisel.

Kui tööline esitab defektidega toodangupartii, siis kontrolör annab partii valmistajale tagasi juba esimese defekti avastamisel. Edasi, l a s l o h a k a s t ö ö t a j a i s e s o r t e e r i b j a p a r a n d a b!

Toote teiskordne esitamine on võimalik ainult jaoskonna vanemmeistri loal. Kolmandaks esitamiseks peab olema juba direktori luba.

Selle tõttu ei kontrolli nüüd kontrolörid enam niivõrd detaile ja tooteid, kuivõrd tööliste tööd vahetult toodangu valmistamisel ja töötingimusi.

Kui üks tööline esitab korduvalt defektidega toodangut, püstitab TKO küsimuse antud töölise kõlblikkusest sellele

tööle. Kui tootepartii on TKO poolt tegijale tagasi tulnud, vaadatakse sellele kui erakordsele sündmusele.

See, et tööline võib toodangut esitada teistkordselt alles vanemmeistri loal, siis viimane ei jää enam ühestki defekti tekkimise juhust kõrvalvaatajaks. Seetõttu peab nüüd juba vanemmeister isiklikult koos meistri, tehnoloogi ja TKO töötajatega defekti põhjusi analüüsima ja nende kõrvaldamiseks abinõusid rakendama. Selleks tuleb välja töötada organisatsioonilis-tehnilised abinõud ja abistavad üritused, et vältida edaspidi analoogiliste defektide kordumist.

Iga praagi tekkimine tehnoloogilise protsessi rikkumise tagajärjel a r u t a t a k s e t ö ö t a j a t e g a l ä b i s a m a l p ä e v a l , o t s e t ö ö k o h a l .

Enne saraatovlaste defektideta tootmisele üleminekut viidi läbi töötajate atestatsioon. Peale vastava teoreetilise eksami sooritamist saab tööline tõendi, kus on märgitud, missugustele töödele üks või teine töötaja on lubatud.

Tõendil on kolm talongi- talongid üks, kaks ja kolm. Kui tööline esitab korduvalt defektidega detaile või kui on tegemist lõpliku praagiga, võetakse tehnilise kontrolli osakonna ettepanekul ettevõtte direktori käskkirjaga ära esimene talong. Analoogiliste juhtumite kordumisel - teine talong.

Siis meister ja vanemmeister koos ühiskondlike organisatsioonidega peavad kaaluma, kas anda niisugustele töötajatele lihtsamaid töid või suunata kvalifikatsiooni eksamile.

Kui on äravõetud talong nr. 3, siis on tööline uuesti kohustatud andma kvalifikatsiooni eksami.

Tallinlaste hulgast alustasid esimestena saraatovlaste algatuse juurutamist vabriku "Kommunaar" ja M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehase töötajad.

M.I. Kalinini nimeline tehas saatis Saraatovisse grupi spetsialiste, kelle ülesandeks oli tundmaõppida igakülgselt saraatovlaste algatust. Seejärel arutati seda tehase spetsialistide ja partei aktiiviga. Parteikomitee otsusel algas tehases laiaulatuslik selgitustöö. Vestlustega esinesid kommunistid, juhtivad töötajad, agitaatorid. Käiku rakendati kõik ideoloogilise töö vahendid (seinaleht, raadiosõlm, loosungid ja graafikud, millised juba kajastasid momendil antud toodangut, mida juba esitati esimesel esitamisel).

Töölistele organiseeriti 2o-tunnilised kursused, millised otseselt aitasid üleminekut.

Tehases läks esimeste hulgas uuele süsteemile üle pooljuht-ventiilide katsejaoskond. Kui peale üleminekut nimetatud jaoskonnas võeti vastu esimesel esitamisel 8o % toodangut, siis nüüd enam tooteid tagasi ei ei tule.[1)]

Suure organiseerimistöö tegid ära uuele süsteemile üleminekul Kontrollmõõduriistade Katsetehase raadio-elektroonika jaoskonna kommunistid. 1964.a. toimunud aruande-valimiskoosolekul seati üheks põhiülesandeks - tööliste ettevalmistamine defektideta toodangu süsteemile üleminekuks. Kom-

---

1) Andmed saadud M.I. Kalinini nim. tehase parteikomiteest.

munistud selgitasid igale töölisele, millise vastutusrikka ülesande seab uus süsteem töötajatele. Kommunistide hoole all oli ettevalmistavad õppused ja üritused. Pingelise ettevalmistustöö tulemusena töötab jaoskond saraatovlaste süsteemi järgi. Jaoskonnas valmistatavad tooted on hea kvaliteediga. Eeskujuliku kvaliteedi andmisel seisavad esireas kommunistid E. Saar, A. Rõuk, M. Smolenkov jt.[1)]

ETKVL Kaubandusliku Inventari Tehases ülemineku saraatovlaste eeskujule, seati kõigepealt korda ja koostati uus dokumentatsioon rea toodete kohta. Jooniste arvu vähendamiseks unifitseeriti detaile ja sõlmi. Mehaanikatsehhis seati sisse detailide ja sõlmede eskiiskaardid, millel on detaili joonis, tehnoloogia kirjeldus ja tööriistade loetelu.

Kuna saraatovlaste süsteemil on pearaskus inimesel, siis ei unustatud tehases ka töölisi ja teisi spetsialiste. Lisaks selgitustööle korraldati tehnilise miinimumi kursusi töölistele, insener-tehnilisele personalile aga terve loengutsükkel.

Lisaks sellele viiakse tehases läbi ületehaselisi ja tsehhide kvaliteedipäevi. Kõigi nende abinõude eesmärk on üks - defektideta toodangu valmistamine.[2)]

Tehas "Ilmarine" võttis eeskujuks defektideta toodangule ülemineku M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehases rakendatud korra. Selle tööga alustati 1964.a. septembris. "Ilmarise" spetsialistid käisid kogemuste vahetamise korras Elavhõbealaldite Tehases tutvumas saraatovlaste süsteemiga. Se-

---

1) Andmed saadud EKP Mererajooni RK tööstusosakonnast.

2) Sama.

da küsimust arutati parteibüroos, ametiühingu koosolekul, jaoskondades, dispetšeritunnis, kvaliteedipäevadel ja alalisel tootmisnõupidamisel.[1)]

Saraatovlaste süsteemi rakendamiseks seati tehases sisse ületehaselised kvaliteedipäevad neljapäeviti. Jaoskondades toimusid kvaliteedipäevad kolmapäeviti. Nendel kvaliteedipäevadel teostati kvaliteedi operatiivset kontrolli ning analüüsiti süstemaatiliselt jaoskondade tööd. Samuti anti seletusi praagi tekkimise kohta ja abinõude kasutusele võtmisest praagi likvideerimiseks. Seega analüüsiti kõiki tegureid, mis takistasid defektideta toodangu valmistamist. Mainitud abinõud annavad siis tulemusi, kui toimub pidev järelkontroll.

"Ilmarises" oli selline juhus, et mehaanikajaoskonnast esitati elektriajami detailide partiis suurel hulgal praaki. Praagi põhjustas kontrollmõõduriistade puudumine. Kohe kvaliteedipäeval analüüsiti nimetatud vahejuhtumit ja võeti kasutusele abinõud vastavate mõõduriistade valmistamiseks. Järgmisel kvaliteedipäevaks oli olukord paranenud.

Samal ajal alustasid tehase partei- ja teised ühiskondlikud organisatsioonid selgitustöö tegemist töölis-te hulgas. Töötajatele tutvustati kvaliteedi parandamise võimalusi, kontrolliti toodete konstruktsioonide täiuslikkust, tehnoloogiat, valmistusabinõude - ja seadmete tehnilist seisukorda ning samuti mõõte- ja kontrollriistade

---

1) Tehase "Ilmarine" TN materjalid.

täpsust.

Kuna tehas valmistab mitmesugust toodangut, siis üleminekut otsustati alustada elektriajamiga (tüüp 363-K -O), sest selle valmistamisest võtavad osa kõik jaoskonnad ja ligikaudu 25 % tehase töötajatest.

Suurt tähelepanu osutatakse ka alalisel tootmisnõupidamisel toodangu kvaliteedile. Tootmisnõupidamisel[1] juhitakse tähelepanu sellele, et üleminek defektideta toodangule toimus liiga aeglaselt. Tehase toodang peab saama parimaks maailmas, sest juba 1965.a. algul tehas andis ligi 13 % oma toodangust eksporti. Selleks oli vaja veelgi tugevdada tehnilisi osakondi ja tõsta ühiskondlike organisatsioonide osatähtsust ja vastutust.

Juba järgmisel tootmisnõupidamisel[2] oligi päevakorras - "Üleminek defektideta tööle."

Tehas võttis vastu kohustuse - lõpetada defektideta toodete valmistamisele üleminek 1.aprilliks 1965. Sellest kohustusest peeti kinni. Juba 25.märtsiks oli üleminek lõpetatud rea toodete osas (nagu elektriajam, normaliseeritud pihustid, gaasimasuudi põletid jne.).

Defektideta toodete valmistamisest võttis osa 54 % töötajatest ehk 76 % põhitoodanguga tegelevatest töölistest.

Kui vaadelda üleminekut jaoskondade läbilõikes, siis oli selleks ajaks pilt järgmine:

Jsk. nr. 1 - 82 %
" nr. 2 - 79 %
" nr. 3 - 67 %
" nr. 4 - 83 %

1) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr.2., 2.II 1965.a.
2) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr. 3., 25.III 1965.a.

Jõk. nr. 5 - 74 %
" nr. 6 - 15 %
" nr. 7 - 81 %
Ladu - 78 %
Transport - 63 %

Atesteeritud oli 3ol töötajat.

Mida andis saraatovlaste algatusele üleminek?

Kui eelmisel aasta oktoobris, s.o. peale üleminekut uuele süsteemile, anti lattu toodangut esimesel esitamisel 86 % ja teisel esitamisel 13,5 %, siis 1965.a. veebruaris olid need arvulised näitajad tunduvalt paremad, vastavalt 96 % ja 2,7 %. See näitab, et oli toimunud otsustav murrang toote kvaliteeti suhtumises.[1)]

Tehase kommunistide ja töötajate süda valutas kvaliteedi pärast, vaatamata sellele, et saavutati häid tagajärgi. Ei peetud normaalseks seda, et projektdokumentatsioonis esineb siiski vigu, et töölised veel alati ei pea kinni jooniste nõudmisest, ja kui vähegi võimalik, vormistakse ajutine luba kõrvalkalde kohta, sest kahju on äravisata detaili, kus on tehtud küllaltki palju tööd ja detail ise on kallis.

Asuti seisukohale, et ilma d e f e k t i d e t a t o o d a n g u l e ü l e m i n e k u l o n v a j a k e e l a t a ä r a i g a s u g u n e k õ r v a l k a l l e .[2)]

Samal ajal nõuti, et ühiskondlikud organisatsioonid

---

1) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr.3., 25.III 1965.a.
2) Samas.

peavad tugevdama selgitustööd tööliste hulgas, sest siiski leidus veel töölisi, kes ei olnud aru saanud selle süsteemi olemusest. Mehaanikajaoskonna treial sm. Jegorov rõhutas, et defektideta toodete valmistamine ei ole mitte üksi TKO küsimus, vaid kogu kollektiivi asi.[1)]

Ainuüksi Kalinini rajoonis töötab saraatovlaste meetodil 7417 inimest. Sellele süsteemile on läinud üle 13 ettevõtet rajoonis. (M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas, "Ilmarine", Masinaehitustehas, klaverivabrik "Standart", "Tegur" jt.).[2)]

Nagu näeme, haaras saraatovlaste algatus tuhendeid tallinlasi. Defektideta tootmine muutus tööliste südameasjaks. Kuid samal ajal peame nentima, et alati defektideta toodangu valmistamise püüdest üksi ei aita. Jääb siiski kehtima tõsiasi, et k v a l i t e e t s e t t o o d a n g u t s a a b v a l m i s t a d a a i n u l t k v a l i t e e t s e s t m a t e r j a l i s t. Kuna see uus liikumine haarab sadu tuhandeid meie maa töötajaid, siis pole kahtlust, et ka materjalide tootjad hakkavad andma senisest rohkem kvaliteetset toormaterjali.

Linna parteiorganisatsioonid seadsid Tallinna töötajate ette ülesande nr. 1 - s.o. t õ s t a t o o d a n g u k v a l i t e e t i, mille konkreetseks lõppeesmärgiks on toodangu kvaliteedi tõstmine maailma paremate toodete tasemele.

Tallinna töötajad alustasid oma jõupingutusi selleks,

---

1) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr. 3., 25.II 1965.a.

2) Andmed saadud EKP Kalinini RK-st tööstusosakonnast.

et tõsta toodangu taset maailma tasemele. Maailma parimate toodete taseme poole püüdlejate hulgas on tehas "Volta", M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas, tehas "Ilmarine", Masinaehitustehas, vabrik "Baltika" j.p.t. tööstusettevõtted.

Toodete kvaliteedi analüüsimine, nende võrdlemine kodumaise ja välismaise parema standardiga, vastavate abinõude väljatöötamine ja juurutamine, mis võimaldavad kvaliteeti veelgi tõsta on ülesandeks nr. 2. See Moskva ja Leningradi paremate ettevõtete algatus on saraatovlaste süsteemi loomulikuks jätkuks.

Kuid siin esineb meil veel väga palju lahtisi otsi. Palju räägitakse kvaliteedi tõstmisest maailma standardite tasemele, kavandatakse vastavaid abinõusid, samal ajal aga ei ole paljudel tööstusettevõtetel (nagu "Põhjala" jt.) maailma standardile vastavaid näidiseid ehk etaloone, millega oma tooteid võrrelda. Ilma sellise võrdluseta aga toodangut maailmatasemele ei vii.

Järelikult kerkib üles küsimus, milline siis on maailma standart, tema ofitsiaalsed nõuded, kus seda kinnitatakse ja kes seda kinnitab? Vastust aga meie ei saa ühelegi küsimusele. Ja järelikult, mis puutub maailma standardisse, siis <u>niisugust standardit ei ole olemas.</u>

Küsimust saab ja tuleb tõsta üles, kuid lähtuda aga tuleb antud momendi <u>maailma turu kvaliteedi nõuetest.</u>

Maailma standardi ei saa pidada maailma turu kvaliteedi nõudeks ja vastupidi maailma turu kvaliteeti ei saa lugeda maailma standardiks.

Olgu märgitud, et seitseaastaku lõpul kontrolliti 52 ettevõttes toodangu vastavust maailma turu kvaliteedi nõuetele. 2793 tootest vajas atesteerimist 1674. Sellest vaadati läbi 1278 toodet ning maailma turu kvaliteedi nõuetele vastas 436 toodet ehk 34 %[1)].

Tallinna toodangust vastavad maailma turu kvaliteedi nõuetele ekskavaatorid, elavhõbealaldid, õhujahutus kondensaatorid, mõned ultraheli aparaadid jne.

Reas tehastes ja ettevõtetes on pilt väga rõõmustav. Nii on M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases 11 tootest 10 maailma parimate näidiste tasemeil, Ekskavaatoritehases on need arvud 5 ja 4, V. Klementi nim. Õmblusvabrikus vastavalt 39 ja 31[2)].

Kuid ikka osa toodangut ei kannata välja kriitikat, rääkimata võrdlemisest maailma ja meie maa parimate näidistega. Selle põhjuseks on 1) toote halb ja vana konstruktsioon, 2) tootmistehnoloogia rikkumine ja 3) kasutatakse vanu materjale.

Toodangu taseme tõstmisel kerkib töötajate ette veel kolmas ülesanne, s.o. toodetele kvaliteedimärgi või kõrgema kvaliteedi märgi taotlemine. Esimesel juhul toode peab vastama maailmas olevatele parimatele standarditele, teisel juhul aga meie tooted peavad neid ületama.

---

1) Tehase "Ilmarine" TN prot.nr.3., 25.II 1965.a.

2) Andmed saadud EKP Kalinini RK-st tööstusosakonnast.

Seega püstitatud ülesanded on rasked kuid siiski Tallinna töötajatele jõukohased.

Saraatovlaste algatus defektideta toodangu valmistamiseks leiab tallinlaste hulgas väärilist vastukaja. 4o ettevõtet on selle süsteemi juurutamise põhiliselt lõpule viinud, 2o ettevõttes aga valmistutakse saraatovlaste süsteemile üleminekuks.[1)]

Selle süsteemi rakendamise üheks eeltingimuseks on kõrge tootmiskultuur. Tallinna ettevõtetes käibki juba pikemat aega võistlus töökultuuri tõstmiseks. Seni on juba 6 käitisele antud kõrge tootmiskultuuriga ettevõtte nimetus (M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas jt.). Seda nimetust taotleb veel 12 ettevõtet. (Balti Manufaktuur, Elektrijaam jt.).

Nagu näeme ülaltoodust, ettevõtete partei- ja ühiskondlikud organisatsioonid põõrasid tõsist tähelepanu toodangu kvaliteedile, saraatovlaste algatusele vigadeta toodangu valmistamise juurutamisele Tallinnas. On ju see algatus aluseks töölise moraalse ja materiaalse vastutuse tõstmisel, uue inimese kasvatamiseks praktiliste tegudega.

Selge on see, et murrang ei tule kohe, vaid inimeste visa ja sihikindla tegevuse tulemusena. Veel vilksab läbi praaktoode, mis isegi leiab tee ringlusvõrku, kuid suund on võetud sellele, et teha igaveseks lõpp praagile, mitte sõnadega vaid praktiliste tegudega.

---

1) TLK JA, T.2, lk.8.

6. Majandusalased teadmised tähelepanu orbiidis.

Ettevõtete tootmistöö tulemused sõltuvad väga palju sellest, kuidas osatakse tõsta iga töötaja materiaalset huvi tootmise efektiivsuse vastu. Seitseaastakul kahjuks ei leidnud need põhimõtted täiel määral rakendamist. Ettevõtte tegevuse majanduslikku analüüsi vaadati kui tülikasse ja formaalsesse lisakohustusse. See oli tingitud sellest, et kehtinud planeerimise korra juures oli kõrgemalseisva organisatsiooni poolt kinnitatud näitajate arv suur ning samal ajal puudulikult põhjendatud ja omavahel seostatama. Plaaninäitajaid muudeti sageli, mis veelgi süvendas ebakõla. NLKP Kk septembripleenumi (1965. a.) otsuste kaasabil saame juba nimetatud puudustest lahti.

Pleenumil rõhutati, et ettevõtete õiguste ja iseseisvuse laiendamine loob ühtlasi eeldused kõigi töötajate kaasatõmbamiseks tootmise juhtimisele, mille üheks vormiks on m a j a n d u s l i k a n a l ü ü s.

Majandusliku analüüsi küsimustega hakati Tallinna tööstusettevõtetes tõsiselt tegelema seitseaastaku lõpuaastail seoses toodangu rentaabluse küsimustega. Majanduslike küsimuste lahendamine nõudis aga teadmisi. Selles osas parteiorganisatsioonid ei jäänud töötajate ees võlglaseks. Nagu märgiti EKP Tallinna Linnakomitee V plee-

numil (3.sept. 1964.a.),[1] ei olnud Tallinnas enam ühtegi ettevõtet, kus ei õpitud ökonoomikaprobleeme.

1963/64.õppeaastal tegutses ainuüksi näiteks Kalinini rajoonis 8o ökonoomikaringi ja -seminari, 25o kommunistliku töö kooli (seal arutati ka konkreetseid ökonoomikaalaseid probleeme), 258 eesrindlike kogemuste kooli, 7 tehnilise progressi ülikooli ja rajooni tehniliste teadmiste ülikool. Selles ülikoolis õppis 198 inimest. Nende töötajate õpingud olid tihedalt seotud rajooni käitiste majandusliku analüüsiga. See avaldas positiivseid tulemusi rajooni töös, mis väljendus kujukalt selles, et rajoon oli linna rajoonidevahelises sotsialistlikus võistluses pidevalt esirinnas.[2]

Kui vaatleme ettevõtete tööd, siis siin näeme, et majanduslik analüüs hakkab pikkamööda saama eluõiguse.

Nii näiteks tehase "Ilmarine" 1961.a. kaubatoodangu plaan oli 213,o tuh.rbl. võrra suurem nomenklatuursest plaanist. Et seda vahet katta, oli vaja anda üleplaanilist toodangut nomenklatuurse plaani osas ja leida sellele toodangule tarbija.[3]

Või teine analoogiline probleem. 1964.a. veebruaris kerkis päevakorda väga terav küsimus, millega täita elektriajamite plaani vähendamise arvel tekkivat puudujääki. Kuna plaanis olnud 3600 elektriajami valmistamise osas oli tellimusi ainult 2214 elektriajami peale, siis oli ilmne, elektri-

---

1) "Õhtuleht" nr. 211, 1964.
2) TLK JA, T.2, lk-d 39-43.
3) Tehase "Ilmarine" TN materjalid.

ajami plaani tuli vähendada. Asemele tuli midagi toota. Aga mida? Asjalikult arutavad tehase töötajad tekkinud olukorda, analüüsivad mitmesuguseid majanduslikke võimalusi ja leiavad, et selle asemel võib toota tahmapuhureid. Igakülgselt kaalutakse puhurite suure hulga valmistamise võimalusi ja leitakse, et on võimalik valmistada loo puhurit kuus, millega kaetakse siis tekkiv puudujääk.[1)]

Nagu näitas tehases "Ilmarine" majanduslik analüüs, leidub tehasel suuri reserve. Üheks tootmise reserviks on tööajakadude likvideerimine. Nii kaotas tehas ainuüksi 1962.a. tööliste tööle ilmumata jäämise tagajärjel toodangut 135,o tuh.rubla ulatuses. Samuti ei koormata seadmeid. Analüüs näitas, et vahetuse jooksul 27 % tööajast seadmed ei tööta.[2)] See on aga jällegi üks tootmise reserv. Analoogilisi nähteid esineb ka teistes Tallinna tööstusettevõtetes.

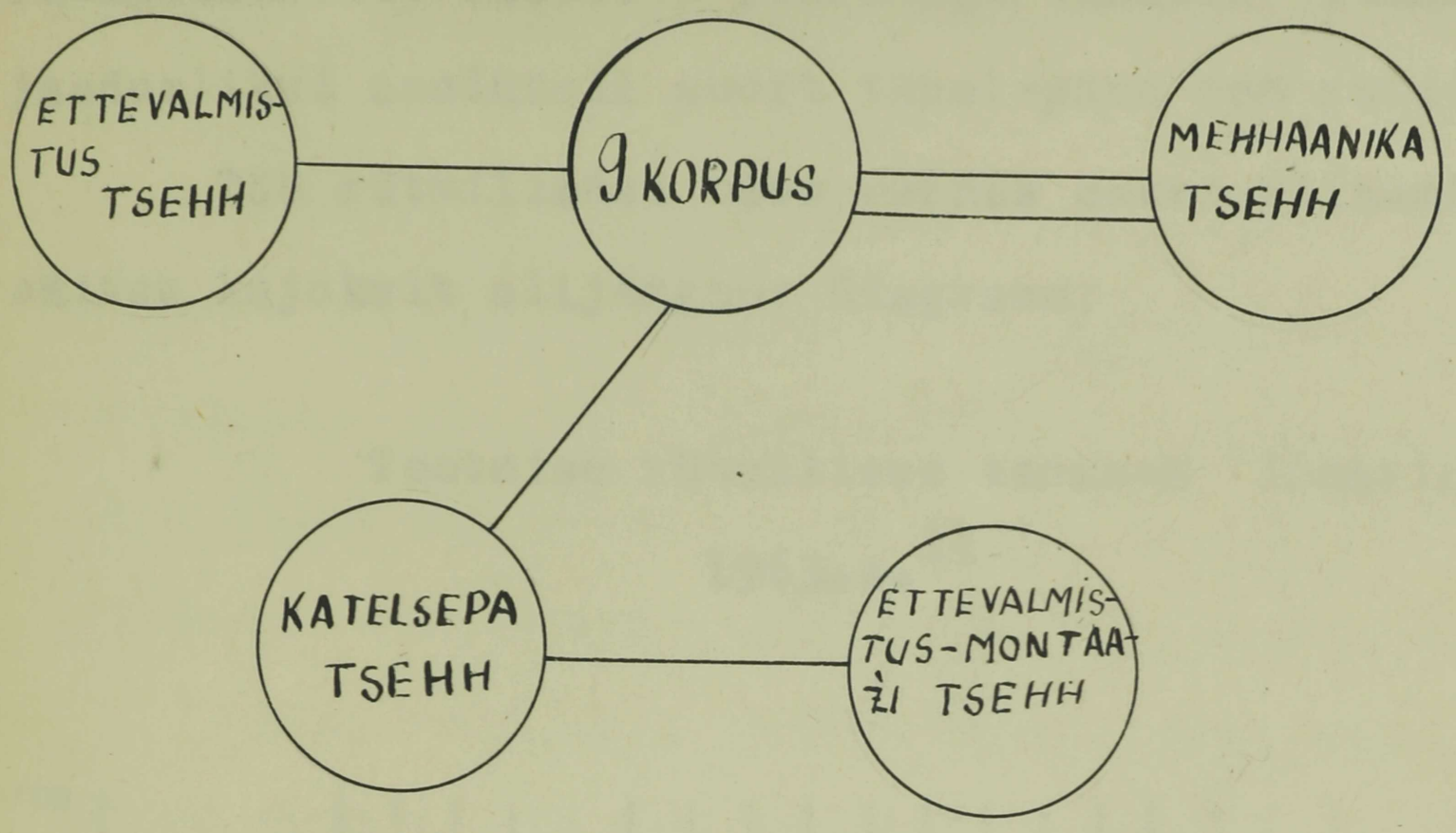
Töötajate loova aktiivsuse ja majandusliku analüüsi näiteks võib tuua ülalnimetatud tehase töötaja sm. Lutrini ettepanekut pikkade tahmapuhurite keevitamise osas. Asja tuum seisnes selles, et äärikute valmistamine mehaanikajaoskonnas segas mehaanikajaoskonna tööd, sest kuni 12,5 m pikkused torud sulgesid liiklemise jaoskonnas ja ei võimaldanud sel ajal teisel keevitajal töötada, sest keevitusruum oli väikene. Äärikute keevitamise üleviimine keevitus-katelsepajaoskonda oleks otstarbekam ja sellega vähe-

---

1) Tehase "Ilmarine" TNK prot. nr. 3, 27.II, 1964.
2) Tehase "Ilmarine" TN prot. nr. 2., 17.I 1962.

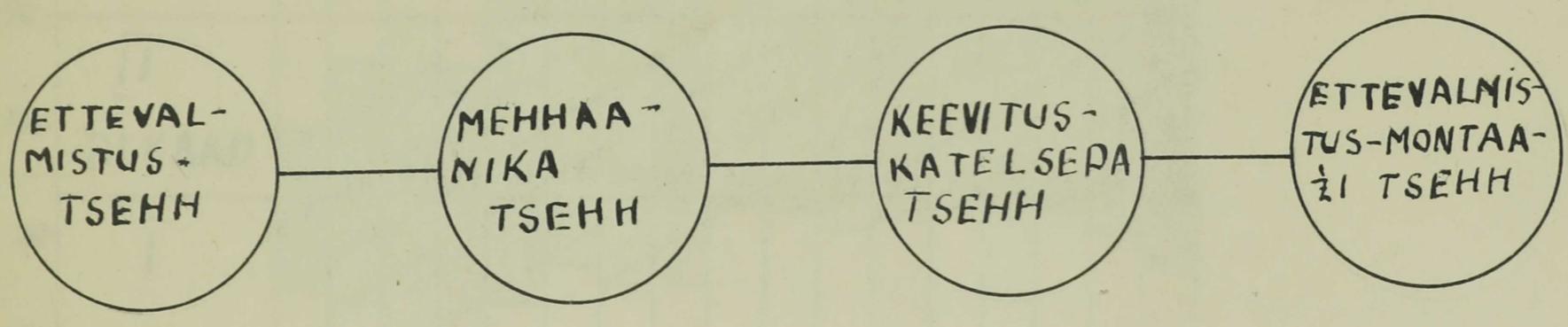
neksid tehasesisesed transpordi kulud.

Toru valmistamise maršruut oli selline:

Ühtlasi soovitas sm. Lutrin äärist enne ära treida ja alles siis keevitada.

Sellisel juhul kujuneks toru valmistamise maršruut selliseks:

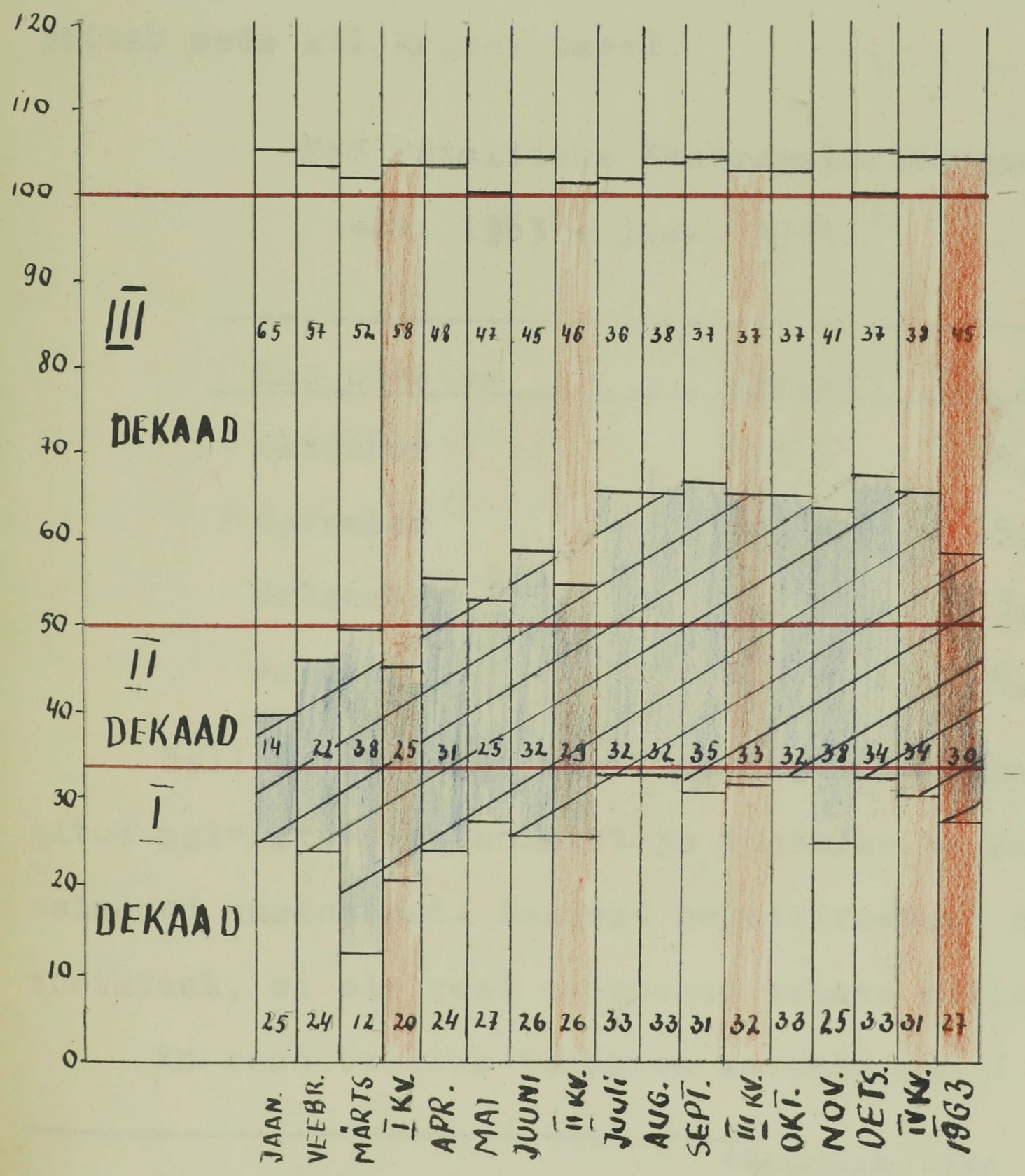
Mida siis see mõte annab? Selle tagajärjel väheneb sid transporttööd aastas ühe kuu transporttöö võrra. Samuti väheneb tootmistsükli kestus, mis omakorda võimal-

das suurendada toodangu väljalaset.

Ettevõtte majanduslik tegevus sõltub paljuski töö rütmilisusest. Seetõttu pööratigi tehases "Ilmarise" majanduslikul analüüsil suurt tähelepanu töö rütmilisusele.

Töö rütmilisuse osas esines suuri kõikumisi. Seda näitab kujukalt alljärgnev diagramm:

Tootmise rütmilisus tehases "Ilmarine" 1963.a.[1]

1) Andmed saadud tehase "Ilmarine" parteibüroost.

Selleks, et saavutada töö rütmilisust (see juba kujunes III kv. alates ideaalseks teoreetiliseks rütmilisuseks) töötati tehase insener-tehniliste teenistujate poolt maksimaalsed ja minimaalsed näitajad toodangu nomenklatuuris ettenähtud toodete detailidele. Nendest näitajatest rangelt kinnipidades saavutatigi tootmise pidev rütmilisus. Kahjuks seitseaastaku viimasel aastal ei suutnud tehas säilitada rütmilisust, mis oli tingitud mõningatest objektiivsetest põhjustest (varustamine).

Ebarütmiliselt töötab Ekskavaatoritehas. Kujukalt näitab seda alljärgnev tabel:

Töö rütmilisus Ekskavaatoritehases
okt. 1963 - jaan. 1964.[1)]

Kuu nimetus	I dekaad	II dekaad
Oktoober	3,5 %	19,3 %
November	1,9 %	15,7 %
Detsember	2,7 %	13,4 %
Jaanuar	o,7 %	5,5 %

Selline toodangu ebarütmiline valmistamine oli tingitud halvast varustamisest ja tootmise organiseerimisel esinenud puudustest. Nendest negatiivsetest nähtustest tootmisel, ei ole veel vabanenud tehase kollektiiv.

Ka reas teistes tehastes antakse kuu I dekaadil väga

---

1) Andmed saadud tehase "~~Ilmarine~~ Ekskavaatoritehase" parteibüroost.

vähe toodangut. Nii antakse nimetatud perioodil Kontrollmõõduriistade Katsetehases - 9,5 % toodangut, Masinatehases - 12 %, "Punases Retis" - 13 %, "Pioneeris" - 13,8 %, Tallinna Mõõduriistade tehases 17 %.[1] See aga mõjutab tugevasti ettevõtte majanduslikku tegevust.

Kuid Tallinnas on palju selliseid ettevõtteid, mis töötavad pikemat aega rütmiliselt (M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehas, "Dvigatel", "Estoplast", "Baltika", Klementi nim. Õmblusvabrik j.p.t.)[2]. Seda soodustas majandusjuhtide ja parteiorganisatsiooni püüdlik töö. Nad hakkasid sügavamalt tungima tootmise ökonoomikasse, näitasid tootmisküsimuste lahendamisel üles initsiatiivi ja iseseisvust.

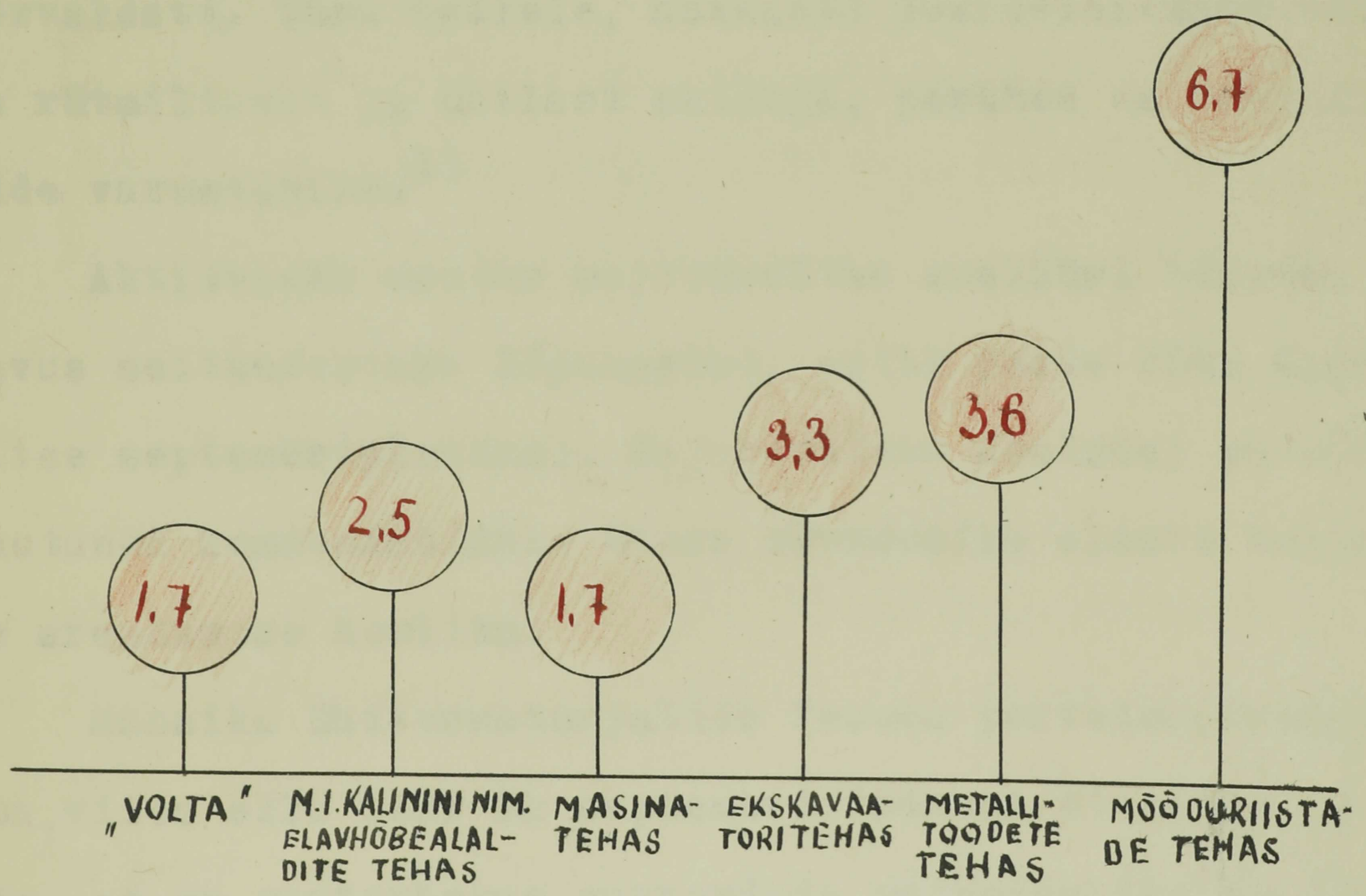
Nagu näitas ettevõtete ühiskondlike majandusliku analüüsi büroode poolt tehtud majanduslik analüüs, saraatovlaste algatus - defektideta toodangu andmine - õigustab ennast igati. Ainuüksi M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases vähenesid kaod praagi tagajärjel 4 korda[3]. Kuid ikkagi veel lasti Tallinna tööstusettevõtetes 1965.a. välja 935 tuh.rubla eest mittekvaliteetset kaupa, mittetootlikud kaod moodustasid 438,5 tuhat rubla.[4] Nende tootmises esinevate negatiivsete nähtuste põhjusi peavadki ühiskondlikud majandusliku analüüsi bürood väljaselgitama ja tegema omapoolseid ettepanekuid ebamajandusliku tegevuse vältimiseks.

---

1) TLK JA, T. 4, lk. 6.
2) TLK JA, T.1, lk.1o.
3) TLK JA, T.1, lk. 11.
4) Samas.

Majandusliku analüüsi büroodes peetakse silmas ka seda, kuidas kasutatakse tootmisvõimsusi. Nii lasti mõned aastad tagasi käiku "Eesti Kaabli" uus tootmishoone. Kuna puudusid vajalikud seadmed, siis anti osa tootmispinda üle teistele ettevõtetele. Nüüd, kui aga seadmed saabusid, pole neid võimalik kuhugi paigutada . Seega "Eesti Kaabli" tootmise põhifondid kasvasid 1960.a. 1043 tuh.rublalt 2815 tuh.rbl. (1964.a.), kuid toodangu hulk põhifondi ühelt rublalt jäi ikkagi endiseks.[1] Tootmisvõimsuste erinevast rakendamisest Tallinna mõningates ettevõtetes annab ülevaate alljärgnev diagramm.

Toodangu hulk rublades põhivahendite iga rubla kohta 1965.a.[2]

1) TLK JA, T. 1, lk. 14.

2) Võrdlusandmed saadud EKP TLK tööstusosakonnast.

Selgub, et ettevõtete tootmiskoormus on tunduvalt erinev. Nii on põhivahendid vähemkoormatud "Voltas", "Masinatehases" ja M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases. Järelikult, tuleb põhivahendite otstarbekale kasutamisele pöörata tõsist tähelepanu, sest see on üks efektiivne tegur, mis viib meie majanduselu kiirele tõusule.

Häid töötulemusi on saavutanud paljude tööstusettevõtete ühiskondlikud majandusliku analüüsi bürood. Klementi nim. Õmblusvabriku ühiskondliku majandusliku analüüsi büroo koos tsehhide sektsioonidega hõlmab 112 töötajat. Mõnda aega oli suuri raskusi õmblustsehhide varustamisega. Ühiskondlik majandusliku analüüsi büroo avastas juurdelõikustsehhis rida puudusi, millised kiiresti kõrvaldati. Tänu sellele, hakkasid juurdelõikajad töötama rütmiliselt ja ühtlasi sellega, paranes ka õmblustsehhide varustamine.[1)]

Aktiivseks muutus majandusliku analüüsi büroode tegevus seitseaastaku lõpuaastal, eriti peale NLKP Keskkomitee septembripleenumi. Majandusliku analüüsi bürood on muutunud kommunistidele üheks ökonoomika alaste teadmiste arendamise kooliks.

Männiku Ehitusmaterjalide Tehase parteiorganisatsioon, viies ellu NLKP Kk septembripleenumi otsuseid leidis, et on otstarbekas suurendada majandusliku analüüsi

1) TLK JA, T.2, lk. lo.

büroo koosseisu ja täiendas seda kommunistidega.

Nimetatud tehases on majandusliku analüüsi büroo töö raskuspunkt asetatud tsehhide gruppidele. Viimased aga saavad otseselt aidata kaasa sellele, mida tehases tehakse, oleks alati majanduslikult põhjendatud. Nii analüüsiti tehases transpordi olukorda ja leiti, et on võimalik vähendada ladudevahelist autotransporti, töö parema organiseerimise arvel. Samuti esitati rida ettepanekuid mittetootlike kulude vähendamiseks (trahvid jne.)[1].

Kahjuks tuleb märkida, et mõnel pool lahendati ühiskondlike büroode ja gruppide komplekteerimine vildakalt.

Nii näiteks tootmiskoondises "Flora" moodustati majandusliku analüüsi büroo, mille koosseisus oli - direktor, direktori asetäitja, pearaamatupidaja, plaaniosakonna juhataja, laboratooriumi juhataja ja 2 meistrit.[2] Selline büroo koosseis on kaugelt "ühiskondlik", sest siia olid lülitatud kõik need isikud, kes otseselt oma ametialase töö iseloomu tõttu pidid ja peavad tegelema majandusliku analüüsiga.

Praegu on meie ülesanne selles, et me peame ühiskondlike majanduslike analüüsi büroode ja kogu oma ideoloogilise tööga töötajatele põhjalikult selgitama partei ja valitsuse hiljutiste murranguliste otsuste tähtsust ja valmistama kogu kollektiivi ette tööks mutes tingimustes. Majanduslike teadmistega me peame suunama kõigi töötajate

---

1) TLK TO., T.2, lk. 24.

2) TLK JA, T.2, lk. 11.

tähelepanu sisemiste reservide maksimaalsele kasutamisele, tööviljakuse ja toodangu suurendamisele aga pöörama pilgu kulutuste minimaalsusele, et sellega anda omapoolne panus kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisele.

IV p e a t ü k k

TALLINNA PARTEIORGANISATSIOONI ORGANISATSIOONILISEST TÖÖST TÖÖSTUSETTEVÕTETE JUHTIMISEL.

Tallinna parteiorganisatsioonil, alates parteialgorganisatsioonidest kuni partei linnakomiteeni, tuli vaadeldaval perioodil lahendada väga keerukaid ülesandeid majanduse, nõukogude- ja parteitöö alalt.

Seitseaastakul pidi Tallinna parteiorganisatsioon tegema ära suure organiseerimistöö, et koondada pealinna töötajate jõupingutused püstitatud ülesannete täitmiseks ja tugevdada oma parteilist mõju linna elu kõikidele külgedele. Peamiseks tegevussfääriks parteitöös jäi tootmine, majandus, s.o. see tegevussfäär, kus vahetult luuakse materiaalseid väärtusi, kus rajatakse kommunismihoone vundamenti ja ideoloogiline töö, milline aitab kujundada uue inimese kõrgeid moraalseid omadusi, aitab mobiliseerida ja innustada inimesi uutele töövõitudele ja tagab ettenähtud ülesannete eduka täitmise tööstustoodangu tõusus, tehnilises progressis jne.

Ülaltoodust tulenebki linna parteiorganisatsiooni tähtsaim ülesanne - parandada majanduse juhtimist ja organiseerimist, kindlustada tootmise pidevat kasvu, selle rentaablust ja tõsta toodete kvaliteeti.

Väga viljakalt hakksid tegutsema parteiorganisatsioonid peale NLKP Keskkomitee 1964.a. oktoobri- ja novembripleenumit, mis tagas parteielu leninlike printsiipide loova rakendamise.

See väljendus majanduslike ja poliitiliste ülesannete lahendamise sihikindluses ja konkreetsuses. Seda fakti tõestab parteiorganisatsioonide pleenumitel, aktiividel, büroodel ja üldkoosolekutel arutatud küsimuste analüüs. Viimase perioodi arutatavad küsimused kajastasid neid põhilisi ülesandeid, millised seisid linna parteiorganisatsiooni ees ja nõudsid parteilist lahendamist.

Nimetagem kas või linnakomitee pleenume, kus arutati selliseid probleeme nagu "Partei organisatsioonilise töö mõjukusest linna tööstusettevõtetes," "Noorsoo kommunistlikust kasvatamisest NLKP Kk juunipleenumi otsuste valgusel", "Parteiorganisatsioonide ülesanded 1965.a. kapitaalehituse plaanide täitmisel", "Linna parteiorganisatsioonide tööst nõukogude patriotismi ja proletaarse interantsionalismi kasvatamisel," jne.

Rajoonikomiteedes oli päevakorras parteiorganisatsioonide ülesanded tööstusettevõtete töö majandusliku efektiivsuse tõstmisel, toodangu kvaliteedi ja sortimendi laiendamise küsimused, tsehhide parteiorganisatsioonide ja gruppide töö mõjukusest, juhtiva kaadri valik ja paigutamine, nende tööstiil.

Nagu näeme on nende ülaltoodud küsimuste ring väga laialdane ja kõiki elualasid haarav. See asjaolu näitab,

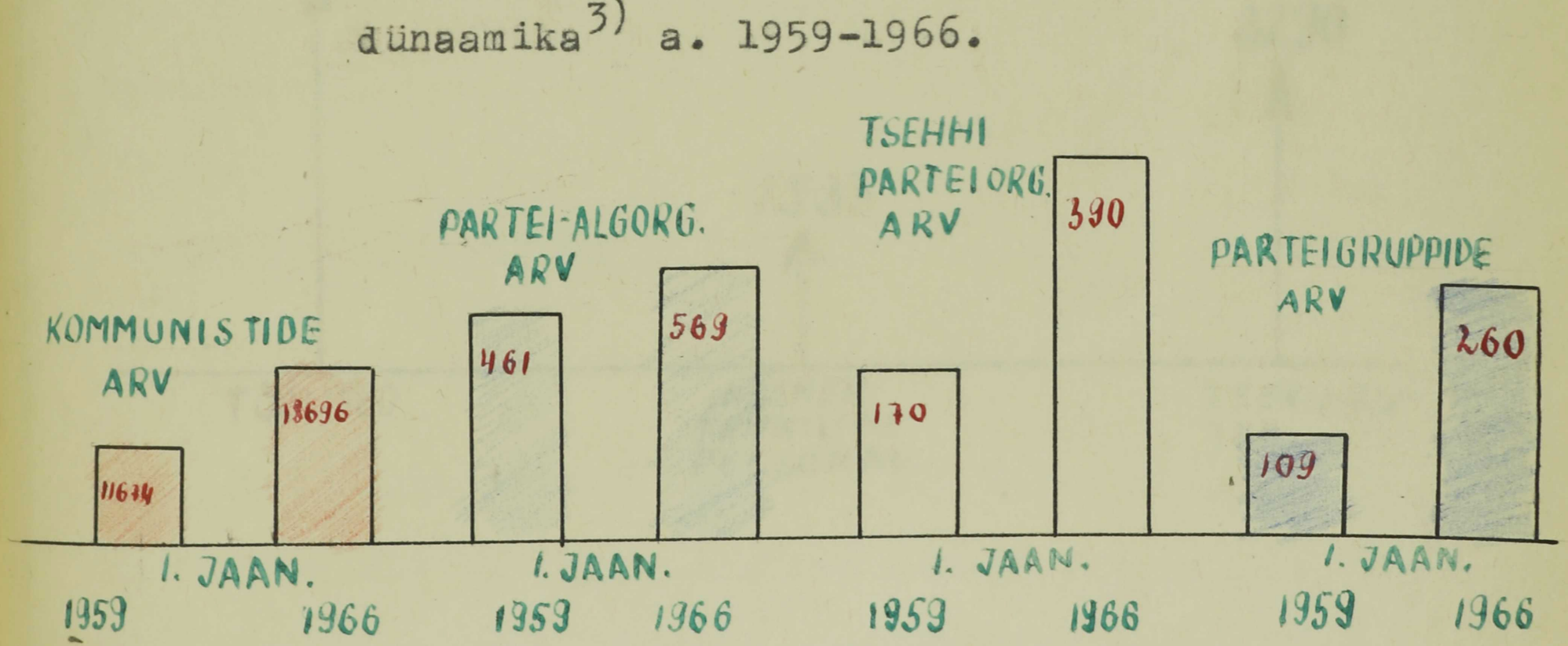
et organisatsioonilises töös pööratakse nüüd suurt tähelepanu majanduse juhtimise parandamisele ja tootmise tõusu kindlustamisele. Iga hoolega läbikaalutud ja teaduslikult põhjendatud otsus aga tugevdas partei organisatsioonide autoriteeti ja mõjujõudu.

Kommunistliku partei autoriteedi ja mõjujõu kasvust annab ülevaate see, kuidas täienevad parteiread, kuidas astuvad sajad tuhended meie maa töötajad - kommunismiehitajad partei ridadesse.

Kui vabariigis oli 1.jaan. 1959.aastal 3o.516 kommunisti[1], siis 1.jaan. 1965.aasta seisuga kommunistide arv oli kasvanud 54.836-le.[2]

Kuid milline oli Tallinna parteiorganisatsiooni kasvudünaamika[3] seitseaastakul? Sellele annab vastuse alljärgnev digaramm.

Tallinna parteiorganisatsiooni kasvu dünaamika[3] a. 1959-1966.

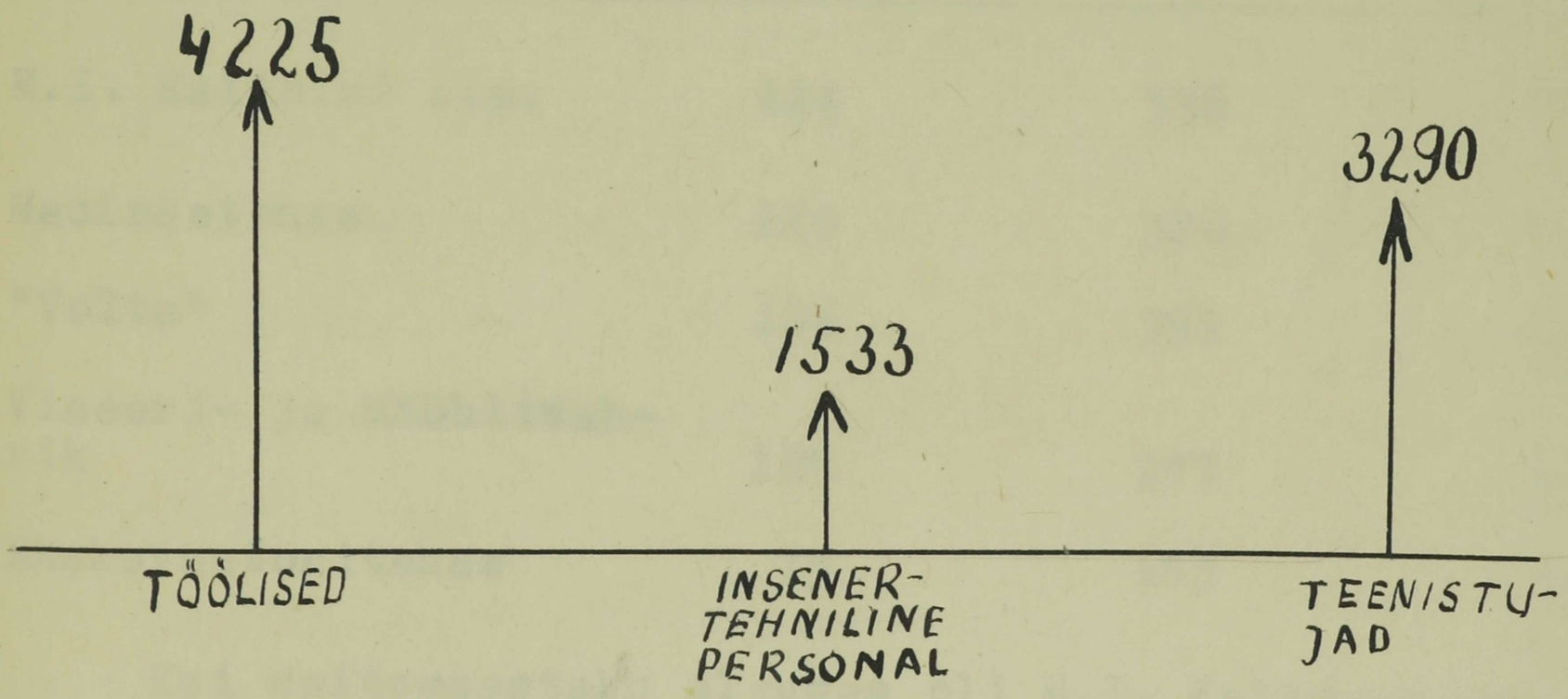
1) БСЭ, Ежегодник, 1959,стр.186.

2) БСЭ, Ежегодник, 1965,стр. 191

3) TLK JA, T. 2, lk. 11.

Nagu diagrammist nähtub, kasvas pealinnas kommunistide arv 7.o22 inimese võrra. Kusjuures ainuüksi viimasel aruandeperioodil kandidaadiks vastuvõetute hulgas oli 42 % töölisi.[1] See oli tubli täiendus linna kommunistide perele. Koos kommunistide arvuga, kasvas ka partei algorganisatsioonide arv . lo8 partei-algorganisatsiooni võrra, mille tulemusena laienes partei mõjujõud. Seda mõju aga oli vaja veelgi suurendada tööstuses. Seetõttu tootmisettevõte /e/ partei-algorganisatsioonide arvu moodustaski vaadeldava perioodi lõpuks ca 1/3 linna parteiorganisatsioonide arvust hõlmates oma ridadesse 9.856 kommunisti.[2]

Partei ridade arvuline juurdekasv sotsiaalse seisundi järgi a. 1959-1965.

---

1) TLK JA, T.1, lk. 44.

2) TLK JA, T. 1, lk. 35.

Parteiridade juurdekasvu kvaliteeti seitseaastakul iseloomustab kujukalt ülaltoodud skaala. Nagu esitatud andmetest nähtub, moodustas ridade juurdekasvus enamuse töölised (46,5 %) ja teenistujaid (36,2 %). Seega Tallinna parteiorganisatsiooni sotsiaalses koosseisus jätkab töölisklass oma juhtiva osa etendamist.

Muudatusi,millised toimusid seitseaastakul tööstus-ettevõtete parteiorganisatsioonides näeme mõningal määral alljärgnevast tabelist.

Parteiliikmete arvu kasv mõningates tööstusettevõtetes.[1)]

Ettevõtte nimetus	Seisuga 1.jaan. 1959	Seisuga 1.jaan. 1966	1966.a. %-des 1959.a-st
M.I. Kalinini nim.	124	338	272
Masinaetehas	129	32o	248
"Volta"	184	391	212
Vineeri- ja Mööblivabrik	189	277	141
Ekskavaatoritehas	75	153	2o4

Kui seitseaastaku alguses oli M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases arvel ainult 124 kommunisti, siis seitsme aasta jooksul parteiliikmete arv tõusis

---

1) TLK JA, T.1, lk. 11

338-le, seega algorganisatsioon suurenes 2,7 korda. Partei ridade juurdekasvust nimetatud ettevõttes räägib ka see fakt, et vaadeldava perioodi lõpuks oli tehases iga viies tööline kommunist.[1] Parteiorganisatsiooni autoriteet on tõusnud ja ta on leidnud kindla koha ettevõtte ees seisvate küsimuste lahendamisel.

Nagu näeme, kasvas tööstusettevõtetes kommunistide arv tunduvalt. See kasv ei jätnud avaldamata oma mõju parteitööle. Ridade kasv on tingitud siseparteilise töö parandamisest, parteibüroo liikmete kogu parteiorganisatsiooni kuuluvate kommunistide tõsisest suhtumisest partei programmi ja põhikirja täitmisse. Ridade juurdekasvu tulemusena muutusid parteiorganisatsioonid veelgi tugevamaks. Ja seda, et ülaltoodud arvud ei olnud mitte juhuslikud, tõendab järgmine asjaolu ja nimelt, ainuüksi viimasel aruandeperioodil suurenes nende parteiorganisatsioonide arv, kus moodustati põhikirja järgi parteikomiteed ja -bürood 265-lt 323-le.[2]

Mis siis sellega muutus?

Sellega muutus parteiorganisatsioonide autoriteet ja mõjujõud, kasvas parteiline kollektiivne juhtimine, mis avaldas soodsat mõju asjade käigule. Seetõttu parteiorganisatsioonid suutsid lahendada selle perioodi küsimuste küsimust - kuidas viia ellu seitseaastaku ülesandeid.

---

1) TLK JA, T.2, lk. 4.

2) (TLK JA, T.1, lk. 4o.
(TLK JA, T.2, lk. 11.

Kõigepealt oli vaja välja selgitada seitseaastaku etappide kaupa, 1) milline on mõmendi põhiülesanne, millele suunata kogu parteilise töö raskuspunkt ja 2) kuidas seda täita.

Tallinna parteiorganisatsiooni põhiülesanneteks kujunevad: 1) Vastuvõetud kohustuste realiseerimine ja ülemineк seitsmetunnisele tööpäevale tehnilise progressi baasil.

Siit koorubki välja peamine s.o. tehniline progress. Ilma kaasaja teaduse ja tehnilise progressita ei suudeta täita neid suuri ülesandeid, mida seati meie tööstuse ette seitseaastakul. See aga nõudis parteitöös visa võitlust tehnilise rutiini vastu; töötajate loova tehnilise mõtte ergutamist ja töötajate kaasahaaramist üldrahvalikku võitlusesse seitseaastaku täitmise eest, 2.) Tehnilisele progressile lisandub uus põhiülesanne - võitlus tootmisvõimsuste täieliku ärakasutamise ja materjali ökonoomse kulutamise eest. Ja 3.) suureks põhiülesandeks ja probleemiks kujuneb toodangu kvaliteet.

Ülaltoodu on järeldus Tallinna parteiorganisatsiooni praktilisest tegevusest seitseaastakul, tema võitlusest majanduslikul eesliinil, mida üksikasjalikult käsitlesime III peatükis.

Millised oleksid nende etapiülesannete ajalised piirid? Rangeid ajalisi piirdaatumeid me määrata ei saa, sest tegemist on meil pidevalt arenevate nähtustega, kus üks või teine põhiülesanne kasvas ja kerkis esile majandus-

liku arengu tulemusena ja kutsus teisi nähtusi esile. Nii näiteks tehnilise progressi ülesanded jäid aktuaalseks kogu seitseaastaku vältel.1961.a. lõpul ja 1962.a. algul aga hakkas teravamalt esile kerkima probleem tootmisvõimsuste maksimaalse koormamise ja kokkuhoiu alal. Ning 1964.a. alguses kujunes nendest välja kvaliteedi probleem, mis lõppkokkuvõttes viis välja hoopis uute, murranguliste majandusprobleemide juurde.

1965.aasta II poolt alustavad rida Tallinna tööstusettevõtteid ("Baltika", V.Klementi nim. Õmblusvabrik, tootmiskoondis "Kommunaar") uutes töötingimustes. See nõudis aga loobumist vanast, aastaid sissejuurdunud väiklasest hooldamisest "kõrgemalt poolt" ja seadis majandusküsimuste lahendamise hoopis uude aspekti.

Siit kujuneski välja põhiülesanne nr. 4 - kaaluda ja läbivaadata tööstuse areng juba teaduslikult, kavanda-da uusi arenguperspektiive, millised on majanduslikult põhjendatud ja rakendada ellu tööstuse organiseerimise ja juhtimise uusi printsiipe. Ajaliselt hõlmab see perioo seitseaastaku lõppu, alates põhiliselt NLKP Kk septembri-pleenumist kuni jooksva aasta lõpuni.

Need suured põhiülesanded nõudsid ja seadsid parteiorganisatsioonide ette veel täiendavaid ülesandeid:

1) töö juhtiva kaadriga ja üldse kaadriga;

2) sisepartéilise töö parandamine;

3) ideoloogilise töö täiustamise.

Organisatsioonilises töös oli parteiorganisatsioonides kesksekskü küsimuseks kaadri valiku, paigutuse ja kasvatamise probleemid. Selle töö eesmärgiks oli tugevdada partei, nõukogude, majanduse ja ühiskondliku töö otsustavaid lõike vastava kaadriga. Suurt tähelepanu osutati juhtivale kaadrile, tema valikule ja õigele paigutamisele, partei linna- ja rajoonikomiteede poolt nende igapäevases töös. Linna kolmes rajoonikomitees töötatakse pidevalt ettevõtete juhtiva kaadriga. Mererajoonis regulaarselt läbiviidavatel seminaridel ettevõtete juhtidele, insener-tehnilistele töötajatele, meistritele, arutatakse ja õpitakse tundma majanduse, ideoloogilisi ja kasvatustöö komplitseeritud küsimusi ning vahetatakse töökogemusi. Kalinini rajoonis on organiseeritud juhtivale kaadrile tehnilise progressi ülikool.

Keskrajoonis aga korraldatakse juhtivale kaadrile pidevalt teoreetilisi konverentse. Nii näiteks korraldati 1964.a. teoreetiline konverents, mis oli suunatud kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise küsimustele. Selle konverentsi idee oli tihedalt seotud Lenini tuntud mõttega, et"...praegu seisab kogu asi praktikas, et on saabunud just see ajalooline moment, kus teooria muutub praktikaks, elustub praktikas, parandatakse praktikas, kontrollitakse praktikaga."[1)]

Suurt tähelepanu parteitöös pöörati tööle aktiiviga. Ka selle töö edukus sõltub täiel määral aktiivi valikust,

---

1) V.I. Lenin, T. 29 kd., lk. 379.

tema mitmekülgsete omaduste tundmaõppimisest, tööst aktiiviga ja tema pidevast õpetamisest. Selle töö eesmärgiks on kujundada välja vajalikke reserve juhtivatele töötajatele.

Ka parteiorganisatsioonides pööratakse tõsist tähelepanu edutamiseks vajalikele reservidele. Reas parteiorganisatsioonides on juurdunud sisse selline süsteem, kus inimesi, keda kavatsetakse määrata ühele või teisele ametikohale vaadatakse eelnevalt läbi parteikomitees ja kinnitatakse direktori poolt. Seejärel neid töötajaid rakendatakse süstemaatiliselt nendel ametikohtadel, kuhu neid kavatsetakse paigutada. See võimaldab varakult välja selgitada inimese sobivust ja vastavust vastavale ametikohale ja sellega kindlustatakse kaadri õige valik ja paigutamine.

Aastail 1962-1964 ainuüksi M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases edutati juhtivale tööle enam kui 30 kommunisti spetsialisti (sm-d Tamberg, Litovka, Lõssenko, Gorbatovski j.p.t.).

Paratamatult kerkib üles küsimus, miks toimus selline edutamine nii suures ulatuses? Põhjus seisab tootmise pidevas laiendamises.

Kommunistide edutamisega saavutati tootmise energilisemat ja paremat juhtimist.

Need olid seltsimehed, kes pidevalt õppisid tundma väga keerukat tööd - suhtlemist inimestega, täiendasid

pidevalt oma poliitilisi ja erialaseid teadmisi kõigi selle uuega, mida loob kaasaegne teadus ja tehnika.

Järelikult aktiivi hea tundmisega ja pideva tööga on võimalik teostada õiget kaadri valikut ja paigutust. See võimaldaski tehase parteiorganisatsioonil veelgi tugevdada ja haarata oma mõju alla kõik jaoskonnad, tsehhid ja tootmislülid.

Erilist tähelepanu pöörasid linna ja rajoonide parteikomiteed insener-tehnilise personalile. Insener-tehnilistest töötajatest olenes meie majandusliku võitluse edu, nende algatusvõimest, asjalikkusest, operatiivsusest ja keerukate majandusalaste küsimuste julgest ning õigest lahendamisest sõltus samuti töötajate mobiliseerimine plaanide täitmisele. Just sellepärast olidki parteiorganisatsioonide tähelepanu orbiidis töö tehnilise intelligentsiga.

Tallinna tööstuses insener-tehnilistel kohtadel töötab suurel hulgal praktikuid ja kvalifitseerituid spetsialiste. Väga aktuaalseks on muutunud insener-tehnilise kaadri probleem, seda eriti kaasajal, tehnilise progressi kiire kasvu tingimustes. Teaduse, tehnika ja tootmise tormiline areng nõuab tootmise juhtimisel hästi ettevalmistatud spetsialisti ja seda mitte ainult erialaliselt, vaid ka üldpoliitiliselt, sest iga juhtiv töötaja peab olema poliitiline kasvataja.

Samuti tuli parteiorganisatsioonidel seitseaastakul tegelda kaadriprobleemiga üldse, sest see andis end väga va-

lusalt tunda tootmisküsimuste lahendamisel, seda eriti tööstusettevõtetes.

Parteiorganisatsiooni otsene ülesanne ei seisa kaadriprobleemi lahendamises, see on administratsiooni ülesanne. Kuid kaadrialase töö küsimuses seisab parteitöös alati esikohal töötajate kasvatamise probleemid, just kasvatustöö aspektist tuleb vaadatagi seda küsimust.[1)]

Suur oli kaadri voolavus kombinaadis "Balti Manufaktuuris", seda näeme alljärgnevast tabelist.

Kaadri voolavus kombinaadis "Balti Manufaktuur" 1959.a.[2)]

	Jaan.	Veebr.	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juul.	Aug.	Kokku
Võeti tööle	98	7o	68	64	62	78	62	62	564
Lahkus töölt	5o	62	73	96	94	115	162	96	746

Siit selgub, et tööjõu liikuvus oli kõige suurem suvekuudel ja seda kinnitab veelkord alljärgnev tabel.

Kaadri voolavus kvartalite lõikes 1965.a. kombinaadis "Balti Manufaktuur"[3)]

Kvartal	Tuli tööle	Lahkus töölt
I	121	61
II	71	19o
III	74	197
K o k k u	266	448

1) NLKP põhikiri, lk. 87-93.
2) EKPA , f.5, nim. 42, sü 19, lk. 33.
3) TLK JA ,T.1, lk. 16.

Kui võrrelda neid kahte tabelit, siis peab märkima, et kaadri voolavus vähenes seitseaastaku lõpuks peaaegu poole võrra, kuid sellepeale vaatamata on kaadri voolavus endiselt väga suur.

Mis on siis selle põhjuseks?

Esialgu paistab, et selleks põhjuseks on elamispinna vähesus ja väike kohtade arv lasteasutuses. Kuid "Balti Manufaktuur" on olnud üheks ettevõtteks Tallinnas, kellele on eraldatud küllaltki palju elamispinda ja lasteaia- ja -sõime kohti. Järelikult ei saa need asjaolud olla peapõhjuseks.

Kaadri voolamise peamiseks põhjuseks on see, et kombinaadis on tekstiilitööstusettevõtetele omane väga kõrge tööintensiivsus. Kui siia lisada veel kolmevahetuseline töö ja rasked töötingimused (müra, vibratsioon, niiskus) ning palgaolud, siis loomulikult inimesed otsivad kergemat ja tasuvamat tööd. See aga põhjustabki kaadrialal küllaltki raske olukorra, arvestades seda, et meil on tööjõu defitsiit.

Peab märkima, et Tallinnas on kaadri voolavus väga suur. Ligi 2o tuhat inimest (ca 25-28%) igal aastal vahetab töökohta.[1] Loomulikult selline suur kaadri voolavus avaldab kahjulikku mõju tootmisele, tööviljakusele ja toodangu kvaliteedile. On vaja arvestada seda, et vallandamisele (ka omal soovil) eelneval perioodil ja uuele kohale asumisel tekib psühholoogiline barjäär, mille ta-

---

1) (TLK JA, T. 4, lk. 7.
(TLK JA, T.1, lk.14.

gajärjel langeb töö intensiivsus ja alaneb töö kvaliteet.

Ühtlasi toob kaadri voolavus kaasa ka tööaja kao. Nagu näitas EKP Mererajooni komitee poolt tehtud 4 käitise analüüs oli tööaja kadu seoses 418 inimese töölevormistamisega 3 kuu jooksul alljärgnev: 1o % vormistas tööle kuni 5 päeva jooksul; 5o % kaotas selleks 1o-6o tööpäeva. Ülejäänud 4o % vormistas ennast tööle peale pikemat vaheaega.[1)]

Kui arvestada seda, et meil on siin tegemist juhuslike vigadega ja võtta töölevormistamise aluseks 1o päeva, siis näeme, et sellisel juhul 5oo-7oo inimest ainult ühest rajoonist otsivad tööd. Aga rajoone Tallinnas on 3!

Siin me satume küllaltki omapärase ja raske olukorra ette nagu Diogeneski, kes laternaga päise päeva ajal otsis - inimest, kuid meie siiski selle vahega, et töö otsib inimest ja inimene otsib tööd. Ja lõpuks leiavadki teineteist läbi suurte raskuste.

Ilmselt tuleks moodustada Tallinna linnas mingi keskne kaadrite büroo, kuhu laekuksid üle linna tööjõu vajadused ja inimesed võiksid siit leida oma tingimustele vastavalt sobivaid kohti ning saaksid lühima ajaga vormistada ennast tööle. Pole kahtlust selles, et kulutused sellise büroo loomiseks tasuvad end kuhjaga, sest rahvamajandus vajab töökäsi.

Vaatleme kaadriprobleemi veel teisest aspektist. Missugused inimesed tekitavad meie tööstuses kaadri voola-

---

1) TLK JA, T. 4, lk. 22.

vuse? Kas tööstusettevõttest lahkuvad noored või vanad töölised, kvalifitseerimata või kõrge kvallifikatsiooniga tööline. Nagu näitavad reas tööstusettevõtetes tehtud vaatluse tulemused, võib teha julgelt järelduse, et peamiselt lahkuvad noored, kvalifitseerimata või madala kvalifikatsiooniga töölised.[1)]

Ettevõtetest lahkumise üheks põhjuseks on nõrk kasvatustöö antud ettevõtte traditsioonide, eriti revolutsiooniliste traditsioonide alusel. Vähe praktiseeritakse noortööliste vastuvõtmist meie kuulsusrikkasse töölistearmeesse nii, nagu seda tehakse M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehases ja Tallinna Ehitustrustis. Samuti praktiseeritakse vähe vanemate kaadritööliste šeflust noorte töölistega. Sellel alal tehtud töö esimestest tulemustest ja mõjukusest saab teha üldistusi alles mõne aja möödudes.

Teiseks põhjuseks on see, et noortel ei võimaldata tõsta erialast kvalifikatsiooni põhjusel, et ühel või teisel töölõigul kõrgemat järku ei ole ettenähtud.

Ja kolmandaks oluliseks põhjuseks on küllaltki kõrged töönormid, mida noored teatud aja vältel ei suuda täita ja selle tagajärjel kujuneb töötasu madalaks. Sellst tingituna noored otsivad sellist võimalust, kus madala kvalifikatsiooniga oleks töötasu küllaltki suur.

Neid olulisi momente tuleb meil eriti arvestada töös noortega, eriti käesoleva aasta sügisel, kui tootmisse tu-

---

1) Andmed M.I. Kalinini nimel. Elavhõvealaldite tehase kohta on toodud lisas.

leb massiliselt noori. Ülesanne ei ole mitte noori ainult hästi vastu võtta, vaid teha kõik selleks, et meie tööliskaader saaks püsiva täienduse noori.

Paljud metallitööstuse ettevõtted kurdavad kaadri vähesuse üle eriti mehaanilise töötlemise alal. Selle põhjuseks on ettevõtte nõrk kaadri ettevalmistus ja mõningane töötasu vahe (seda isegi peale palkade reguleerimist!). Kuid seal, kus aga kaadrile pühendatakse tõsist tähelepanu, on töötulemused hoopis teistsugused. Nii õpib M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases iga neljas tööline. Ainuüksi kõrgemas ja keskeriõppeasutustes õpib 274 inimest. Lühikese ajaga kvalifitseerus 2oo insener-tehnilist töötajat ümber tehasele vajalikuks profiilis.[1] See on tehase partei- ja majandusorganite ühise töö vili.

Kuid neis ettevõtetes, kus parteiorganisatsioonid ei osuta küllaldast tähelepanu tootmisele, avaldab see kohe märgatavat mõju tootmistegevusele. Kombinaadi "Balti Manufaktuur" parteiorganisatsioon ei pööranud vajalikku tähelepanu tootmisele. Selle tulemusena valmistati halvasti ette koosolekuid, kus püüti lahendada mõningaid tootmisalaseid küsimusi. Kombinaadi parteiorganisatsioon ja kommunistid ei võtnud kasttusele mõjuvaid abinõusid puuduste likvideerimiseks ja ei kindlustanud olukorda, et riiklik plaan oleks olnud täidetud kõigi näitajate osas. Olukord

1) TLK JA, T.2, lk. 5.

halvenes, toodangu omahind tõusis 238.ooo rbl. võrra.[1)]

Alles siis, kui selle küsimusega hakkasid tegelema rajooni- ja linnakomitee, kui kombinaadi parteiorganisatsioon sai lahti ükskõiksuse meeleolust, hakkas olukord pidevalt paranema ja kombinaat "Balti Manufaktuur" tõusis 1963.a. Kalinini rajooni paremate tööstusettevõtete hulka.

Kommunistide kriitilist suhtumist tehtusse ja nende organiseerivat osa tootmises näitab kujukalt alljärgnev näide V. Kingissepa nim. Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaadi parteiorganisatsioonist.

Oma aruande-valimiskoosolekul 196o.a. kombinaadi kommunistid analüüsisid väga kriitiliselt tehtud tööd ja märkisid, et teha oleks tulnud rohkem. Kombinaat ei tulnud toime ülesannetega, mis NLKP Kk juulipleenumil püstitati tehnilise progressi kiirendamise alal. Organisatsioonilis-tehnilise abinõude ja uue tehnika juurutamise plaanis jäi palju punkte täitmata. Väga aeglaselt edenes abitööde mehhaniseerimine, vähe tehti töötajate töötingimuste parandamiseks. Büroo kasutas halvasti kontrolli õigust administratsiooni majandusliku tegevuse üle, sest vastavad komisjonid töötasid plaanitult, ega koondanud enda ümber laialdast aktiivi.

Parteiorganisatsioon töötas välja üksikasjaliku plaani, mille täitmise eest vastutasid kommunistid ja mida nad

---

1) "Õhtuleht" nr. 1o4, 1961.a.k.

ka pidevalt kontrollisid.[1] Saavutatud tulemustest võisid kombinaadi töötajad raporteerida 1961.a. oktoobris.

Rida parteiorganisatsioone praktiseerisid seitse-aastaku algaastail oma töös parteitu aktiiviga lahtiste parteikoosolekute vormi. Üheks selliseks partei algorganisatsiooniks oli tehase "Eesti Kaabel" parteiorganisatsioon. Partei lahtistel koosolekutel oli võimalik igakülgselt arutada niisuguseid küsimusi nagu kaablitoodete valmistamise suurendamisest võimalusi sisemiste reservide arvel, sotsialistliku võistluse käiku kommunistliku töö ettevõtte nimetuse eest jne. Koosolekutel tegid parteitud seltsimehed palju väärtuslikke algatusi, millega kommunistid nõustusid.

Kuid tehase parteiorganisatsioon kaldus siin teise äärmusesse, sest oldi arvamusel, et selline töövorm ainult lahtiste koosolekute näol on ainuõige. Parteiorganisatsioonis liialdati sellise töövormi kasutamisega ja seda tõestab läbiviidud lahtiste koosolekute küllaltki "soliidne" arv. Nii viidi tehases lahtisi parteikoosolekuid 1959.a. läbi 9 korda (!!), 1962.a. 4 korda jne.[2]

Sellise "ainuõige tööstiili" väljakujunemist tehases soodustasid ilmselt tol perioodil meie partei praktikas aset leidnud subjektivistlikud vead, millised väljendusid antud juhtumil NLKP Keskkomitee laiendatud pleenu-

---

1) V.Kingissepa nim. Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaadi partei aruande-valimiskoosoleku protokoll 1960.a.

2) TLK TO JA, T.1, lk. 132.

mite läbiviimise liialdamises. See, nagu me näeme, kajastus paratamatult ka parteialgorganisatsioonides.

Asi seisab selles, et koosolekute sageli halva ettevalmistamise tõttu me sulatasime kommunistid mehaaniliselt parteitu massi sekka ja võtsime temalt ära võimaluse täita põhikirja nõuet, et kommunist on tööliskl assi eesmise väesalga võitleja, selle tõttu kommunistid kaotasid oma osatähtsuse.

Partei organiseeriv osa tootmisel sõltub väga palju sellest, kuidas kommunistid oma antud sõna peavad. Nii otsustasid Tallinna Keraamikatehase kommunistid partei-algorganisatsiooni koosolekul, et kõik kommunistid võtavad osa tsehhi tootmisliini ettevalmistamisest ja ekspluatatsiooni andmisest, et aidata sellega otseselt kaasa tehnilise progressi elluviimisele. Kommunistid pidasid sõna ja haarasid oma eeskujuga kaasa palju töötajaid. Sellega aidati kiiresti ellu viia tehnilist progressi tehases. Tehtud töö võttis vastu riiklik komisjon hindega "hea".[1)]

M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehase parteiorganisatsioon tegi ära suure töö kollektiivi mobiliseerimisel toodete kvaliteedi tõstmiseks. Toodangu kvaliteet oli langenud, rida spetsiaalseid organisatsioonilis-tehnilisi ülesandeid ei täidetud. Samuti toodangu tehnoloogilisi tingimusi ei täidetud. Toodangu kvaliteedi küsimusi arutati lahtistel parteikoosolekutel ja tsehhi koosolekutel koos

---

1) EKPA, fond 5., nimistu 4o., sü 15, lk. 52.

insener-tehniliste töötajatega. Tehase parteikomitee tähelepanu keskpunktis oli pidevalt toodangu kvaliteedi küsimused. Häid tulemusi andis kvaliteedi kontrollimise komisjoni head ettepanekud. Parteiorganisatsiooni juhtimisel ja innustamisel, tehase töötajate loova töö tulemusena töötati 1963.aastal välja uus ignitron IVU-5oo/5. See oli suur töövõit, sest uus ignitron on NSVL-is toodetavatest kõige vastupidavam ja töökindlam. Ja mis kõige tähtsam, uue algatajaks ja juurutajaks oli tootja, kes halva ignitroni hädasid ei tunnud nii hästi kui toodangu tarbijad. Kollektiivi jõupingutused ja loominguline initsiatiiv kandis vilja.[1)]

Tehase "Estoplasti" parteiorganisatsioon parandas tunduvalt majandusliku ja poliitilise töö juhtimist. Partei (üld- ja büroo) koosolekutel arutati regulaarselt väljalastava toodangu kvaliteedi küsimusi, tootmise paremat organiseerimist, ülesandeid tehnilise progressi alal. Avangarset osa etendasid tehnilises progressis kommunistid sm-d Pruunlep, Laksberg, Undrits, Polnonstov, Tjukin j.t. [2)], kes otseselt viisid ellu meie tehnikapoliitikat, mis väljendus uute ja ajakohaste seadmete, tootmistehnoloogia jne. väljatöötamises.

Ka Tallinna Masinaetehase parteiorganisatsioonis tehti seitseaastaku algul kõik selleks, et kiirendada tehnilist progressi, aidata kaasa tootmisprotsesside automatiseerimisele ja mehhaniseerimisele , juurutati tootmisse

1) EKPA, f.5, nim. 44., sü 4, lk. 12o.
2) EKPA, f. 5, nim. 55, sü 1, lk. 17.

rahvamajandusele vajalikke toodanguliike.

Tehase insener-tehniline personal ja töölised juurutasid seitseaastaku neljal esimesel aastal tootmisse rida kõrgekvaliteedilisi masinaid ja seadmete komplekte.

Peale NLKP Kk detsembripleenumit Masinatehase parteikoosolek otsustas parteiorganisatsiooni ja kogu tehase kollektiivi põhiliseks ülesandeks lugeda naftatööstuse tellimuste ennetähtaegset täitmist.

Partei, ametiühingu ja komsomoli organisatsioonid võtsid oma erilise kontrolli alla keemiatööstuse tellimuste täitmise ja arendasid laialdast sotsialistlikku võistlust võetud ülesannete ennetähtaegseks täitmiseks.[1)]

Seitseaastaku algaastail hakati moodustama Tallinna parteiorganisatsioonides väga mitmesuguseid komisjone. Üheks selliseks komisjoniks oli administratsiooni majandusliku tegevuse kontrollimise komisjon. Komisjoni loojate arvates pidi see parteitöö uus vorm võimaldama parteiorganisatsioonil paremini juhtida ettevõtete tootmistegevust ja aitama õigeaegselt võtta tarvitusele abinõud lünkade likvideerimiseks. Selline parteiline kontroll oli rajatud kommunistide laialdasele osavõtule. Juba 1959.a. lõpul võttis vastavatest komisjonidest osa üle 800 NLKP liikme ja liikmekandidaadi. Parteilise kontrolli komisjonid olid loodud kõigis suurematest partei-algorganisatsioonides. Sellele tööle tõmmati ka kaasa ametiühingute ja komsomoli aktiivi.

---

1) TLK TO JA, toimik 1, lk.-d 6-7.

Reas parteiorganisatsioonides nagu Tallinna Masinatehase parteiorganisatsioonis otsustati luua administratsiooni majandusliku tegevuse kontrollimiseks 7 komisjoni, mis haarasid kõiki põhilisi tootmislõike (tootmise automatiseerimine ja mehhaniseerimine, elektrienergia ratsionaalne kasutamine, materiaal-tehniline varustamine, keevitustootmine, ohutustehnika, hangete ja lepingute täitmine).[1)]

Tehases "Ilmarine" aga seevastu loodi ainult 3 (hangete ja tellimuste täitmise, toodangu kvaliteedi ning tehnilise progressi) komisjoni.[2)] Mõningase töö tegi ära tehnilise progressi komisjon, kes pöörast suurt tähelepanu magnetkontaktori montaazi konveieri käikulaskmise kiirendamisele.

Eespool toodud näited ei olnud juhuslikud. Kas selles töölõigus oli määrava tähtsusega komisjonide arv? Ei. Määrava tähtsusega on nende komisjonide töö, nende praktiline otstarve.

Vastavalt partei põhikirjale lasub tootmisettevõtete parteiorganisatsioonidel administratsiooni majandusliku tegevuse kontrollimise õigus,[3)] kuid seda õigust ei saa aga sugugi tõlgendada vajadusega ja kohustusega moodustada arvukaid komisjone, millede ülesanneteks seatakse administratsiooni vastavate osakondade ja teenistuste dubleerimine. Sageli olid nendes komisjonides just need administratiivtöötajad - kommunistid, kes ühe

1) EKPA, f.5, nim.5o, sü 14, lk. 52.
2) EKPA, f.5, nim. 42, sü 21, lk. 5.

või teise töölõigu eest pidi vastutama administratsiooni liinis. Ka komisjonide töö oli pinnapealne ja kandis sageli kampaanialikku iseloomu.

Järelikult sisulist, elulist otstarvet, need komisjonid ei omandd ja see määras ära nende edaspidise saatuse.

Parteilisest tööst ei saa jätta märkimata partei- ja riigikontrolli kaastöögruppide ja- -postide moodustamist. Tõsi küll, see ei olnud kuigi õnnestunud eksperiment ja alles peale NLKP Kk 1964.a. oktoobripleenumit, kui asuti parteitööst kõrvaldama subjektivismi tagajärgi, reorganiseeriti partei- ja riigikontrolli organid vahetult seitseaastaku lõpul rahvakontrolli organeiks.

Märkimata ei saa jätta seda, et parteiorganisatsiooni juhtimisel loodi sel perioodil Tallinna tööstusettevõtetes ja asutustes 1142 partei- ja riigikontrolli kaastöögruppi ja -posti. Sellest tööst võttis osa üle 5500 inimese (kommuniste üle 1800 ja kommunistlikke noori üle 800). Lisaks sellele jätkasid veel tööd parteilised komisjonid administratsiooni majandusliku tegevuse kontrollimiseks. Nii oli 1963.a. tööstusettevõtetes selliseid komisjone 103, millede tööst võttis osa 587 kommunisti.

Tuleb märkida, et ajavahemik 1959-1965 oli parteitöös ühiskondlike aluste arendamise periood. Sel perioo-

dil tehti ära sellel alal suur töö.

Kuid samal ajal me liialdasime niisuguste komisjonide moodustamisega, otsisime kunstlikult neile ülesandeid ja seetõttu komisjonid dubleerisid üksteist.Sellele negatiivsele küljele meie parteitöös juhiti veelkord tähelepanu ka NLKP XXIII kongressil.[1)]

Peale NLKP Kk oktoobripleenumit (1964) hakkasid Tallinna parteiorganisatsioonid muutuma oma tööstiili, hakkasid kohandama seda nende majanduslike ülesannete lahendamiseks, millised seisid antud ettevõtete ees. Selleks oli vaja kõigepealt veelkord läbivaadata kommunistide paigutus ja suunata nad otsustava tähtsusega töölõikudesse . See aga tähendas, et <u>vastutus majanduslike ja poliitiliste edusammude või ebaedu puhul pannakse täielikult kommunistidele.</u> Meie edusammud sõltuvad ja tulenevadki iga kommunisti isiklikust eeskujust, tema organiseerivast osast tootmises. Ja linna parteiorganisatsioonid võitlevad selle eest, et <u>iga kommunist oleks võitleja, organisaator, partei ja valitsuse ideede agar elluviija.</u>

Parteikoosolekutel arutati selliseid küsimusi nagu "Millist ühiskondlikku tööd teed sina, kommunist" (Masinatehases), "Leninlikust stiilist majanduse juhtimisel" ("Voltas")[2)] jne ., kus raskuspunkt oli asetatud sellele, kuidas kommunistid täidavad neid üllaid põhi-

1) J. Käbin, kõne NLKP XXIII kongressil, "Rahva Hääl" nr. 77, 1966.a.k.

2) TLK JA, T.1, lk. 40-41.

mõtteid, kuidas nad täidavad NLKP põhikirja nõudeid, kuidas kommunistid organiseerivad laiu rahvahulki tootmisülesannete täitmisele jne.

Tallinna Masinatehases kujunes olukord rea aastate jooksul väga komplitseerituks. Riiklikud plaanid jäid täitmata nomenklatuurse plaani osas. See aga mõjutas meie maa keemiatehaste ehitamist.

Paratamatult kerkis esile küsimus, kas olukord muutub paremaks? Osa töölisi arvas, et ei tea. Kuid paljud väitsid, et olukorda pole võimalik üldse muuta. Kommunistid antud olukorraga ei võinud leppida ja otsustasid pöörduda kollektiivi poole. See oli kommunistidel õige tee.

Kõikides tsehhides ja jaoskondades viidi läbi lahtised parteikoosolekud, kus arutati 1965.a. ülesandeid. Tehtud ettepanekud üldistati, analüüsiti juhtivate osakondade tööd ja seejäral arutati tootmise ja majandustöö ettevalmistamise parandamise abinõusid ületehaselisel parteikoosolekul.[1)]

See oli antud küsimuse lahenduse üks pool. Teine aga vastuvõetud otsuse täitmine. Eriti parteitöös maksab valusalt kätte bürokratism ja formalism. Me võime vastu võtta , kahjuks mõnel pool võetigi, väga häid otsuseid, kui aga täitmise üle kontroll on nõrk, või hoopis puudub, siis tulemused osutuvad tühiseks ja mis peamine, rahvas kaotab usalduse kommunistidesse ja parteisse. Seda aga ei

---

1) TLK JA, T. 1, lk. 1o-11.

tohi ühelgi tingimusel lubada.

Nagu näitasid Masinatehase ja paljude teiste parteiorganisatsioonide kas või viimase perioodi töökogemused, siis otsuse täitmise kontrollimise efektiivsusest sõltub edu.[1)]

Ja siit veelkord tuleb välja see, et kommunistil on iga asjaga asja, <u>ta vastutab kõige eest.</u>

Kuid ikkagi esineb meil parteiorganisatsioone (Ehitusdetail, Masinaehituse kombinaat "Balti Manufaktuur" jt.), kus ei täideta põhikirja elementaarseid nõudeid. Ebaregulaarselt viiakse läbi parteikoosolekuid, sisepartei-line töö on pinnapealne, puudub plaan, mille alusel töötada ja ideoloogiline töö jätab soovida. Reas organisatsioonides ei olnud ridade juurdekasvu.[2)] See näitab, need parteiorganisatsioonid ei oma tihedat sidet kollektiiviga ja järelikult nad ei suuda mõjutada oma kollektiivi. Siin peitub viga kommunistides, kes on kaotanud oma võitleva hoiaku ja masside organiseerija koha. Olukorda saab parandada ainult sellega ja siis, kui <u>tõsta kommunistide vastutust ja nõudlikkust iseenese ja teiste vastu.</u>

Muidugi teatavat osa etendab siin parteikaadri probleem. Ka Tallinna kommunistide poolt sai pideva terava kriitika põhikirja § 25 , mis nõuab algorganisatsiooni sekretäri sagedast ümbervahetamist valimistel.[3)] See

---

1) TLK JA, T.1, lk. 1o-11.
2) TLK JA, T.1, lk. 41-42.
3) NLKP põhikiri, lk. 44-47.

aga raskendab parteitöö läbiviimist, samuti raskendab see tunduvalt rajooni- ja linnakomitee tööd sellega, et sunnib kogu nende tähelepanu pöörama ainult uute algorganisatsiooni sekretäride õpetamisele.

Tuleb märkida, et kommunistid, lähtudes igapäevase parteitöö tingimustest pidasid otstarbekaks valida tagasi oma seltsimehi parteialgorganisatsiooni sekretäriks. Selle tõttu vähenes Tallinnas partei-algorganisatsiooni sekretäride vahetus 66,5 % 1964.a. 55,8 % 1965.a.[1)]

See probleem kajastus samuti NLKP XXIII kongressil. Oma ettekandes märkis sm. Brežnev, kui "varem asendati iga aasta algorganisatsiooni sekretäridest 30-35 protsenti, siis viimastel aastatel kuni 60 protsenti. Sealjuures vabastati kaks kolmandikku sekretäridest ainult seoses põhikirjas määratud tähtaja möödumisega. See hakkas negatiivselt mõjuma partei-algorganisatsioonide tegevusele"[2)]

NLKP XXIII kongressil vastuvõetud vastav otsus aitab tugevdada ja säilitada parteikaadrit, mis on üheks soodsaks teguriks parteitöös.[3)]

Tuleb märkida, et Tallinna parteiorganisatsioonis pöörati erilist tähelepanu partei-algorganisatsioonide juhtimise probleemidele. Majakateks parteitöös on partei-algorganisatsiooni sekretärid Damaskin, Ivanov, Lii-

---

1) TLK JA T. 1, lk. 35.
2) L. Brežnev, NLKP Kk aruanne NLKP XXIII kongressile, "Rahva Hääl" nr. 73.
3) NLKP XXIII kongressi otsus "NLKP Põhikirja osalise muutmise kohta", "Rahva Hääl", nr. 82, 1966 a.k.

der, Juhkam, Ottoson j.t.[1)]

Partei linna- ja rajoonikomiteede juures töötas arvukas ühiskondlik aktiiv 1151 kommunisti näol[2)], kes aitas lahendada mitmesuguseid parteitöö küsimusi.

Nii lülitas EKP Kalinini Rajoonikomitee oma pleenumi küsimuse "Propaganda ja eesrindlike kogemuste juurutamise olukorrast tehases "Ilmarine", Veduridepoos ja Kombinaadis "Balti Manufaktuur"" ettevalmistamisel brigaadi koosseisu rajoonikomitee liikmeid, rajooni novaatorite nõukogu liikmeid, tehaste tehnilise informatsiooni töötajaid ja teisi kommuniste.

Kohtadel tehti ära suur töö. Üleskerkinud küsimusi lahendati ühiselt parteiorganisatsiooniga. Selle hoolika töö tulemusena anti pleenumil eesrindlike kogemuste levitamisele hinnang ja ühtlasi võeti kasutusele abinõud selle töö edasiseks parandamiseks.

Tallinna parteiorganisatsioonis hakkab kujunema välja parteitöö uus metoodika, mis küllaltki ilmekalt kajastab seda, kuidas linna parteiorganisatsioon lahendas tema ees seisvaid ülesandeid.

Sest enam ei saa jääda parteitöös vanade töövormide ja -meetodite juurde. Areng nõuab, et ka parteitöö oleks seatud teaduslikele alustele.

Küsimuste ettevalmistamisel kaaluti kõigepealt väga hoolikalt , millised probleemid vajavad analüüsimist ja

---

1) TLK JA, T.1, lk. 3.
2) TLK JA, T.1, lk. 43.

tundmaõppimist kohtadel. Seejärel, sõltuvalt küsimuse iseloomust, valitakse aktiiv ja viiakse läbi instrueerimine, kus suunatakse aktiivi tähelepanu, millele on vaja pöörata kohapeal tähelepanu, millist abi kontrollimise käigus osutada. Probleemide tundmaõppimisele järgneb järelduste ja ettepanekute tegemine. Viimasel ajal väljakujunenud tava kohaselt arutatakse need reeglipäraselt läbi parteiorganisatsioonis. See võimaldab parteiorganisatsioonil asuda operatiivselt puuduste kõrvaldamisele.

Tuleb märkida, et mitte alati ei ole organisatsioonilises töös läinud kõik libedasti ja puudusteta. Nii kaotas linnakomitee pleenumi otsus "Parteiorganisatsiooni tööst nõukogude patriotismi ja proletaarse internatsionalismi kasvatamisel" oma aktuaalsuse, sest otsuse tutvustamisel ja tema viimisel iga kommunistini põhjendamatult viivitati.[1)]

EKP Mererajooni Rajoonikomitee bürool 1964.a. arutati "Tsehhide parteiorganisatsioonide ja gruppide tööst." Selle ettevalmistamisel tehti ära väga suur töö. Ka otsuse elluviimisel nähti hulka vaeva, kuid siiski mitte kõikjal ei viidud asja lõpuni.[2)]

Seega mitte alati ei ole vastuvõetud otsustele järgnenud sihikindlat organisaatorlikku tööd. Eriti teravalt torkab see silma kui jälgida EKP Mererajooni plee-

---

1) TLK JA, T. 1, lk. 39.
2) Samas.

numitel ja büroodel arutatud sotsialistliku omandi riisumise küsimusi Tallinna Lihakombinaadis (5.märts 1965, 1o.märts 1965, 11.jaanuar 1966.) Tõsi küll, antud probleem ise nõudis seda, et teda arutada, kuid selle asemel, et rangelt kontrollida otsuste täitmist, organiseerida võitlust otsuste täitmise eest, fikseeriti ainult korduvalt fakte ja sellega asi tegelikult piirdus.[1)]

Siit me jõuame välja väga tähtsa parteilise töölõigu juurde, et parteilise juhtimise üheks tähtsaks küljeks on otsuste ja direktiivide täitmise organiseerimine ja selle täitmise pidev kontroll.

Viimasel perioodil omab esmajärgulist tähtsust kommunistlikus ülesehitustöös NLKP Kk märtsi- ja septembripleenumite ja NLKP XXIII kongressi otsuste plaanikindla ja täpse täitmise organiseerimine majanduslikult põhjendatud abinõude alusel ja seda tööd on vaja kontrollida.

EKP Tallinna Linnakomitee on hakanud süstemaatiliselt ja õigeaegselt kontrollima parteiliste otsuste täitmist. Kontrolli peavad teostama parteiorganid ise. Mis puutub partei-algorganisatsiooni, siis selliseks organiks on partei büroo või parteikomitee. Üheks kõige tähtsamaks ja mõjukamaks kontrolli teostamise vormiks partei-algorganisatsioonides on parteikoosolekud, kus kõik kommunistid saavad võimaluse sügavalt tutvuda olukorraga, selles või teises töölõigus, öelda ära oma kriitilised

1) TLK JA, T.2, lk. 14-15.

märkused ja teha konkreetseid ettepanekuid töö parandamiseks. Avameelne kriitika, kontroll altpoolt, aitab likvideerida puudujääke.

Viimasel ajal juurdus parteikoosolekute läbiviimise praktikasse informatsioon varem vastuvõetud otsuste täitmisest. Seda teevad kas asjaosalised ise või partei-algorganisatsiooni sekretär. Tehase "Volta" kommunistid tulid järeldusele, et kõige efektiivsem on kontroll siis, kui selle eest vastutab see parteikomitee liige või peaspetsialist, kes antud küsimuse valmistas büroole ette. Abiks kontrollimisele aga võib võtta kommuniste.[1)]

Ka rajoonikomiteedes hakati pöörama tõsist tähelepanu otsuste täitmise kontrollile. Ajavahemikul 1964--1965. EKP Kalinini Rajoonikomitee bürool arutati otsuste täitmist 14 korral ja Mererajoonis 15 korral.[2)]

Samuti partei linna- ja rajoonikomitee sekretärid ja büroo liikmed esinesid aruannetega tehtud tööst vahetult partei-algorganisatsioonides üle 5o korra.[3)]

Selle küsimuse aktuaalsust iseloomustab seegi fakt, et EKP Keskkomitee Presiidium arutas 16.nov. 1965.a. partei otsuste täitmise praktikat Tallinna parteiorganisatsioonis. Vastavas otsuses märgitakse, et linna- ja rajoonikomiteed ning parteiorganisatsioonid on hakanud rohkem pöörama tähelepanu partei otsuste täitmise organiseerimisele ja täitmisele, distsipliini tugevdamisele partei- ja

---

1) TLK JA, T.2, lk. 34.
2) TLK JA, T.1, lk. 38.
3) TLK JA, T. 1, lk. 38-39.

riigiaparaadis, tootmise laial rindel, on tõstetud töötajate vastutust neile usaldatud lõigu eest.[1)]

Sama probleemi valgustas oma ettekandes NLKP XXIII kongressil sm. Brežnev, kes märkis, et "hästi sisseseatud kontroll otsuste täitmise üle...peab toimuma süstemaatiliselt, peab aitama parandada vigu, leida seatud ülesannetele parimaid, kõige õigemaid lahendusi."[2)] See aitab parteitööst otsustavalt väljajuurida vastutamatuse, et vastuvõetud otsuste ja kohustuste täitmist tagatakse organisatsioonilise tööga.

Kahjuks varematel aastatel läksime otsuste täitmata jätmise korral sellest sageli vaikides mööda. See asjaolu põhjustas parteitöös esinevate mõningate vigade süvenemist. Tallinnas leidus siiski üksikuid parteiorganisatsioone, kus ei analüüsitud ettevõtte tootmis-majanduslikku tegevust, vaid piirduti üldsõnalise informatsiooniga, partei koosolekute päevakord oli sageli formaalne ja standartne nagu "Plaani täitmine....aastal", "Sotsialistliku võistluse kokkuvõtted", "Ettevalmistused uueks õppeaastaks poliithariduse süsteemis" jne. Ja sellest süvenes omakorda paljudesse otsustesse "parandada", "tõsta vajalikule tasemele" jne. millised on juba oma olemuselt tegelikult formaalsed, umbmäärased otsused ja lõid illusiooni otsuse formaalsusest. Siin on aga vaja kõige suuremat konkreetsust.

Rahvamajanduse plaanide edukas elluviimine sõltub

---

1) TLK JA T. 2, lk. 3.

2) L. Breznev, Ettekanne...,"Rahva Hääl" nr. 73, 1966.a.k.

täiel määral ideoloogilisest tööst, sõltub igast kommunistist, alates juhtivast parteitöötajast ja lõpetades reakommunistiga. Ideoloogiline töö linnas on muutunud elavamaks, on muutunud elulähedasemaks ja on võitleva iseloomuga.

Parteiharidussüsteemi koolide, ringide ja seminaride komplekteerimisel on nüüd erilist tähelepanu pööratud töötajate üldhariduslikule ja poliitilisele tasemele, sellest lähtudes toimub nüüd õppetöö differentseeritult. Viimasel ajal on poliitvõrgus pandud suuremat rõhku teoreetilistele probleemidele. See aga kutsus esile mõnel pool arvamuse, et õkonoomika õpetamisega enam tegelda ei tule.

Küsimus seisnes selles, et viimastel aastatel pöörati erilist tähelepanu majanduslike probleemide õppimisele ja õpetamisele, mistõttu kannatas just teoreetiliste probleemide marksismi-leninismi komponentide omandamise tähtsus.

Uued tingimused aga nõuavad meilt nii sügavalt poliitilisi, üldteoreetilisi kui ka konkreetseid majandusalaseid teadmisi.

Kasvanud on meie poliitilise töö mastaabid poliitharidussüsteemis.

Ainuüksi viimasel perioodil töötab Tallinnas 477 poliitilist algkooli ja ringi, 344 marksismi-leninismi aluste kooli ja 311 teoreetilist seminari. Linnakomitee

organiseeris lisaks sellele veel 8 loengusarja.[1)]

Ideoloogilises töös on agitaatoril täita äärmiselt vastutusrikkaid ülesandeid. Selles töölõigus on muutunud vanad arusaamad"universaalsest" agitaatorist. Mererajooni agitkollektiividesse koondatud agitaatorid viivad läbi selgitustööd ühest kindlast aspektist lähtudes ja aluseks võetakse see, millises ainevallas agitaator ennast kõige paremini tunneb,olgu need siis sise- või välissuhted, uute kogemuste levitamine jne.[2)]. Selline differentseeritus võimaldab agitkollektiivil kõige otstarbekamalt kasutada agitaatoreid.

Tuleb märkida, et parteilise töö mõjujõud ei ole veel küllaldane. Ideoloogilise töö mõju ja mõjusfäär ei vasta veel nendele kõrgetele nõuetele, mida me talle esitame. Mitte kõikjal ei ole suudetud luua oma kollektiividesse kõrget nõudlikkust ja printsipiaalsust. Sellele asjaolule viitab fakt, et ikkagi veel esineb sotsialistliku omandi riisumist (Lihakombinaat, Köögi- ja Juurvilja Kaubastu, "Norma", ehitusorganisatsioonid jt.). Väga palju esineb linnas alkoholi kuritarvitamist. Kahjuks see pahe näitab "kasvutendentsi". Kui 1964.a. võeti Tallinnas alkoholi kuritarvituse tagajärjel administratiivvastutusele 941o inimest, siis 1965.a. see arv "kasvas" 1o658 inimeseni.[3)]

Seega linna parteiorganisatsioonid peavad oma ideo-

---

1) TLK JA, T. 1, lk. 24.
2) TLK JA, T. 1, lk. 26.
3) TLK JA, T.2, lk. 13.

loogilises töös erilist tähelepanu pöörama inimese kasvatamisele, kujundama temas uue inimese kõrgeid moraalseid omadusi. Pole kahtlust, et Tallinna parteiorganisatsioon täidab ka selle ülesande.

Partei ja nõukogude rahva elus on toimunud viimasel perioodil suured muudatused. Mida tegi NLKP Kk märtsipleenum (1965) põllumajanduses, seda tegi septembripleenum (1965) tööstuses. NLKP Kk septembripleenum lahendas teaduslikult meie maa majanduselus kõige tähtsama probleemi - viis rahvamajanduse väga paindlikule planeerimissüsteemile, samal ajal aga vähendas miinimumini administratiivsete hoobade tähtsust, arendas neid majanduslike faktorite mõjukusega.

Nüüd kerkib üles küsimus, mis muutus parteitöös ja millist mõju avaldas NLKP Kk septembripleenum Tallinna parteiorganisatsiooni tegevusele?

Kõigepealt tuleb märkida, et Tallinna parteiorganisatsioonis tervikuna tugevdatakse tähelepanu ettevõtete majanduslikule tegevusele. Majandusliku töö küsimusi arutatakse ettevõtete partei-algorganisatsioonide koosolekutel. Regulaarselt korraldatakse linna ja rajoonide ulatuses partei-algorganisatsiooni sekretäridele ja ühiskondliku majandusliku analüüsi büroo liikmetele seminare ja kogemuste vahetamisi. Tähelepanu orbiiti võetakse parteitöös probleemid, mis olid seotud töö teadusliku organiseerimise juurutamisega ja toodangu kvaliteedi parandamisega, sest uus majandamise süsteem loob kõik tingimused demokraatlike juh-

timisprintsiipide laiendamiseks ja rahvamasside laialdaseks osavõtuks tootmise juhtimisest, mis tagasimõjuna tunduvalt mõjutab nende töö tulemusi. Ja järelikult uutes tingimustes tuli koos majanduslike stiimulitega oskuslikult kasutada ka moraalseid stiimuleid, seda asjaolu pidid arvestama parteiorganisatsioonid oma töös.

Peale NLKP Kk septembripleenumit (1965) seisis linna parteiorganisatsiooni ees väga vastutusrikas ülesanne - valmistada tootmisjuhte ja -kollektiive tööks uutes majanduslikes tingimustes. Parteiorganisatsioonide eesmärgiks oli, et iga töötaja tunnetaks selle suure ümberkorralduse tähtsust, tunnetaks oma osa ja vastutust tootmises.

Suure ettevalmistava töö üleminekuks uuele majandamise süsteemile tegid 1965.a. üra rea ettevõtete (Klementi nim. Õmblusvabrik, "Baltika", "Kommunaar",M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehas, Masinatehas jt.) majandus- ja parteiorganisatsioonid ning seetõttu lubati nendel ettevõtetel Tallinnas esimeste hulgas ka üle minna otsestele tootmissidemetele ja uuele tootmise juhtimise ja majandamise süsteemile.

Uus olukord ettevõttes seadis ka parteiorganisatsioonid hoopis uude senitundmatusse olukorda.

Vara on veel rääkida esimestest töökogemustest, saavutustest ja kui vaja siis ka ebaõnnestumistes, sest vastavad parteiorganisatsioonid teevad n.ö. oma esimesi samme uues olukorras.

Uus lähenemine majanduselu probleemide lahendamisele nõuab ka uut lähenemist parteitöö probleemidele.

Partei on teinud juba ära suure töö töömeetodite täiustamisel, selle tulemusena on tunduvalt muutunud poliitilise, ühiskondliku ja majandusliku elu juhtimise meetodid ja tööstiil.

Nende suurte muudatuste aluseks oli NLKP Kk oktoobripleenum (1964) , mis värske tuulehoona puhus meie teelt lõplikult ära kiire edasiliikumise takistaja - subjektiivse lähenemise partei ja rahvamajanduse probleemidele.

Nagu kõigis parteiorganisatsioonides üle meie kodumaa, nii ka Tallinna parteiorganisatsioonis kerkis üles väga aktuaalne parteitöö probleem - s.o. igapäevase parteitöö viimine teaduslikele alustele.

Kõigepealt võeti vaatluse alla ja õpiti üksikasjalikult tundma parteitöö mõjukust. See on väga tähtis teaduslik parteitöö probleem, mis näitab meie parteitöö efektiivsust. Parteitöö efektiivsuse väljaselgitamisel Tallinna tööstusettevõtetes analüüsiti 30 partei-algorganisatsiooni organisatsioonilist tööd. Seejärel arutati seda probleemi pleenumil, kus töötati välja juhised ja näpunäited selleks, kuidas veelgi tõsta organisatsioonilise töö taset ja mõjukust.[1)]

Pleenumile järgnes ulatuslik töö otsuste tutvusta-

---

1) TLK JA, T.2, lk. 5.

misel ja nende otsuste elluviimise organiseerimisel. Üleskerkinud probleeme arutati rajoonikomiteede aparaatides, parteialgorganisatsiooni sekretäridega ja parteikoosolekutel. Seega otsuse täitmisele mobiliseeriti laiaulatuslik kommunistide pere. See probleem tõstatati üles õigeaegselt, sest eriti nüüd kui linna parteiorganisatsioonid hakkavad üle minema uutesse töötingimustesse, tuleb neil alati arvestada parteitöö mõjukust. Parteitöö raskuspunkt kandus nüüd partei-algorganisatsioonides tsehhide parteiorganisatsioonidele ja parteigruppidele, sest need organisatsioonilised lülid on kõige lähemal tootmisele ja töötajate laiadele hulkadele ning seal, tootmise eesliinil, otsustatakse ja lahendatakse lõplikult tootmisalased küsimused, meie töö edu või ebaedu.

Parteitöö viimisel teaduslikele alustele Tallinnas etendas väga tähtsat osa ideoloogilises töös läbiviidud sotsioloogilised uurimised. Need uurimised viidi läbi EKP Tallinna Linnakomitee initsiatiivil grupi teadlaste (ajaloo doktor J. Kahk j.t.) poolt, et väljaselgitada parteiorganisatsioonide poolt tehtud tööd nõukogude patriotismi ja proletaarse internatsionalismi kasvatamisel. Linnakomitee pleenumi ettevalmistamise käigus kontrolliti üle 40 partei-algorganisatsiooni tööd, viidi läbi ankeedi küsitlus ligi 25 ettevõttes ja asutuses. Pleenumi ettevalmistamise käigus küsitleti ca 3.000 inimest. Küsitlemisel lähtuti printsiibist, et

vaatluse all oleksid eesti, vene ja mõlemaid keeli kõnelevad kollektiivid.[1)]

Ülalmainitud ankeet oli üks osa vabariigi teadlaste sotsioloogia-alasest uurimusest, mille eesmärgiks oli koguda andmeid eri rahvusest inimeste kultuurihuvide, rahvuslike kultuuride vastastikuse mõju, eri rahvusest inimeste vahel süveneva sõpruse jne. kohta. Selle ankeediga saadi palju andmeid, mis peegeldasid antud küsimustes inimeste subjektiivseid arvamusi, mis seega kajastasid avalikku arvamust.

Ankeeti küsimused olid grupeeritud nelja suurde tühma.

Esimene küsimuste rühm haaras küsimusi kirjanduse, kunsti, televisiooni ja ajakirjanduse valdkonnast. Teine hõlmas keelealaseid ja kolmas eri rahvusest inimeste omavahelisi suhteid. Neljas küsimuste ring puudutas ankeedivastaja isikut.[2)]

Parteitöös eriti väärtuslikuks osutusid esimesed kolm küsimuste ringi. Nii saadi andmeid televisiooni vaatamise ja ajalehtede loetavuse kohta, rahvaste sõpruse jne. kohta. Linnakomitee pleenumi otsused tuginesid aga saadud andmete läbitöötamise esialgsetel tulemustel. Kuid ka siit sai teha praktiliselt väga tähtsa järelduse - kõige paremini on lahendatud rahvaste sõpruse ja proletaarse internatsionalismi küsimused sellises kollektiivis, kus

---

1) TLK IO, Pleenumi materjalid.
2) Sama.

<u>töötavad koos erinevast rahvusest inimesed</u>.

Peale uurimistöö lõpetamist hakatakse teaduslikult kontrollima pleenumi otsuseid. Juba praegu kavandatakse selle realiseerimise meetode.

EKP Tallinna Linnakomitee ideoloogia osakonnal on käsil veel teistegi probleemide teaduslik analüüs. Seega ülalnimetatud osakond on lähemas tulevikus kujunemas Tallinnas parteitöö teaduslikele alustele viimise tugevaks keskuseks. Mis puutub teistesse Linnakomitee osakondadesse, siis nendes ei ole üleminek parteitöös teaduslikele alustele muutunud aktuaalseks probleemiks. Need osakonnad (tööstusosakond jt.) ei ole veel isegi arutanud niisuguseid küsimusi, mida kujutab endast parteitöö teaduslikel alustel antud osakonnas, kuidas viia parteitöö teaduslikele alustele, milline oleks nende osa parteitöö viimisel teaduslikele alustele parteiorganisatsioonides.

Peab märkima, et ka rajoonikomiteed ei ole sellele küsimusele pööranud mingit tähelepanu.

Peamine, mis põhjustab sellise olukorra kujunemist, on see, et ei ole kujunenud õiget arusaamist sellest, mida endast kujutab parteitöö teaduslikel alustel. Viimasel ajal on sellest olnud küll palju juttu, kuid seda probleemi ei ole lahti mõtestatud.

Minu arvates tuleks sellele probleemile läheneda järgmistest aspektidest.

1. Partei igasuguse tegevuse aluseks on üldteoreetiline töö marksismi-leninismi teooria tundma-

õppimisel ja selle looval edasiarendamisel. Marksismi-leninismi revolutsiooniline teooria on aluseks paljude kommunistliku ühiskonna ehitamise põhiküsimuste teoreetilisel ja praktilisel lahendamisel. Marksismi-leninismi teooria tähtsaimaks ülesandeks on maailma mitte üksnes õigesti seletada, vaid ka muuta. Ja siit meie eesmärk - kommunistliku ühiskonna ülesehitamine.

Sellele eesmärgile on allutatud kogu meie tegevus pikema aja vältel, mis on fikseeritud NLKP programmis. Marksismi-leninismi teooria osatähtsus kasvab ka meie tingimustes, sest kommunistlikku ühiskonda ehitatakse teadlikult ja plaanipäraselt.

Kommunistliku ühiskonna ehitamine ja teaduslikult põhjendatud marksismi-leninismi klassikute poolt ja teaduslikult on kindlaks määratud kommunismi ehitamise teed NLKP programmis.

Seega meie tegevuse lähteteooria, praktilise tegevuse algallikad on sügavalt teaduslikud ja praktika poolt kontrollitud ning kinnitatud.

2. Ainuüksi tegevuse teaduslikust lähteteooriast üksi ei piisa. Nüüd on meil vaja antud konkreetse momendi majanduslik-ajaloolise arenguetapi teaduslikku [illegible] analüüsi. See hõlmaks kolme komponenti:

a) teha teaduslikult kindlaks, mida on saavutatud;

b) teha teaduslikult kindlaks, kuidas ja missuguse tööhinnaga, missuguse jõukuluga antud tulemusi saavutasime, milline oli tehtud töö efektiivsus, ja leida, millised oleksid antud probleemile olnud parimad teaduslikult põhjendatud ökonoomsemad lahendusviisid.

c) seada teaduslikult põhjendatud eesmärgid, mida me tahame edaspidi saavutada.

3. Ja siit tulenebki antud probleemi kolmas külg, mis etendab samuti olulist osa: kuidas püstitatud ülesandeid teaduslikult ellu viia. Siin tuleks arvestada kahte momenti:

a) meetodite teaduslikku valikut, arvestades nende otstarbekust, ratsionaalsust ja efektiivsust, lähtudes teise külje alapunktist b;

b) arvestada millist mõju need avaldavad kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamise protsessile ja iseloomule.

Resümeerides eeltoodut, võiks öelda, et parteitöö teaduslikuks aluseks on lähtuda looduse, ühiskonna ja majanduselu objektiivsetest seaduspärasustest(nimetatud sea-

duspärasused eksisteerivad meist ja meie tahtest sõltumata), neid õigesti tunnetada ja objektiivselt rakendada, millega väldime subjektivismi.

Ja siin tahaksin lõpetada selle mõtte sm. Brežnevi sõnadega, et "tuleb teha lõpp osa meie kaadri hulgas käibelolevale ettekujutusele, nagu oleks ühiskonnateadustel ainult propagandistlik tähtsus ja nagu peaksid nad praktikat ainult seletama ja kommenteerima. Ühiskonnateaduste arenemine ja nende soovituste rakendamine praktikas ei etenda väiksemat osa kui loodusteaduste saavutuste kasutamine materiaalse tootmise sfääris ja rahva vaimuelu arendamisel.[1] (Sõrendus R.S.)

Parteitöö peamiseks eesmärgiks ja ülesandeks on töö inimestega. Kahjuks mõned meie parteiorganisatsioonid unustasid selle ja muutusid "väikesteks rahvamajanduse nõukogudeks", tegeledes põhiliselt mitmesuguste majanduslike pisiküsimustega. Kuid NLKP XXIII kongressil rõhutati, et tuleb loobuda administratsiooni hooldamisest ja nende asendamisest, sest see tekitab töötajates vastutustundetust ja inertsust.

Meie ei tohi hetkekski unustada, et majanduslike probleemide lahendamise meetodid parteiorganisatsioonidel peavad olema teistsugused kui nõukogude ja administratiivorganitel. Majanduse parteiline juhtiminte tähendab eelkõige poliitilise töö tugevnemist, masside organiseerimistugevnemist.

Edukas parteitöö tegemiseks me peame tundma inime-

1) L.I. Brežnev, Ettekanne..., "Rahva Hääl" nr. 73, 1966.

si, nende iseloomu, nende vajadusi ja nõudeid, nende võimeid ja suhtumisi. Selleks on aga vaja korraldada parteitöös süstemaatiliselt sotsioloogilisi uurimisi, mille tulemused peavad kajastuma partei propagandas, organisatsioonilises töös, ühesõnaga igas töölõigus vastavalt konkreetsetele muudatustele. See aga eeldab parteitöö äärmist paindlikkust vastavalt kohale ja ajale. Järelikult ei saa olla universaalset töömeetodit, universaalset lähenemist ja universaalset lahendust ühele või teisele probleemile erinevates liiduvabariikides, linnades ja partei-algorganisatsioonides, rääkimata parteitööst aga meie ühiskonna erinevatel arenguetappidel. See aga nõuab loomingulist lähenemist, kõikide komponentide igakülgset arvestamist ja muudab parteitöö teaduslikult paindlikuks loomingulisek tööks.

Lõpuks peatusin viimasel probleemil ja nimelt, mis on parteilise töö hindamise peamiseks aluseks.

Hindamise aluseks on see, kuivõrd efektiivselt mobiliseerime kommuniste ja kõiki töötajaid püstitatud ülesannete täitmisele. Kui seda teha mõne ala, näiteks tootmise või mõne teise töölõigu alusel, siis oleks see ühekülgne ja mehaaniline lähenemine sellisele tähtsale küsimusele. Näiteks on täiesti väär hinnata parteitööd plaani täitmise protsendi alusel, tungimata parteitöö sisusse.

Hindamise aluseks tuleb võtta kogu parteiline

töö, lähtudes NLKP programmist ja põhikirjast ning nendest ülesannetest, mida elu on seadnud ühe või teise parteiorganisatsiooni ette, ja parteiorganisatsiooni <u>tegelik mõju</u> massidele.

LÕPPSÕNA.

Möödunud aastal tähistasime oma vabariigi 25.aastapäeva. Meie sünnipäev oli pidupäevaks ka kogu Nõukogude Liidu rahvastele. Tehes kokkuvõtteid suurel pidupäeval, võisime rahuldustundega märkida, et ületasime 1940.a. taseme 16,8 kordselt. See oli sotsialismi võit tegelikkuses.

See võit ei tulnud iseenesest. Selles võidus oli meie rahva visa ja pingeline töö. Võitu aitas sepistada vabariigi parteiorganisatsiooni suur organiseeriv, juhtiv ja suunav töö.

Meie jõupingutused ja saavutused sotsialismi ehitamisel, meie töö kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel leidis väärtilist hindamist. meie partei ja valitsuse poolt, kogu nõukogude rahva poolt. Vabariigi 25.aastapäeval autasustati ENSV-d Lenini ordeniga. See oli kõrge hinnang tehtud tööle.

Seitseaastaku plaanide realiseerimisel tööstuses, saavutasime sotsialistliku rahvamajanduse arendamisel teatavat edu.

Meie töölisklass, oma eesrindliku väesalga - partei - juhtimisel tegi ära suure töö, küllaltki komplitseeritud tingimustes. Ja nüüd võib julgelt öelda, et miljonite ennastsalgav töö oli väljapaistev panus kommunismi materiaal-tehnilise baasi rajamisel.

Selles suures töös on osake ka vabariigi ja Tallinna töötajate panusest. Tallinna parteiorganisatsiooni poolt tehtud suure organiseerimistöö tulemusi majanduslikul alal seitseaastakul võime resümeerida väga lühidalt - ettenähtud tootmisülesanded täideti ennetähtaegselt ja lisaks sellele, anti toodangut täiendavalt üle plaani.

Tallinna parteiorganisatsioon on EKP üks võitlusavangardidest, tema eesrindlik osa. Tema koosseisus on suurepärane kommunistide kaader, kellel on tootmise organiseerimise eesrindlikud kogemused.

Tallinna parteiorganisatsioon andis oma väärika panuse kommunismiehitamise ühisesse üritusse vabariigis. Tallinnasse on koondunud ca 45 % vabariigi tööstusest. Tallinna majanduslikud näitajad tootmise alal on paremad vabariigi vastavatest näitajatest. Tehtud töö on leidnud väärilist tunnustamist, mis väljendub selles, et 2o4 pealinna kommunisti autasustati valitsuse poolt ordenite ja medalitega silmapaistvate saavutuste eest majanduse ja kultuuri edasiarendamisel.

Seitseaastaku lõpul, kui tehti teatavaks NLKP XXIII kongressi kokkukutsumise tähtaeg, asusid tuhanded meie maa töötajad kongressi-eelsele töövalvele. 1965.a. novembri lõpul asusid kongressi-eelsele töövalvele kõik Tallinna sotsialistliku töö kangelased.

EKP Tallinna Linnakomitees toimus sotsialistliku töö kangelaste kohtumine, kus viimased tegid teatavaks oma kohustused ja kutsusid kõiki pealinna töötajaid võtma

väärilistе töösaavutustega vastu NLKP XXIII kongressi. Selle kutse võtsid Tallinna töötajad rahuldustundega vastu. Meie sotsialistlike töö kangelaste algatus leidis palavat heakskiitu kogu NSV Liidu ulatuses ja see kajastus üleliidulistes keskajalehtedes.

Kongressi eel raporteerisid meie sotsialistliku töö kangelased parteile ja kogu rahvale lubatud kohustuste täitmisest ja ületamisest. Ka Tallinna töötajad kinnitasid oma tublide tegudega töörindel, et nad teevad kõik selleks, et veelgi kiirendada kommunismi saabumist.

Kongressi-eelsetel päevadel kõikides parteiorganisatsioonides toimus kongressi direktiivide projekti väga elav arutelu. Arutelu käigus parteiorganisatsioonides tehti üksikasjalikke kokkuvõtteid sellest, kuidas täideti seitseaastaku ülesanded, kavandati uusi ülesandeid viisaastakuks.

NLKP XXIII kongress üldistas meie maa arengu tulemusi, andis põhjaliku objektiivse hinnangu saavutatule, analüüsis kommunistidele omase asjalikkusega sel perioodil esinenud vigu ja töötas välja meie töötajate ettepanekud arvestades direktiivi viie aasta plaani kohta.

Nüüd, kongressi-järgsel perioodil seisab Tallinna parteiorganisatsiooni ees suur ja vastutusrikas ülesanne: propageerida NLKP XXIII kongressi otsuseid, selgitada töötajatele partei poolt seatud ülesandeid, sest mida selgem on ülesanne, seda edukamalt ta ka täidetakse; organiseerida püstitatud ülesannete täitmist, pidevalt kontrollida

selle täitmise käiku nendes uutes arenemistingimustes, millised loodi tööstuses NLKP Kk 1965.a. septembriplee-numi otsustega.

Meie maa on jõudnud oma arengus uude etappi - etappi, kus veelgi kiiremini kasvavad tootlikud jõud teaduse ja tehnika igakülgse arenemise baasil. See arenguetapp viib meid veelgi lähemale kavandatud eesmärgile - kommunismile.

Kui üleminekuks sotsialistlikule korrale oli vaja luua tema alused, siis kommunism tekib ja areneb alusel, mis on loodud sotsialismi kui kommunistliku formatsiooni esimese faasi võidu ja kindlustumise tulemusena.

Kommunismile ülemineku järk-järguline iseloom ei tähenda sugugi aeglast liikumist. Vastupidi, toimuvad põhjalikud kvalitatiivsed muutused teaduse ja tehnika arenemises, majanduse ja kultuuri valdkonnas, neid muudatusi kajastavad NLKP XXIII kongressil vastuvõetud direktiivid.

Kommunismile üleminekul etendab partei tähtsat osa kommunistliku üleshitustöö organiseerimisel, kasvab tema mõju ja tähtsus.

Partei organiseeriva osa tähtsus Tallinnas oli tingitud sellest, et seitseaastakul kommunistliku ülesehitustöö ülesanded olid ulatuslikud ja komplitseeritud, ning nõudsid kõrgemat poliitilise ja organisatsioonilise juhtimise taset. Ja sellega tuli Tallinna parteiorganisatsioon ääuga toime.

Uued majanduslikud tingimused, uued ülesanded nõuavad parteilt temao organiseeriva ja juhtiva osa edasist suurenemist nõukogude ühiskonna elus, nõuavad uusi töövorme, töömeetodite täiustamist, partei ja rahvahulkade sidemete tugevdamist ja edasiarendamist.

Majandusliku arengu uutes tingimustes pühendab partei oma jõu, kõik oma teadmised ja organiseerimisvõimed sellele suurele üritusele, mis on seatud meie ette NLKP programmi ja NLKP XXIII kongressi otsustes ja mis kajastub meie tänases tegelikkuses - kommunistlikus ülesehitustöös.

Р Е З Ю М Е

Под руководством Коммунистической Партии Советского Союза в нашей стране создается материально-техническая база коммунизма.

Советский народ своим героическим трудом внедряет в жизнь вечные мечты человечества о самом справедливом общественном строе - коммунизме.

Этот путь наметила генеральная линия партии, которую коллективно выработали на 20-2I, 22, 23 съездах.

Наши достижения в создании материально-технической базы коммунизма тесно связаны с большой работой, которую партия проводит в коммунистическом воспитании трудящихся. В период развернутого строительства коммунизма, когда расширяются масштабы общественного производства, растет организаторская роль КПСС.

Увеличивается ответственность партийной организации за успешное выполнение задач хозяйственного и культурного строительства. Соединяя творческую активность народных масс и направляя ее на общую цель партия руководствуется теорией марксизма-ленинизма.

Она глубоко анализирует сложный процесс развития хозяйственной политической и культурной жизни и вырабатывает на этой основе правильные решения. Убедительным примером служат последние пленумы партии и XXIII съезд.

В настоящей работе рассмотрена организаторская роль Таллинской партийной организации в промышленности за годы семилетки.

Автор рассматривает перспективы развития Таллинской промышленности, структурные сдвиги и достижения семилетки. Уделяется достаточное внимание партийным организациям в их практической работе при выполнении заданий семилетки.

Автор рассматривает и новые почины трудящихся, как они способствовали досрочному выполнению семилетки.

В частности, рассматриваются такие почины, как движение за звание ударников и бригад коммунистического труда, постоянно действующие производственные совещания, изобретательская и рационализаторская деятельность, научная организация труда и нормирования и т.д.

Особо важное место занимает в данном исследовании организаторская работа Таллинской партийной организации при руководстве промышленными предприятиями.

В результате работы партийной организации Таллинская промышленность еще в 1963 г. выполнила уровень производства, который был намечен к концу семилетки.

Объём производства был выполнен к маю 1965 г. и значительно увеличен выпуск продукции сверх плана.

Эта победа не пришла сама собой, здесь упорный и напряженный труд всего народа. Наши усилия и достижения при строительстве коммунизма высоко оценила партия и правительство и весь советский народ.

К 25 годовщине республики Эстонская ССР была награждена орденом Ленина. В этом есть заслуга и трудящихся г.Таллина. Таллинская партийная организация - это одна из боевых авангардов

Коммунистической партии Эстонии и как мы видели в ее составе замечательные кадры коммунистов, которые имеют передовой опыт организации производства. Об этом говорит тот факт, что 204 коммуниста столицы были награждены орденами и медалями. Перед 23 съездом КПСС в партийных организациях города проводили обсуждение проектов директив съезда. При обсуждении подводили итоги выполнения планов семилетки и наметили новые задачи на пятилетку.

23 съезд обобщид результаты развития народного хозяйства. нашей страны, дал глубокую объективную оценку достижениям. Проанализировал допущенные ошибки и выработал новые директивы п по пятилетнему плану.Теперь перед Таллинской партийной организацией стоит большая ответственная задача разъяснить решения 23 съезда, организовать выполнение поставленных задач, постоянно контролировать ход выполнения этих задач уже в новых условиях, в условиях которые были созданы в промышленности решениями сентябрьского Пленума КПСС 1965 г.

И в новых условиях наша партия приложит все усилия, все свои знания и организаторские способности к этому большому делу в строительстве коммунизма.

Tabel nr. 1

Tööliste hariduslik tase vanuse järgi tehases "Ilmarine" vaatlusandmete põhjal.[1]

Vaatlus tehtud seisuga 5.apr.66.
Tehases 1149 töötajat
Vaadeldud 375 töölist

Haridus / Vanus	Valutsehh											Automaatikatsehh											
	1-4	5	6	7	8	9	10	11	kõr-gem	kokku tseh-his		1-4	5	6	7	8	9	10	11	Lõp-ta kõrg.	kõr-gem	kok-ku tseh-his	kok-ku te-ha-ses
kuni 17 a.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	3	3
18-20 a.	-	-	-	1	-	1	-	1	-	3		-	-	-	5	15	4	5	6	1	-	26	29
21-35.a.	6	3	5	18	6	3	3	8	-	52		2	2	7	42	9	18	4	26	-	-	110	162
36-50.a.	13	4	20	11	3	2	-	7	-	60		5	2	20	23	4	3	2	5	-	-	64	124
51-60.a.	5	1	8	-	2	-	1	3	-	20		5	-	7	3	1	-	1	3	-	-	20	40
üle 61.a.	3	-	1	-	-	-	-	-	-	4		-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	3	7
Kokku	27	8	34	30	11	6	4	19	-	139		12	5	34	76	30	25	12	41	1	-	236	375

1) Lähteandmed saadud tehase "Ilmarine" kaadriosakonnast.

Tabel nr. 2

Tööliste erialalise kvalifikatsiooni tase vanuse järgi tehases "Ilmarine" vaatlusandmete põhjal.[1)]

Vaatlus tehtud seisuga 5.apr.1966.
Tehases 1149 töötajat.
Vaadeldud 375 töölist

Vanus \ Kvalifikatsioon (järk)	Valutsehh								Automaatikatsehh								
	VI	V	IV	III	II	I	kvalifikats.-ta	kokku tsehhis	VI	V	IV	III	II	I	kvalifikats.-ta	kokku	kokku tehases
Kuni 17.a.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	3	3
18-2o.a.	-	-	-	1	1	-	1	3	-	-	1	1	5	22	7	36	39
21-35.a.	-	2	9	13	3	11	14	52	2	4	1o	6	41	38	9	11o	162
36-5o.a.	3	7	13	8	3	4	22	6o	1	1	8	4	22	19	9	64	124
51-6o.a.	2	2	6	3	1	1	5	2o	-	2	-	1	7	7	3	2o	4o
Üle 61.a.	-	-	1	-	1	-	2	4	-	-	-	1	1	-	1	3	7
Kokku	5	11	29	25	9	16	44	139	3	7	19	13	77	88	29	236	375
Kokku kvalifitseeritud töölisi tehases									8	18	48	38	86	1o4	73		375

1) Lähteandmed saadud tehase "Ilmarine" kaadriosakonnast.

Tabel nr. 3

Tööliste erialalise kvalifikatsiooni tase hariduse järgi tehases "Ilmarine" vaatlusandmete põhjal.[1)]

Vaaltus tehtud seisuga 5.apr.1966.
Tehases 449 töötajat.
Vaadeldud 375 töölist

Kvalifikatsioon	Valutsehh								Automaatikatsehh									
Haridus	VI	V	IV	III	II	I	Kvalifikatsioonis	Kokku tsehsinita	VI	V	IV	III	II	I	Kvalifikatsioonis	Kokku tsehsinita	Kokku tehases	%-des
1 - 4	1	2	8	5	2	2	7	27	-	-	-	-	1	3	8	12	39	1o,4
5	-	-	2	3	-	1	2	8	-	-	-	-	2	2	1	5	13	3,4
6	2	4	1o	1	2	4	11	34	-	2	2	2	16	11	1	34	68	18,2
7	-	1	5	7	4	5	8	3o	1	2	5	2	34	26	6	76	1o6	28,2
8	-	2	1	3	-	2	3	11	-	1	5	2	5	12	5	3o	41	1o,9
9	1	-	-	2	-	-	3	6	-	2	2	1	7	11	2	25	31	8,3
1o	-	2	1	1	-	-	-	4	-	-	1	1	1	8	1	12	16	4,3
11	1	-	2	3	1	2	1o	19	2	-	4	5	11	15	4	41	6o	16,o
Lõpet. kõrgem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	o,3
Kõrgem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kokku	5	11	29	25	9	16	44	139	3	7	19	13	77	88	29	236	375	1oo

1) Lähteandmed saadud tehase "Ilmarine" kaadriosakonnast.

Tabel nr. 4

Tööliste hariduse ja erialase kvalifikatsiooni jagunemine vanuse järgi tehase "Volta" ühtse seeriamootorite tsehhis [1]

Vaatlus tehtud seisuga 1.04.66
Tehases 3.050 töölist.
Vaadeldud 416 töölist

Vanus	1-4	5	6	7	8	9	10	11	Kõr-gem	Kok-ku	%-des	VI	V	IV	III	II	I	K-ta
Kuni 17.a.	-	-	1	1	2	3	-	-	-	7	1,7	-	-	-	-	3	2	2
18-20	-	-	4	3	8	2	3	3	-	23	5,5	-	-	-	2	2	17	2
21-35	26	18	12	92	17	12	7	18	-	202	48,5	2	11	6	15	43	117	8
36-50	31	27	43	41	2	4	1	9	-	158	3,8	2	11	15	26	25	67	12
50-60	11	2	4	1	-	-	-	3	1	22	5,3	1	1	1	2	4	7	6
üle 60	3	1	-	-	-	-	-	-	-	4	0,09	-	-	-	-	-	-	4
Kokku	71	48	64	138	29	21	11	33	1	416		5	23	22	45	77	210	34

1) Lähteandmed saadud kaadriosakonnast.

Tabel nr. 5

Tööliste erialase kvalifikatsiooni tase
hariduse järgi tehase "Volta" ühtse seeriamootorite
tsehhis vaatlusandmete põhjal [1]

Vaatlus tehtud 1.04.1966.
Tehases 3050 töölist.
Vaadeldud 416 töölist.

Haridus \ Kv-järk	VI	V	IV	III	II	I	Kv-ta	Kokku	%-des
1 - 4	2	3	3	8	12	33	10	71	17,0
5	-	5	2	8	10	18	5	48	11,5
6	1	2	7	11	10	28	6	64	15,4
7	2	4	7	10	24	85	6	138	33,2
8	-	1	1	2	6	16	3	29	7,0
9	-	2	1	1	6	9	2	21	5,05
10	-	-	-	-	3	7	1	11	2,65
11	-	6	1	5	6	14	1	33	7,9
Kõrgem	-	-	-	-	-	1	-	1	0,24
Kokku	5	23	22	45	77	210	34	416	
%-des	1,2	5,5	5,3	10,8	18,5	50,5	8,2		100

1) Lähteandmed saadud kaadriosakonnast

Tabel nr. 6

Tööliste hariduse ja erialase kvalifikatsiooni jagunemine vanuse järgi M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases [1]

Vaatlus tehtud seisuga 12.04.66.
Tehases 2179 töölist.
Vaadeldud 314.

Vanus	1-4	5	6	7	8	9	10	11	Lõp-ta kõrg.	Kokku	VI kõrg.	V	IV	III	II	I	Kv-ta
Kuni 17.a.	-	-	1	1	2	1	1	-	-	6	-	-	-	-	1	4	1
18-20	-	-	-	1	6	8	5	12	-	32	-	-	-	1	7	-	24
21-35	6	7	5	31	11	12	11	66	1/-	150	4	18	29	38	24	20	17
36-50	14	4	18	26	18	1	-	19	1/-	95	2	11	16	20	17	13	16
50-60	10	-	6	1	2	2	-	5	-	26	1	3	4	5	2	2	9
üle 60	4	-	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-	1	1	-	1	2
Kokku	34	11	31	60	33	24	17	102	2	314	7	32	50	65	51	40	69

1) Andmed saadud kaadriosakonnast

Tabel nr. 7

Tööliste erialase kvalifikatsiooni tase hariduse järgi
M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehases vaatlusandmete põhjal[1]

Vaatlus tehtud seisuga 12.04.66.
Tehases 2179 töölist.
Vaadeldud 314 töölist.

Haridus \ Kv-järk	VI	V	IV	III	II	I	K-ta	Kokku
1 - 4	1	4	5	8	2	8	6	34
5	1	2	3	2	1	1	1	11
6	1	2	5	7	5	6	5	31
7	-	9	9	18	10	7	7	60
8	1	3	5	5	7	4	8	33
9	2	1	3	3	4	2	9	24
10	-	1	1	4	4	3	4	17
11	1	9	19	17	18	9	19	102
Lõp.ta kõrgem	-	1	-	1	-	-	-	2
Kokku	7	32	50	65	51	40	69	314

1) Lähteandmed saadud kaadriosakonnast.

Tabel 8

M.I. Kalinini nimel. Elavhõbealaldite tehasest lahkunud töötajate vanuseline koosseis[1] (2.1963-1965)

	1963.a.	1964.a.	1965.a.	keskmine
6o ja enam 19o5	16	31	16	81
51 - 6o 19o6-1915	26	23	23	23,6
36 - 5o 1916-193o	84	71	68	74,3
21 - 35 1931-1945	212	183	147	18o,6
18 - 2o 1946-1948	14	3o	54	32,6
kuni 18.a. 1946	-	1	3	1,3
Kokku	351	339	311	333,6

1) Lähteandmed saadud kvadriosakonnast.

Tabel 9

M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite tehasest lahkunud töötajad kvalifikatsiooni järgi (a. 1963-1965)[1]

Kategooria (järk)	1963	1964	1965	Keskmine %
ITP ja meistrid	33	26	17	25,3
VI	3	2	3	2,6
V	21	18	19	19,3
IV	33	37	37	35,6
III	51	44	46	47,o
II	55	56	5o	53,6
I	79	11o	7o	86,3
KV-TA.	76	46	69	63,6
Kokku	351	339	311	333,6

1) Lähteandmed saadud kaadriosakonnast.

Tabel lo

Töötajate hariduslik tase vabrikus

"Baltika" vanuse järgi[1]

	Kõik vabriku töötajad		Töötajad kuni 35 a. van.	
	Inimeste arv	%	Inimeste arv	%
Alghar idus	581	32,o	189	18,2
Mittetäielik kesk.	759	41,6	517	49,8
Kesk	46o	25,7	323	31,3
Lõpet.kõrgem	lo	o,4	5	o,4
Kokku	1817	loo,o	1o4o	loo,o

1) Andmed saadud TLK TO-st.

Tabel 11

Töötajate üldine hariduslik tase Tallinna kergetööstusettevõtetes.[1)]

Ettevõtte nimetus	Töötajate kategooriad	Kokku töötajaid	Hariduse järgi: Kõrgem	Keskeri	Kesk üldine	Alg- ja mittetäielik	Õpivad stipendiaatidena: Ülikoolides	Tehnikumides	Õpivad õhtustes osakondades: Ülikoolides	Tehnikumides	Õpivad kaugõppes: Ülikoolides	Tehnikumides	Õpivad: ettevalmistus kursustel: Ülikoolides	Tehnikumides	kvalifikatsiooni tõstmise kursustel		Töölisnoorte koolides	Meistrite koolides	Aspiratuuris
1 2	3	4	5	6	7	8	9	1o	11	12	13	14	15	16	17	18 19	2o	21	22
"Balti Manufaktuur"	ITP	149	4o	86	7	16	-	1	-	1	7	1	2	-	1o	6 4	1	1	-
	teenist.	1o4	2	13	27	62	1	-	-	7	1	1	-	-	1	1 -	3	-	-
	töölised	2869	4	4o	3o1	2524	8	-	1o	58	7	17	5	-	1	1 -	2oo	18	-
	muud	329	13	27	36	253	-	-	-		1		-	-	-	- -		-	-
	Kokku	3451	59	166	371	2855	9	1	1o	66	16	19	7	-	12	8 4	2o4	19	-
" Keila "	ITP	57	5	23	15	14	-	-	4	-	-	-	3	-	-	- -	-	-	-
	teenist.	46	1	1o	22	13	1	-	4	-	-	-	3	-	-	- -	1	-	-
	töölised	8o2	-	31	98	673	11	-	1	9	3	-	1	-	-	- -	21	-	-
	muud	1o	-	-	-	1o	-	-	-	-	-	-	-	-	-	- -	-	-	-
	Kokku	915	6	64	135	71o	12	-	9	9	3	-	7	-	-	- -	22	-	-
"Punane Koit"	ITP	85	19	39	17	1o	1	-	3	-	4	2	3	-	-	- -	-	1	-
	teenist.	52	4	15	21	12	1	-	-	-	1	-	1	-	-	- -	1	-	-
	töölised	1332	2	41	181	11o8	9	-	5	11	4	1o	7	-	-	- -	32	9	-
	muud	113	-	7	9	97	-	-	-	1	-	-	-	-	-	- -	21	-	-
	Kokku	1582	25	1o2	228	1227	11	-	8	12	9	12	11	-	-	- -	54	1o	-
"Marat"	ITP	121	17	68	26	1o	1	-	6	1	7	7	2	-	12	12 -	-	5	-
	teenist.	92	6	13	36	37	1	-	1	2	-	6	1	-	-	- -	5	-	-
	töölised	2149	-	75	6oo	147o	13	-	-	12	7	32	1	-	-	- -	65	-	-
	muud	4o9	-	7	79	323	-	-	-	-	-	-	-	-	-	- -	34	-	-
	Kokku	2771	23	167	741		15	-	7	15	14	45	4	-	12	12 -	1o4	5	-

L) Andmed saadud TLK TO-st.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	1o	11	12	13	14	15	16	17	18	19	2o	21	22
"Kommunaar"		ITP	273	24	117	6o	72	2	-	6	-	12	3o	9	1	1	-	1	4	1	-
		teenist.	125	-	18	69	38	1	-	-	-	1	9	2	-	9	-	8	6	-	2
		töölised	41o2	2	77	832	319o	2o	-	6	6	19	54	17	-	1	-	-	257	3	-
		muud	17	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Kokku	4517	27	212	961	3317	23	-	12	6	32	93	28	1	11	-	9	267	4	2
"Baltika"		ITP	144	9	88	24	23	4	-	9	5	1	5	9	-	1	1	-	2	-	1
		teenist.	71	4	18	21	28	-	-	4	4	-	-	2	-	5	-	5	2	-	-
		töölised	1945	-	85	539	1321	9	-	7	44	6	44	7	7	5	-	5	129	-	-
		muud	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Kokku	216o	13	191	584	1372	13	-	2o	53	7	49	18	7	11	1	1o	133	-	1
V. Klementi nim. Õmblus-vabrik		ITP	157	11	8o	43	23	-	-	3	4	3	4	1	-	3	1	2	1	-	-
		teenist.	71	3	2o	33	15	1	-	1	1	-	-	1	-	2	-	2	1	-	-
		töölised	1397	-	9o	359	948	7	-	1	44	2	28	8	-	2	-	2	8o	-	-
		muud	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Kokku	1625	14	19o	438	986	8	-	5	49	5	32	1o	-	7	1	6	82	-	-

LÜHENDID

EKPA - EKP Ajaloo Instituudi Parteiarhiiv

TLK - EKP Tallinna Linnakomitee

JA - Jooksev arhiiv

TO - Tööstusosakond

PO - Plaaniosakond

TN - tootmisnõupidamine

TTUL - töö teadusliku uurimise laboratoorium.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Lenin, V.I. Teosed, 29. kd.
2. Lenin, V.I., Teosed, 30 kd.
3. NLKP programm. T. 1961.
4. NLKP pôhikiri. T. 1961.
5. NLKP XXI kongressi resolutsioonid. T. 1959.
6. XXII съезд КПСС. M. 1959.
7. NSV Liidu rahvamajanduse kontrollarvud aastaiks 1959 - 1965. T. 1959.
8. NLKP XXII kongressi direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta (1966-1970) plaani kohta - "Rahva Hääl" nr. 1966.
9. NLKP XXIII kongressi otsus "NLKP pôhikirja muutmise kohta. " - " Rahva Hääl" nr. 1966.
10. Brežnev, L.I., NLKP Kk aruanne NLKP XXIII kongressile. "Rahva Hääl" nr. 73 1966.a.
11. Hruštšov, N.S. NLKP Kk aruanne partei XXI kongressile T. 1959.
12. Käbin, J. Kõne NLKP XXIII kongressil - "Rahva Hääl" nr. 77, 1966.
13. Bruns, D. Tallinn täna ja homme T. 1962.
14. Kull, E. Masinaehitus Eesti NSV-s T. 1960.
15. 25 aastat Nõukogude Eestit. T. 1965.
16. Renter, R. Eesti NSV rasketööstus ja selle arenemisperspektiivid. T. 1964.
17. Tööstusettevõtete, ehituse, sovhoosi, masin-traktorjaama ning remondi- ja tehnikajaama alalise tootmisnõupidamise põhimäärus. T. 1958.
18. Veimer, A ja Veimer, B . Nsv Liidu tööstus seitseaastakul. T 1959 .
19. " Õhtuleht" 1960, 1961, 1964.
20. БСЭ „Ежегодник" 1959, 1965
21. Народное хозяйство Эстонской ССР, Т. 1963
22. Итоги Всесоюзной переписи населения 1959.г. М. 1962.

ALLIKMATERJAL.

1. EKP Tallinna Linnakomitee fondid a. 1958-1961.
(EKP Ajaloo Instituudi Parteiarhiiv)
2. EKP Tallinna Linnakomitee fondid a. 1962-1966.
(EKP Tallinna Linnakomitee jooksev arhiiv)
3. Tehase "Ilmarine" tootmisnõupidamise materjalid a. 1959-1965.
4. Tehase "Ilmarine" kaadriosakonna materjalid.
5. Tehase "Volta" kaadriosakonna materjalid.
6. M.I. Kalinini nim. Elavhõbealaldite Tehase kaadriosakonna materjalid.
7. Statistilised koondaruanded Tallinna majanduse ja kultuuri arengu kohta 1958-1965.

Kõrgemalseisvate organite määrused ja otsused.

1. ENSV Ministrite Nõukogu määrus nr. 318, 27.08.1958.
2. ENSV MN Riigikontrolli komisjoni määrus nr. 29,3.04.62.
3. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu ja ENSV Anetiühingute Nõukogu presiidiumi ühise istungi otsus 17.03.62.

SISUKORD.

lk.

SISSEJUHATUS

I PEATÜKK

I Tallinna tööstuse arengu perspektiivid, struktuurilised nihked ja saavutused vaadeldaval perioodil.....11

1. Seitseaastaku põhiülesanded.....11

2. Struktuurilised nihked tööstuses.....19

3. Saavutused seitseaastakul.....36

II PEATÜKK

PARTEIORGANISATSIOONID MAJANDUSLIKU VÕITLUSE EESLIINIL (a. 1959-1965.....49

III PEATÜKK

TÖÖTAJATE UUSI ALGATUSI SEITSEAASTAKU ÜLESANNETE ENNETÄHTAEGSEKS TÄITMISEKS.....79

1. Kommunistliku töö liikumine.....79

2. Tootmisnõupidamised kui töötajate tootmise juhtimisele kaasa tõmbamise üks põhilisi vorme.....1o8

3. Leiutis- ja ratsionaliseerimistegevus töötajate tehnilise mõtte edasiarendaja.....114

4. Töö teaduslikust organiseerimisest ja normeerimisest.....123

5. Saraatovlaste algatuse jälgedes.....137

lk.

6. Majandusalased teadmised tähelepanu orbiidis..... 15o

IV PEATÜKK

TALLINNA PARTEIORGANISATSIOONI ORGANISATSIOONILISEST TÖÖST TÖÖSTUSETTEVÕTETE JUHTIMISEL.. 161

LÕPPSÕNA..... 2o6

РЕЗЮМЕ 211

LISAD

Tabelid 214

Lühendid 226

KASUTATUD KIRJANDUSE JA ALLIKMATERJALIDE LOETELU..... 227